אמר ר' שמעון אע"פ שאמרו. לא גרסינן ר' שמעון בן אלעזר דבפרק איזהו נשך (לקמן דף עד:) מוכח דהיינו ר' שמעון בן יוחאי: **ואמר** רבא אנו אין לנו אלא אין רוח חכמים נוחה הימנו. ואם תאמר מאי קמ"ל רבא בברייתא נמי הכי קתני החוזר בו אין רוח חכמים נוחה הימנו וי"ל דאשמועינן דאין רוח חכמים נוחה הימנו לאו היינו מי שפרע דקתני ברישא: **דברים** ואיכא בהדייהו מעות קאי באבל. ואם תאמר ודקארי לה מאי קארי לה וי"ל דהך ברייתא ר' שמעון היא דסבר מעות קונות אפילו לריש לקיש ולכך לדידיה כי איכא מעות קאי באבל והמקשה מדמה לריש לקיש דאין מעות קונות לרבנן לדברים בלא מעות לר' שמעון: **תשומת** יד לא אהדריה קרא. הכי נמי לא היה צריך להחזיר עושק ובשביל שום דרשה אהדריה וא"ת בפ' נערה שנתפתתה (כתובות דף מב. ושם: ד"ה מאי) דאמר אמר ליה אנסת בתי ר' שמעון פוטר מקרבן שבועה אפילו עמד בדין מקרא דוכחש כו' יצאו אלו שהן קנס בשלמא לר' יוחנן דלא בעי משיכה אלא יחוד אתי שפיר דגבי קנס לא יועיל יחוד אלא לריש לקיש דבעי נטלו וחזר והפקידו אצלו כיון שנטלו ממונא הוא ומה שייך לקנס וי"ל דלא קשה כלל דהתם ר' שמעון היא דאית ליה מעות קונות אפילו לריש לקיש ולא בעי אלא יחוד אבל קשה בהפלת שנו וסימת עינו מה צריך קרא למעט הא התם אינו פוטר אלא מטעם קנס דמאי יחוד שייך הלא יוצא לחרות וליכא למימר דתבע ליה שניהם הפלת שנו וסימת עינו ויחד לו כלי על דמי עינו כדאמר במרובה (ב"ק דף עג: ושם) שיוצא בשן ונותן לו דמי עינו ° דהא מוקי לה התם כמ"ד דאין צריך גט שחרור ור' שמעון סבר בפרק השולח (גיטין דף מב:) דצריך גט שחרור ויש לומר דשפיר מקרי יחוד שעולה גופו שכובש בשעבודו ואינו משחררו: **בלן** דלא מחסרא משיכה. ואם תאמר והא מחוסר חזקה ויש לומר דשכירות קרקע נקנה בכסף כדאמר במרובה (ב"ק דף עט. ושם) ואם תאמר ומנ"ל דדוקא בלן ויש לומר מדקאמר בסיפא משום שא"ל הכנס ורחוץ שהרי מרחץ פתוחה לפניך ואם תאמר וכי אתותב ר' יוחנן ממתני' וי"ל דר' יוחנן מוקי לה בבלן נכרי אבל ספר נכרי בעי משיכה וריש לקיש ורבא סבירא להו דמיירי בבלן ישראל דומיא דרישא דקתני נתנה לחבירו הוא מעל וחבירו לא מעל דאיירי בנתנו לחבירו ישראל דבנכרי לא שייך מעילה: **והא** בעי למימשך תספורת. מכאן אומר ר"ת דהסופר שהשכיר עצמו אם משכו ממנו קולמוס או תער שלו אין יכולין שוב לחזור בהם ואם תאמר מ"ש מפועל דיכול לחזור בו ° ויש לומר דפועל דוקא דכתיב ביה עבדי הם ולא עבדים לעבדים יכול לחזור בו ולא קבלן: **בספר** נכרי. ה"מ לשנויי הא מני ר"ש היא כדבסמוך: **נתנה** לסיטון מעל. ואם תאמר ולוקמה בסיטון נכרי ויש לומר דסיטון הוא מוכר דבר לח דהיינו יין ושמן כדתנן בפרק הספינה (ב"ב דף פח.) הסיטון מקנח מדותיו ויין ושמן של נכרים אסור דהא ברייתא מתניא קודס א) שהתיר ר"י נשיאה השמן ור"ת פוסק הלכה כר' יוחנן אע"ג דרבא קאמר קרא ומתניתא מסייע ליה לר"ל ° היינו לכאורה אבל אפשר לשנויי כר' יוחנן ומתני' נמי מוקים לה בבלן נכרי כדפרי' ואין ראיה מדלא חשיב לה רבא בפ' החולץ (יבמות דף לו. ושם) בהדי ג' מילי דהלכה כריש לקיש משום דר"ל לאו משמיה דנפשיה אמרה דבפ"ב דבכורות (דף יג.) משמיה דר' אושעיא קאמר דמשיכה קונה ולא מעות ולא חשיב אלא הנהו דאמר משמיה דנפשיה דלא חשיב נמי הא דאמר ריש לקיש משמיה דלוי סבא ב) איצא לשחיטה אלא לבסוף אע"ג דרבא גופי' ס"ל הכי בתמיד נשחט (פסחים דף סג.) ובפרק ב' דזבחים (דף ל. ושם) אבל יש לדקדק דהלכה כר"י דרב נחמן דהלכתא

א) רבי שמעון אומר ^א אף על פי שאמרו טלית קונה דינר זהב ואין דינר זהב קונה טלית מכל מקום כך הלכה אבל אמרו מי שפרע מאנשי דור המבול ומאנשי דור הפלגה ומאנשי סדום ועמורה וממצרים בים הוא עתיד ליפרע ממי שאינו עומד בדיבורו ^ב והנושא ונותן בדברים לא קנה ^ג והחוזר בו אין רוח חכמים נוחה הימנו ואמר רבא אנו אין לנו אלא אין רוח חכמים נוחה הימנו דברים ואיכא בהדייהו מעות קאי באבל דברים וליכא בהדייהו מעות לא קאי באבל ° אמר רבא קרא ומתניתא מסייע ליה לריש לקיש קרא דכתיב א) וכחש בעמיתו בפקדון או בתשומת יד או בגזל או עשק את עמיתו תשומת יד אמר רב חסדא כגון שיחד לו כלי להלואתו עשק א"ר חסדא כגון שיחד לו כלי לעשקו וכי אהדריה קרא כתיב ב) והיה כי יחטא ואשם והשיב את הגזלה אשר גזל או את העושק אשר עשק או את הפקדון אשר הפקד אתו ואילו תשומת יד לא אהדריה מאי טעמא לאו משום דמחסרא משיכה אמר ליה רב פפא לרבא אימא מעושק הוא דהדר קרא הכא במאי עסקינן כגון שנטלו ממנו ° וחזרו והפקידו אצלו היינו פקדון תרי גווני פקדון אי הכי תשומת יד נמי ליהדריה ולוקמיה כגון שנטלו הימנו וחזר והפקידו אצלו אי אהדריה קרא לא תיובתא ולא סייעתא השתא דלא אהדריה קרא מסייע ליה ותשומת יד לא אהדריה קרא והתניא אמר ר' שמעון מנין ליתן את האמור למעלה למטה דכתיב ג) או מכל אשר ישבע עליו לשקר ואמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה אמר רב לרבות תשומת יד להישבון בהדיא מיהא לא אהדריה קרא מתניתא מנלן ה) דתניא ^ד נתנה לבלן מעל ואמר רב דוקא בלן הוא דלא מחסרא משיכה ^ה אבל מידי אחריתא דמחסרא משיכה לא מעל עד דמשיך והתניא נתנה לספר מעל וספר הא בעי למימשך תספורת ^ו הכא במאי עסקינן בספר נכרי דלאו בר משיכה הוא תניא נמי הכי ^ז נתנה לספר או לספן או לכל בעלי אומנות לא מעל עד דמשך קשיין אהדדי אלא לאו ש"מ כאן בספר נכרי כאן בספר ישראל ש"מ וכן אמר רב נחמן דבר תורה מעות קונות ובדקה לוי במתניתיה ואשכח נתנה לסיטון מעל

ואין דינר זהב קונה טלית. דלגבי פירות הוי להכא טבעא: (א) מ"מ. כלומר אף לפי פורענות העתידה לבא על המוחר: כן הלכה. שאין בית דין יכולין לעכב בידו: אין רוח חכמים נוחה הימנו. אין נחת רוח לחכמי ישראל במעשיו של זה אין דעתם נוחה עליהם הימנו על ידו: אנו אין לנו. קללה אחרת אלא אינו הגון בעיני חכמים: קאי באבל. משום דברים שבאו על כך לכלל מעשה אבל מעות לא קנו מדאורייתא ונפקא מינה לענין איסורא כגון אם קידש בו את האשה לר' יוחנן הוו קדושין דמדאורייתא קנייה ולדידיה הוא לריש לקיש לא הוו קדושין: מסייע לר"ל. דמדאורייתא נמי לא קנו מעות להדיוט: תשומת יד. הלואה ואמר רב חסדא כגון שיחד לו הלוה כלי עליה דהוי דומיא דפקדון דאילו כפר בהלואה גרידתא לא מיחייב קרבן שבועה הואיל וניתנה להוצאה: עשק. שכר שכיר: שיחד לו כלי לעשקו. ואי לא לא מיחייב אכפירת שכר שכיר קרבן שבועה דלא מייחד ליה באפי נפשיה כפקדון וגזל ואבידה: וכי אהדריה קרא. להשבון לאחר שהודה כי יחטא ואשם: לאו משום דמחוסר משיכה. אותו כלי ולא קנאו מלוה: מעושק דאהדריה קרא. מכיון דאהדריה קרא לעושק דמחסר נמי משיכה לא אצטריך לאהדורי לתשומת יד דמעושק נילף ליה: הכא במאי עסקינן. עושק דאהדריה קרא משתעי בשנטלו שכיר לכלי ממנו וחזר והפקידו אצלו: אי הכי. דמאי דאהדר קרא מוקמת בדלא מחוסר משיכה נהי נמי דמשיכה בעינן ליהדריה קרא נמי לתשומת יד ונוקמה בהכי: אי אהדריה קרא לא הוה גמרינן לא תיובתא ולא סייעתא. דר' יוחנן לוקמה בדלא משך וריש לקיש לוקמיה במשך: השתא דלא אהדריה מסייע ליה. דמדאהדריה לעושק ופקדון וגזל ואבידה ולא אהדריה לתשומת יד איכא למילף תשומת יד במחוסר משיכה ועשק כשמשך: בהדיא מיהא לא אהדריה קרא. שיהא חייב להשיבו ולהביא קרבן וכי הדר רבייה קרא דומיא דפקדון רבייה בשנטלו הימנו וחזר והפקידו אצלו: נתנה. לפרוטה של הקדש בשוגג: לבלן. בשכר שירחצנו בבית המרחץ: מעל. ואע"פ שעדיין לא רחץ: ואמר רב. גרסינן: דוקא בלן. קתני דמעל הנותן משום דשכירות גמורה היא בנתינת הפרוטה ואין יכול לחזור בו שאין כאן למשוך אבל אם נתנה על דבר שיש בה מה למשוך הימנו לא מעל עד דמשיך: הא בעי למשוך. האי שוכר התספורת דבכל מידי דאית ביה מה למשוך לא קני עד דמשיך: נכרי. לא שייך ביה דין משיכה דמיד עמיתך כתיב (ויקרא כה): קשיין אהדדי. ספר אספר: וכן אמר רב נחמן. כר' יוחנן: ובדקה לוי במתניתיה. הגיהה והוסיפה בתוספתא שסידר ושנה בה: נתנה לסיטון מעל. סיטון חנוני גדול ומוכר פירות הרבה לחנונים עניים ונותנין לו המעות על יד על יד כשהם מוכרים ובתחלת הקנייה נותנין ערבון דמים מועטין על הכל: מעל. אע"ג דלא משך כל הפירות שהרי הרבה פוסק עמו בבת אחת: אלא

מסורת הש"ס

א) [תוספתא פרק ג], לקמן מט. [ע"ש], ודף עד:, ב) [מעילה כ.], ג) [שבועות לו:], ד) [חולין קט:]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה מכל מקום. נ"ב ע"ל פרק איזהו נשך דף עד:

גליון הש"ס

גמ' אמר רבא קרא ומתני'. כעין זה בגיטין דף מח ע"ב: שם וחזרו והפקידו. עיין לקמן דף נד ע"ב תוס' ד"ה מוסיף חומש: תוס' ד"ה תשומת יד דהא מוקי לה התם בגיטין דף מב ע"ב: תוס' ד"ה והא בעי וכו' וי"ל דפועל דוקא. להלן מחלוקים לקמן דף עז ע"א ועי"ק: תוס' ד"ה נתנה וכו' היינו לכאורה. עיין גיטין דף מח ע"א תוס' ד"ה אי:

תורה אור השלם

א) נֶפֶשׁ כִּי תֶחֱטָא וּמָעֲלָה מַעַל בַּיי וְכִחֵשׁ בַּעֲמִיתוֹ בְּפִקָּדוֹן אוֹ בִתְשׂוּמֶת יָד אוֹ בְגָזֵל אוֹ עָשַׁק אֶת עֲמִיתוֹ: (ויקרא ה, כא)

ב) וְהָיָה כִּי יֶחֱטָא וְאָשֵׁם וְהֵשִׁיב אֶת הַגְּזֵלָה אֲשֶׁר גָּזָל אוֹ אֶת הָעֹשֶׁק אֲשֶׁר עָשָׁק אוֹ אֶת הַפִּקָּדוֹן אֲשֶׁר הָפְקַד אִתּוֹ אוֹ אֶת הָאֲבֵדָה אֲשֶׁר מָצָא: (ויקרא ה, כג)

ג) אוֹ מִכֹּל אֲשֶׁר יִשָּׁבַע עָלָיו לַשֶּׁקֶר וְשִׁלַּם אֹתוֹ בְּרֹאשׁוֹ וַחֲמִשִׁתָיו יֹסֵף עָלָיו לַאֲשֶׁר הוּא לוֹ יִתְּנֶנּוּ בְּיוֹם אַשְׁמָתוֹ: (ויקרא ה, כד)

ליקוטי רש"י

אין רוח חכמים נוחה הימנו. אין רוח חכמה ומקיימת מקרבו [ב"ק צד:]. אין דעת חכמים נוחה עליהם במעשיו כלומר אין מחזיקין לו טובה [קידושין יז:]. במתניתיה. דלוי סידר ברייתות שאה קלים כר' חייא וכרבי אושעיא [כתובות נג:]. סיטון. תגר גדול שאוצר יחד ומוכר לחנונים קטנים. סיטון חנוני בלשון יון ומשום שקונה הרבה חנוני ביחד קורא לו סיטון [רשב"ם ב"ב פח.].

עין משפט נר מצוה

לט א מיי' פ"ז מהל' מכירה הל' א סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' רד סעיף א:
מ ב מיי' שם פ"ט הל' ח ופ"ז שם הל' ח סמג שם טוש"ע ח"מ סי' קפט:
מא ג מיי' שם פ"ז הל' ח ועי' שם סמג שם טוש"ע ח"מ סי' רד סעיף ו:
מב ד מיי' פ"ו מהל' מעילה הל' ט:
מג ה ו מיי' שם הל' י:
מד ז מיי' שם הל' ט:

רבינו חננאל

שתקנו משיכה במוכר כך תקנו בלוקח ת"ש אית ליה דרב חסדא ור' שמעון לית ליה דרב חסדא דדייקינן מתני' דאבל אמרו כר' יוחנן דאמר דבר תורה מעות קונות אמר רבא קרא ומתניתא מסייעא לריש לקיש קרא דכתיב וכחש בעמיתו בפקדון או בתשומת יד כגון אדם שנושה בחבירו מנה וייחד לו כלי להיפרע ממנו הלואתו ולא משכו המלוה. בגזל כמשמעו. או עשק את עמיתו חזור והודה לו וייחד לו כלי להיפרע ממנו העשק שעשקו ומדחזין דאזהר רחמנא להשיב הגזל העשק והפקדון שנאמר והשיב את הגזלה אשר גזל וגו' ותשומת יד לא אזהר רחמנא לאהדורי ש"מ דכיון דלא משך ליה לההוא כלי לא קנאו ולפיכך לא חייבתו התורה להחזיר למלוה. דחיי' וממאי דלמא לעולם אע"ג דלא משך קנה וכיון שהעשק ותשומת יד שניהן ייחד לו כלי הם הזהיר להחזיר העשק והוא הדין לתשומת יד כי דינם אחד הוא. ואמרי' אינן שוין שהעשק ייחד לו כלי להיפרע ממנו העשק שעשקו ומסר לו אותו הכלי חזור העשוק והפקידו אצלו דאי לא תימא הכי היינו גזל אלא לאו שמע מינה כדאמרי'. אי הכי היינו פקדון ומשנינן תרי גווני פקדון חדא דמפקיד מדיליה גביה וחדא דיהיב ליה העושק מדיליה כגון משכון וחזר והפקידו אצלו וכשהבעלים כפר בו. ואקשי' וכי תשומת יד לא מהדריה קרא והתניא מנין ליתן את האמור למעלה למטה והוא הפסוק כולו שכ' וכחש בעמיתו וגו' לחתור למטה בזה הענין והשיב את הגזלה וגו' ת"ל מכל אשר ישבע עליו לשקר כלל כל הכתוב כל מה שתבעו וכחש ונשבע בו חייב (להשיבו) [להשיבו] ומתצאת גם תשומת יד בכלל מכל אשר ישבע עליו לשקר והזהירה תורה והשיב. ואמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה לרבות תשומת יד להישבון. ומשנינן אין כדאמרת מיהו לא אהדריה קרא בהדיא כלומר בפי' כמו הגזל והפקדון לא אזהר ביה רחמנא השבה בתשומת יד. מתניתא דתניא כפי' הנהנה שוה פרוטה מן ההקדש וכו' נתנה (ללבן) [לבלן] אע"פ שלא רחץ מעל שהוא אמר לו הרי המרחץ פתוח לפניך היכנס ורחוץ ואמר רב בלן דוקא לא בעי משיכה אבל מידי משיכה הוא. אבל מידי דבר משיכה הוא לא מעל עד שימשוך איני והתנן נתנה לספר מעל והא ספר בעי למימשך תספורת. ואוקימנא בספר נכרי דנכרי ליתיה בדינא א) דלא קני אלא בההיא משיכה. אמר רב נחמן בר יצחק דבר תורה מעות קונות ובדקה לוי במתניתיה [ואשכח] נתנה לסיטון מעל ואע"ג דלא משך פירות דאי לא תימא הכי אי משך צריכא למימר דמעל הא ודאי הוציאה אלא כיון שנתנה למוכר התחובה מיד מעל קשיא לריש לקיש. ומשני הא מני ר' שמעון היא ואנא דאמרי דלא כר' שמעון. שמעינן מהא דתני ר' שמעון טלית קונה דינר זהב ואין דינר זהב קונה טלית דדהבא טיבעא הוי. אליבא דמאן דסבר דהבא טיבעא הוי קונה לה ואין הלכה כר' שמעון דקיימא לן כסתם מתניתין דתנן הזהב קונה את הכסף אלמא דהבא פירי הוי ומיקני בחליפין כלא אגב קרקע בין במתנה בין כל משא ומתן וכן הלכה וזהו פירוש הגאון ז"ל.

חשק שלמה על ר"ח א) אולי צ"ל דנכרי ליתא בדינא דמשיכה ולא קני אלא בההיא פרוטה.

רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר – R' SHIMON SAYS:[1] אַף עַל פִּי שֶׁאָמְרוּ טַלִּית קוֹנָה דִּינָר וְהָב – EVEN THOUGH [THE SAGES] HAVE SAID that the buyer's taking of THE CLOAK ACQUIRES THE GOLD *DINAR* for the seller, וְאֵין דִּינָר וְהָב קוֹנֶה טַלִּית – BUT the seller's taking of THE GOLD *DINAR* DOES NOT ACQUIRE THE CLOAK for the buyer,[2] מִכָּל מָקוֹם – and IN ANY EVENT THIS IS indeed THE LAW,[3] אֲבָל כָּךְ הֲלָכָה – NEVERTHELESS [THE SAGES SAID]: "THE ONE WHO EXACTED RETRIBUTION FROM THE PEOPLE OF THE GENERATION OF THE FLOOD AND FROM THE PEOPLE OF THE GENERATION OF THE DISPERSION אָמְרוּ מִי שֶׁפָּרַע מֵאַנְשֵׁי דּוֹר הַמַּבּוּל וּמֵאַנְשֵׁי דּוֹר הַפַּלְגָּה וּמֵאַנְשֵׁי סְדוֹם וַעֲמוֹרָה וּמִמִּצְרַיִם בַּיָּם הוּא עָתִיד – AND FROM THE PEOPLE OF SODOM AND GOMORRAH AND FROM THE EGYPTIANS IN THE Red SEA, לִיפָּרַע מִמִּי שֶׁאֵינוֹ עוֹמֵד בִּדְיבּוּרוֹ – HE WILL ULTIMATELY EXACT RETRIBUTION FROM SOMEONE WHO DOES NOT ABIDE BY HIS WORD."[4] וְהַנּוֹשֵׂא וְנוֹתֵן בִּדְבָרִים – AND ONE WHO BUYS AND SELLS WITH WORDS alone לֹא קָנָה – HAS NOT ACQUIRED anything legally,[5] וְהַחוֹזֵר בּוֹ אֵין רוּחַ חֲכָמִים נוֹחָה הֵימֶנּוּ – BUT THE SAGES ARE NOT PLEASED WITH ONE WHO BACKS OUT of his verbal commitment. וְאָמַר רָבָא – **And Rava said** concerning this Baraisa: אָנוּ אֵין לָנוּ אֶלָּא אֵין רוּחַ חֲכָמִים נוֹחָה הֵימֶנּוּ – **We have before us no more** serious consequence for one who backs out of his verbal commitment **than** that **the Sages are not pleased with him** and consider his behavior to be improper. But he is not subject to the censure of *mi shepara.*[6] – ? –

The Gemara answers:

דְּבָרִים וְאֵיכָא בֵּהֲדֵייהוּ מָעוֹת קָאֵי בַּאֲבָל – When there are **words** (i.e. a verbal **commitment) accompanied by** the payment of **money, he** who retracts **is subject to** the retribution of **"but** the Sages said . . ." דְּבָרִים וְלֵיכָא בֵּהֲדֵייהוּ מָעוֹת לָא קָאֵי בַּאֲבָל – When there are **words oral** alone, **unaccompanied by** the payment of **money, he** who retracts **is not subject to** the retribution of **"but** the Sages said . . ."[7]

The Gemara considers some sources that seem to support Reish Lakish:

אָמַר רָבָא – **Rava said:** קְרָא וּמַתְנִיתָא מְסַיְּיעַ לֵיהּ לְרֵישׁ לָקִישׁ – **A verse and a Baraisa support Reish Lakish.**[8] קְרָא דִּכְתִיב – **The verse: For it is written:** ,,וְכִחֵשׁ בַּעֲמִיתוֹ בְּפִקָּדוֹן אוֹ־בִתְשׂוּמֶת יָד אוֹ בְגָזֵל אוֹ עָשַׁק אֶת־עֲמִיתוֹ'' – ***And he falsely denies [his obligation] to his fellow in [the matter of] a deposit or a loan or a robbery, or he oppressed his fellow*** [by withholding the wages due him].[9] The Gemara now clarifies some of the cases mentioned by this verse: ,,תְּשׂוּמֶת יָד'' – Regarding ***a loan,*** אָמַר רַב חִסְדָּא – **Rav Chisda said:** כְּגוֹן שֶׁיִּחַד לוֹ כְּלִי לְהַלְוָאָתוֹ – This refers to **a case in which he had designated a utensil for [the lender]** as collateral **for his loan.**[10] ,,עָשַׁק'' – Similarly,

NOTES

1. This Baraisa discusses the case of a cloak being sold for a gold *dinar.*

2. This is the law taught by our Mishnah: The taking of the merchandise (the cloak) finalizes the transaction, but the taking of the money (the gold *dinar*) does not.

Though our Mishnah (44a) considers gold coin to be produce, not money, that is only in relation to silver coin. In relation to actual merchandise, however, gold coin is considered money (*Rashi*; see also *Rif* [pg. 26b]).

3. I.e. despite the Heavenly punishment meted out to the one who retracts after payment has been made (as the Baraisa details shortly), there remains a legal right of retraction, which the courts must honor (*Rashi,* see *Hagahos HaBach*; see also *Tos. Rabbeinu Peretz* and *Ritva*).

4. [See *Tos. HaRosh,* who explains why the fates of these particular sinners are singled out in the *mi shepara* censure. See also *Sma* 204:8 and *Boaz* §1 to the Mishnah on 44a.]

5. For example, if Reuven agrees orally to sell his house to Shimon for a certain price, but other than the verbal commitment, no other steps have been taken to finalize the deal, then no acquisition has taken place.

6. [Rava teaches us that the Rabbinic displeasure mentioned at the end of the Baraisa is not identical to the *mi shepara* mentioned at the beginning (*Tosafos*; see also *Tos. HaRosh* and *Rashba*).]

[Now, it is true that this Baraisa explicitly imposes a *mi shepara* on one who backs out after payment. But that is apparently because this Baraisa is authored by R' Shimon (it begins: R' Shimon says . . .), who holds that payment is the Biblical *kinyan* (as the Gemara has concluded above). R' Shimon can distinguish between retracting after a Biblical *kinyan* has been made and retracting after a mere verbal commitment unaccompanied by any *kinyan*: In the case of *kinyan,* the one who retracts is subject to the *mi shepara* censure (even though he is within his legal rights (by Rabbinic decree) to retract until *meshichah*); in the case of mere verbal commitment, however, there is only Rabbinic displeasure, but no *mi shepara* [as the Gemara has pointed out on 47b]. According to Reish Lakish, however, who maintains that payment is *not* the Biblical *kinyan* according to the Tanna Kamma of our Mishnah, there should be no difference between retracting after a mere verbal commitment and retracting after payment, since payment has no legal effectiveness whatsoever. In either case, it should be regarded as a mere violation of one's word, for which there is Rabbinic displeasure but **no** *mi shepara.* How, then, does Reish Lakish explain the fact that the Tanna Kamma of our Mishnah *does* impose a *mi shepara* on one who backs out after payment?]

7. The Gemara answers that even according to Reish Lakish, there is a difference between a mere verbal commitment and one supported with an action. The commitment to proceed with a sale is stronger if money has already changed hands, and one who backs out of that type of commitment is subject to a *mi shepara,* even though there has not been any *kinyan* performed (*Rashi*).

Rashi here notes a practical difference between the views of R' Yochanan and Reish Lakish in a case where the buyer has not yet taken possession of the merchandise, but has already paid the seller money, and the seller uses the money to betroth a woman. According to R' Yochanan, the betrothal is effective, since the man has Biblically become the owner of the money. According to Reish Lakish, however, the betrothal is ineffective, since the money is not his. [This is how *Rashi's* case is understood by *Ritva* to 47b ד"ה ור"ל אמר. Cf. *R' Akiva Eiger* here, who considers whether *Rashi* might refer instead to where the *buyer* betroths the woman with the *merchandise* he has paid for but still not done *meshichah* to. There is also considerable discussion in the Acharonim about the operative principles in *Rashi's* distinction and whether or not *Rashi's* comments here indicate his adoption of *Baal HaMaor's* view (presented in note 19 to 47b). See *Tosafos* to 43a ד"ה מאי and בא"ד ועוד י"ל and *Avnei Miluim* 28:33, and many other sources cited in *Otzar Mefarshei HaTalmud* pp. 165-166.]

8. Who holds that the payment of money is *not* the Biblical *kinyan* in the sale of mundane movables (*Rashi*). [*Rashi* stresses the sale of "mundane" movables, because money is indeed what acquires in the purchase of consecrated movables from the Temple treasury – see 47b note 17.]

9. *Leviticus* 5:21. The verse lists cases in which a person who falsely denies under oath his monetary obligation to someone is required to atone by offering an אָשָׁם גְּזֵילוֹת, *asham for theft,* besides paying what he owes plus the penalty of a fifth. The cases listed are: A custodian denies having the owner's deposit; a borrower denies an outstanding debt [תְּשׂוּמֶת יָד (literally: *something put in the hand*) refers to money given to a borrower for investment or as a simple loan (*Rashi* ad loc.)]; A robber denies stealing an item; an employer denies owing wages to his employee; and (as stated in the next verse) the finder of a lost object that must be returned denies finding it.

10. When money is lent, the borrower becomes the absolute owner of that money. The lender has a general claim for repayment, but does not own any of the borrower's assets – not even the very coins he has lent (and are still in the possession of the borrower). Now, in the cases of deposit, robbery, and finding, the person who swears falsely denies having an item specific to the claimant – his deposit or his stolen or lost object. The Gemara has a tradition that the law of *asham gezeilos* applies *only* in these and similar cases, in which the person denies having an item specific to the claimant. The case of loan stated in the verse cannot, then, be an ordinary one, since a borrower does not ordinarily have in his possession anything specific to the creditor.

regarding *he oppressed* [i.e. withheld wages], אָמַר רַב חִסְדָּא – **Rav Chisda said:** בְּגוֹן שֶׁיִּחֵד לוֹ כְּלִי לְעָשְׁקוֹ – This refers to **a case in which [the employer] had designated a utensil [for the employee]** as collateral **for his withheld wages.**[11]

Having established that the verse speaks of a case in which collateral was designated for the loan or wages, Rava presents his proof for Reish Lakish:

וְכִי אֲהַדְרֵיהּ קְרָא כְּתִיב – **Nevertheless, when the verse repeats [the list]** in regard to restoring the denied item to the owner,[12] **it is written:** וְהָיָה כִּי־יֶחֱטָא וְאָשֵׁם,, – ***And it will be if he has sinned and recognizes his guilt,*** וְהֵשִׁיב אֶת־הַגְּזֵלָה אֲשֶׁר – ***then he shall return what he took by robbery,*** אוֹ גָזָל – ***or the wages that he withheld,*** אוֹ אֶת־הָעֹשֶׁק אֲשֶׁר עָשָׁק – ***or the deposit that was deposited with him*** *or the lost object that he found.* אוֹ אֶת־הַפִּקָּדוֹן אֲשֶׁר הָפְקַד אִתּוֹ,, אוֹ אֲבֵדָה אֲשֶׁר מָצָא – **However, [the verse] does not repeat** the case of ***a loan.*** מַאי טַעְמָא – **What is the reason** that the case of loan is omitted from the second list? לָאו מִשּׁוּם דְּמִחַסַּר מְשִׁיכָה – **Is it not because it** [the collateral utensil] **lacks *meshichah*?**[13] Thus, we see that *meshichah* is what transfers the item under Biblical law.

The Gemara objects:

אֲמַר לֵיהּ רַב פָּפָּא לְרָבָא – **Rav Pappa said to Rava:** אֵימָא מְעוּשָׁק הוּא דְּהַדַּר קְרָא – **Say** that **it** [the "return of a loan"] **is** derived **from** the analogous case of **withheld wages, which the verse did repeat.**[14] – ? –

Rava replies:

הָכָא בְּמַאי עַסְקִינַן – **With what are we dealing here** in the case of collateral for withheld wages? בְּגוֹן שֶׁנְּטָלוּ מִמֶּנּוּ וְחָזְרוּ וְהִפְקִידוּ אֶצְלוֹ – **With a case in which [the employees] took** the collateral **from him, and redeposited it with him.**[15]

The Gemara questions this explanation:

הֵיינוּ פִּקָּדוֹן – If so, then **this** case of withheld wages **is the same as** the case of **deposit!**[16] – ? –

The Gemara answers:

תְּרֵי גַּוְונֵי פִּקָּדוֹן – The Torah indeed wished to mention **two kinds of deposit:** an ordinary bailment and a deposited collateral for wages.[17]

The Gemara asks:

אִי הָכִי תְּשׁוּמֶת יָד נָמֵי לֵיהַדְרֵיהּ – **If so, let the verse also repeat** the case of **a loan,** וְלוֹקְמֵיהּ בְּגוֹן שֶׁנְּטָלוּ הַיְמֶנּוּ וְחָזַר וְהִפְקִידוֹ אֶצְלוֹ – **and make the case one in which [the lender] took [the collateral] from him and redeposited it with him.**[18] – ? –

The Gemara answers:

אִי אֲהַדְרֵיהּ קְרָא לָא תְּיוּבְתָּא וְלָא סַיְיעְתָּא – **If the verse had repeated [the case of loan]** as you suggest, **there would** then **be neither a refutation nor a support** from the verse for what the Biblical *kinyan* is.[19] הַשְׁתָּא דְּלָא אֲהַדְרֵיהּ קְרָא מַסַּיֵּיע לֵיהּ – **Now that the verse does not repeat [the case of loan], it supports [Reish Lakish].**[20]

The Gemara asks:

וּתְשׁוּמֶת יָד לָא אֲהַדְרֵיהּ קְרָא – **And does the verse not repeat** the

NOTES

Rather, Rav Chisda explains, the verse refers to a loan for which the borrower designated a utensil as collateral for the lender, but that collateral was left in the borrower's possession. If the borrower then denies the loan under oath, he must atone with an *asham gezeilos,* since he has sought to withhold the collateral that is specific to the lender (see *Rashi* ד"ה שיחד לו כלי לעשקו and ד"ה תשומת יד; cf. *Ramban* et al.).

11. In an ordinary case of withheld wages, too, the employer is not denying any item specific to the employee, but only a general debt owed to him. Thus, there would be no *asham gezeilos* incurred unless the employer had designated collateral for the owed wages. Only then is the case similar to the denial of a deposit or stolen or lost item in that the person denies an item specific to the claimant (see *Rashi*).

12. After listing the various examples of denial in vs. 21-22, the Torah lists them again in v. 23 in regard to restoring to the owner what is his with the addition of a fifth to the principal (v. 24). However, the case of loan mentioned in the first list is absent from the second, as the Gemara proceeds to show.

13. Even though the utensil has been designated as collateral and is thus specific to the claimant as regards the *asham gezeilos* requirement (see note 10), it is not his actual property that would have to be returned to him, since he never performed *meshichah* to it. [Of course, the loan must be repaid, but the claimant cannot demand the collateral item.] Therefore, the Torah could not list this case in the second list, which speaks of returning a *specific item of property* to the owner (we have followed the approach of *Rashash* ד"ה מ"ט, though he himself notes that it contains an element of difficulty).

Now, if payment of money is the Biblical *kinyan,* as R' Yochanan maintains, then the lender should actually own the designated collateral by virtue of his handing the loan to the borrower (assuming that the collateral was already designated then – see *Ramban, Ritva,* et al.). Accordingly, there is no reason for the Torah to have omitted mention of "returning the loan." The omission can only be understood if *meshichah* is the Biblical *kinyan,* in which case the loan collateral, which the lender has never taken, is *not* his actual property.

14. As explained above, the case of withheld wages is analogous to the case of loan in that it too refers to where collateral has been designated but no *meshichah* has been done. Perhaps, the Torah omitted the case of loan from the second list because it follows automatically from the case of withheld wages, which the Torah *does* list a second time (*Rashi*). Thus, there is no proof to Reish Lakish from this omission.

[Moreover, since the Torah does mention the collateral for withheld wages in the list of items that must be returned, the verse would – on the contrary – seem to support the view of *R' Yochanan,* who holds that under Biblical law the employee does own the collateral (designated before he performed his services), by virtue of his "payment" of services to the employer (see *Ritva* ד"ה מ"ט and ד"ה ודילמא).]

15. [We have rendered "workers" (pl.) because of the plural word וְחָזְרוּ, *they returned,* found in our texts. More probably, the text should read וְחָזַר, בְּגוֹן שֶׁנְּטָלוּ מִמֶּנּוּ "וְחָזַר" וְהִפְקִידוֹ אֶצְלוֹ, *with a case in which [the worker] took it from him and redeposited it with him,* as in the Gemara below regarding a loan (see also *Rashi* here).]

Rava answers that unlike the case of loan, the case of withheld wages refers to a case in which not only was collateral designated but the worker actually took hold of it (*meshichah*), thereby acquiring it, and then redeposited it with the employer. Accordingly, when the employer denies owing him the wages, he is withholding the collateral that the worker has acquired through *meshichah,* and that is why the Torah speaks of returning it. But the Torah does not speak of returning the loan collateral, because that case refers to where *meshichah* was *not* performed. [Rava makes this seemingly arbitrary distinction between the cases of loan and withheld wages to account for the appearance of withheld wages but not a loan in the second list.]

16. If the worker actually acquired the collateral through *meshichah* and then redeposited it with the employer, then the case is one of ordinary deposit, which is already listed. Why mention both?

17. See *Pnei Yehoshua.*

18. I.e. if the Torah can include withheld wages in the list of items that must be returned by referring to a case of *redeposited* collateral, then by the same token let the Torah include loan in that list and refer to a case of *redeposited* collateral for the loan (*Rashi*).

19. R' Yochanan (who holds that payment is the Biblical *kinyan*) would explain that the Torah's cases of loan and withheld wages refer to collateral that was simply designated but never taken, and Reish Lakish (who holds that *meshichah* is the Biblical *kinyan*) would explain that the cases refer to redeposited collateral. The Torah, then, would still offer no indication of what effects the *kinyan.*

20. Since the verse repeats the case of withholding wages but not the case of a loan, it suggests a difference between the cases; namely, that the case of wages refers to redeposited collateral, whereas the case of a loan refers to collateral that was only designated but never taken. And if the loan collateral does not have to be "returned" because *meshichah* was never done to it, then we have support for Reish Lakish that *meshichah* is the Biblical *kinyan,* not money (*Rashi*).

case of **a loan** when it speaks of "returning"? **וְהָתַנְיָא – But it was taught in a Baraisa:** **אָמַר ר' שִׁמְעוֹן – R' SHIMON SAID:** **מִנַּיִן לִיתֵּן אֶת הָאָמוּר לְמַעְלָה לְמַטָּה מִנַּיִן – FROM WHERE** do we know **TO APPLY THAT WHICH IS STATED ABOVE TO** the section **BELOW?**[21] **דִּכְתִיב ,,אוֹ מִכֹּל אֲשֶׁר־יִשָּׁבַע עָלָיו לַשָּׁקֶר'' – FOR IT IS WRITTEN**[22] at the conclusion of the second list: ***OR ANYTHING ABOUT WHICH HE SWEARS FALSELY.*** **וְאָמַר רַב נַחְמָן אָמַר רַבָּה בַּר אֲבוּהּ אָמַר רַב – And Rav Nachman said in the name of Rabbah bar Avuha, who said in the name of Rav: לְרַבּוֹת תְּשׁוּמֶת יָד לְהִישָּׁבוֹן** – This is **to include** the case of **a loan for** the law of **returning.**[23]

The Gemara answers:

בְּהֶדְיָא מִיהָא לֹא אֲהַדְרֵיהּ קְרָא – Explicitly, however, the verse does not repeat it.[24]

The Gemara now brings the Tannaic source that Rava adduced in support of Reish Lakish:

מַתְנִיתָא מְנָלָן – Where do we have support for Reish Lakish **in a Baraisa? דְּתַנְיָא – For it has been taught in the** following **Baraisa:**[25] **נְתָנָהּ לְבַעַל מָעוֹת – If ONE GAVE IT** [a consecrated coin] **TO A BATHHOUSE MANAGER, ONE IS** thereby **LIABLE FOR MISUSE,** even though he has not yet bathed.[26] **וְאָמַר רַב – And Rav said,** noting the Mishnah's choice of example:[27] **דַּוְקָא בַּעַל הוּא דְּלֹא מְחַסְּרָא מְשִׁיכָה – He is liable for misuse immediately upon paying specifically** in a case such as paying **a bathhouse manager, where there is no *meshichah* lacking** to delay the *kinyan* from taking effect.[28] **אֲבָל מִידֵּי אַחֲרִיתָּא דְּמִחַסְּרָא מְשִׁיכָה – But** in the purchase of **something else, where *meshichah* is lacking,**[29] **לֹא מָעֲלָה עַד דְּמָשֵׁיךְ – he is not liable for misuse until he does *meshichah.***[30]

The Gemara asks:

וְהָתַנְיָא – But it has been taught in a Baraisa: נְתָנָהּ לְסַפָּר מָעוֹת – If **ONE GAVE IT** [a consecrated coin] **TO A BARBER, ONE IS** immediately **LIABLE FOR MISUSE. וְסַפָּר הָא בָּעֵי לְמִמְשָׁךְ תִּסְפּוֹרֶת** – **And** in the case of **a barber, [the customer] needs to perform *meshichah* to the scissors** in order to finalize the *kinyan.*[31]

The Gemara answers:

הָכָא בְּמַאי עַסְקִינַן בְּסַפָּר נָכְרִי דְּלַאו בַּר מְשִׁיכָה הוּא – With what case **are we dealing here** in the Baraisa? **With** the case of **a non-Jewish barber, who is not one for** whom ***meshichah*** is a relevant form of acquisition.[32]

NOTES

21. I.e. how do we know that the law of "returning" applies to all the items included "above" in the first list, even if they are not repeated "below" in the second?

22. *Leviticus* 5:24. This ends the list of cases in which the thief is obligated to "return" the principal plus a fifth.

23. Thus by the generalization "or of anything etc.," the verse includes even the case of a loan in the obligation of returning. Since Rava's whole proof is predicated on the omission of the case of a loan from the list about returning, this generalization that concludes the list would seem to undermine his proof.

24. Though the Torah does repeat loan through its generalization, its explicit repetition of wages but not of loan still indicates a distinction in the cases; namely, that the case of wages refers to redeposited collateral (after *meshichah*), whereas the case of loan refers simply to designated collateral (without *meshichah*), and that is why there is no explicit mention of "return" in the case of loan. This supports Reish Lakish's view. Accordingly, when the Torah *does* repeat the case of loan through a generalized statement, the reference is to a case of loan in which the collateral *was* taken and then redeposited. But the proof to Reish Lakish stands (see *Rashi* and *Ritva*).

25. The text should be corrected to read דְּתָנֵן, *for we have learned in a Mishnah,* since what follows is a citation from the Mishnah in *Me'ilah* 20a (*Ritva*). [See *Rashash* (ד"ה גמרא א"ר), who explains why this does not necessarily mean that the Gemara must also be emended to read "a verse and a *Mishnah* support Reish Lakish."]

26. This Mishnah discusses the inadvertent misuse of sacred property (*me'ilah*), an offense that obligates payment of the principal plus a fifth, and an *asham* sacrifice. In the case of consecrated money, the misuse is committed when one spends the money for a mundane purpose (e.g. he buys a garment with it) and the seller acquires the money. In the case of this Mishnah, a person paid his bathhouse fee with a consecrated coin. The Mishnah rules that the person is guilty of misuse as soon as he pays the bathhouse manager, even before he uses the service he has paid for (see *Rashi*).

27. See *Tosafos* ד"ה בלן.

28. When purchasing something for which no *meshichah* is possible, all agree that payment concludes the *kinyan.* Thus, in the case of purchasing the right to use the bathhouse, the purchase is complete as soon as the money is paid – even according to Reish Lakish – since there is nothing for the customer to perform *meshichah* to; he is simply purchasing the right to use the bathhouse. Therefore, the manager acquires the money immediately upon taking it and the customer has the irrevocable right to use the bathhouse (see *Rashi,* and *Ohr Zarua* cited by *Hagahos Asheri*; see also *Ritva*; cf. *Tosafos* and *Ritva*). Accordingly, the misuse is done immediately upon the handing of the money to the manager, since that is when he acquires the consecrated money.

29. I.e. in the case of paying for a service where the customer can perform *meshichah* to the tools that the provider will use (e.g. when paying a barber in advance for a haircut, the customer can perform *meshichah* to the barbering tools), then the *kinyan* is not complete until the customer indeed performs *meshichah* to the tools. Simple payment, however, does not effect the *kinyan* in this case, and either party can still back out (see Baraisa cited next by the Gemara, and note 31 below).

30. For only at that point does the seller acquire the consecrated coin, which is the critical factor in liability for the misuse of sacred funds (see *Rashi*).

Thus, the Mishnah's specific choice of paying a bathhouse manager with the consecrated coin supports Reish Lakish's view that payment does not ordinarily acquire. According to R' Yochanan, however, the misuse should occur immediately upon the payment for *any* service, since in his view payment acquires even where there *is* the possibility of *meshichah.* There is no reason, then, for the Mishnah to have chosen the case of a bathhouse manager over that of any other provider.

Rashba asks the obvious question: Even R' Yochanan admits that payment does not acquire under *Rabbinic* law. Thus, after the Rabbinic enactment of *meshichah,* the purchase of a service where *meshichah* is possible will not be complete until *meshichah* is done. And although *me'ilah* is a Biblical law, it is committed only when the recipient *acquires* the consecrated funds, and *acquisition* is determined by the Rabbinic enactment (הָקְפֵּד בֵּית דִּין הֶקְפֵּד). *Rashba* answers that those who hold *meshichah* to be a Rabbinic enactment will certainly admit that the Rabbis did not extend their enactment of *meshichah* to the prohibited *me'ilah* transaction. Therefore, it is the Biblical method of acquisition that prevails in cases of *me'ilah.* And if the Biblical method is payment, then the Mishnah could have illustrated its case with any type of provider, not only a bathhouse manager. (See also *Tosafos* to *Avodah Zarah* 63a ד"ה והא מחסרא.) [Of course, according to the view of *Baal HaMaor* that the Rabbinic enactment of *meshichah* does not void the Biblical *kinyan* of payment but simply adds the possibility of retraction, *Rashba's* question is answered quite simply. In the case of any service, the customer should be liable for misuse as soon as he pays the provider, since the provider then acquires the money even under Rabbinic law, according to R' Yochanan (see *Ramban* to 49a ד"ה החוא גברא באיד עוד יש לומר; *Pnei Yehoshua* ד"ה בגמרא מתני'; see also *Tosafos* to 43a ד"ה מאי and *Tos. HaRosh* here).]

31. Since *meshichah* is possible in this case, it should be necessary for the *kinyan,* according to Rav (as explained above). Why, then, does this Baraisa rule that the *me'ilah* is immediate, even without the customer's *meshichah* of the scissors? (See *Ramban* et al. and *Nesivos HaMishpat* 333:1.)

32. As stated in the Gemara above (47b), the view that *meshichah* is the Biblical *kinyan* (which is the view we are now discussing) is derived from the words מִיַּד עֲמִיתֶךָ, *from the hand of your fellow* (*Leviticus* 25:14). The expression "fellow" excludes non-Jews, who are not our "fellows" in the obligation to adhere to all the mitzvos. Thus, we derive that *meshichah* applies only to transactions between Jews, not to transactions between

The Gemara substantiates this answer:

תַּנְיָא נַמִּי הָכִי – **It has indeed been taught so in the** following **Baraisa:**[33] **נְתָנָהּ לְסַפָּר אוֹ לְסַפָּן אוֹ לְכָל בַּעֲלֵי אוּמָנוּת** – If ONE GAVE IT [a consecrated coin] TO A BARBER OR TO A BOATMAN OR TO ANY CRAFTSMAN as payment for the service he wishes the craftsman to perform, **לֹא מָעַל עַד דְּמָשַׁךְ** – ONE IS NOT LIABLE FOR MISUSE UNTIL HE PERFORMS *MESHICHAH* to the craftsman's tool. **קַשְׁיָין אַהֲדָדֵי** – **The [two Baraisos]** apparently **contradict one another.**[34] **אֶלָּא לָאו שְׁמַע מִינָּהּ** – **Rather, do you not learn from this** that **בְּאן בְּסַפָּר נָכְרִי** – **here** in the first Baraisa, we are dealing **with a non-Jewish barber,** which is why *meshichah* is not relevant, **בְּאן בְּסַפָּר יִשְׂרָאֵל** – whereas **here** in the second Baraisa, we are dealing **with a Jewish barber,** in which case *meshichah* is relevant?[35] **שְׁמַע מִינָּהּ** – The Gemara concludes: Indeed, **learn** it **from this.**[36]

The Gemara now cites support for the view of R' Yochanan:

דְּבַר תּוֹרָה – **And so did Rav Nachman say:** **וְכֵן אָמַר רַב נַחְמָן** – **Under Biblical law,** the payment of **money acquires.** **מָעוֹת קוֹנוֹת** – **And Levi incorporated this** view **in his Baraisa** collection **(and found)**[37] in the following Baraisa: **וּבְדָקָהּ לֵוִי בְּמַתְנִיתֵיהּ וְאַשְׁכַּח** – If ONE GAVE IT [a consecrated coin] TO A WHOLESALER, ONE IS LIABLE FOR MISUSE immediately.[38] **נְתָנָהּ לְסִיטוֹן מָעֲלָה**

NOTES

a Jew and a non-Jew (*Rashi*). In a transaction between Jew and non-Jew, all agree that the payment of money is what effects the *kinyan* (see *Kiddushin* 14b and *Tosafos* there ד"ה הואיל; see also *Ritva* here). Therefore, when the barber is a non-Jew, the *me'ilah* is committed as soon as the barber is paid.

33. [The Baraisa does not make this distinction explicitly, but it emerges from this Baraisa.]

34. The first Baraisa states that one is liable for misuse immediately upon paying the barber, whereas the second Baraisa states that one is not liable until he performs *meshichah* [to the barber tool].

35. And where *meshichah* is relevant, it is necessary for the finalization of the *kinyan* and the concomitant commission of *me'ilah* (as explained above).

36. I.e. the contradictory rulings of the Baraisos indicate that one Baraisa concerns a Jewish barber and the other concerns a non-Jewish barber.

37. I.e. Levi incorporated the following Baraisa in the collection of Baraisos that he arranged (*Rashi*).

[It seems that *Rashi's* Gemara text did not have the expression וְאַשְׁכַּח, *and found,* which appears in ours (see *Rashash*). The intent of the Gemara according to our reading is apparently that Levi *searched* his collection of Baraisos and found in it the following Baraisa.]

38. The small retailers would order large quantities of produce from the wholesaler. They would give the wholesaler a small down payment when taking their orders, and gradually pay him the balance as they sold the produce to their retail customers. The orders, however, were generally too large for the retailers to take at once. And since the down payment was made for *all* the produce, the corresponding *meshichah* is incomplete until the retailer takes *all* the produce. Nevertheless, Levi's Baraisa rules that the misuse is committed immediately – even before the retailer performs *meshichah* to *all* the goods he is purchasing. This proves that the *kinyan* is effected by the payment of money (viz. the down payment), which is why the retailer is immediately liable for misuse (*Rashi*). [*Rashi's* explanation presupposes that *meshichah* has no effect until it is done to *all* the goods being purchased with the payment – see *Maharam Schif, Toras Chaim,* and *Ritva* (old).]

אלא קשיא לריש לקיש אמר לך ריש לקיש הא מני ר' שמעון היא: אבל אמרו מי שפרע כו': איתמר אביי אמר אודועי מודעינן ליה רבא אמר [א]מילט לייטינן ליה אביי אמר אודועי מודעינן ליה דכתיב א) ונשיא בעמך לא תאור רבא אמר מילט לייטינן ליה דכתיב [ה]בעמך בעושה מעשה עמך אמר רבא מנא אמינא לה דר' חייא בר יוסף יהבו ליה זוזי אמלחא לסוף אייקר מלחא אתא לקמיה דרבי יוחנן אמר ליה זיל הב להו ואי לא קביל עליך מי שפרע ואי אמרת אודועי מודעינן ליה רבי חייא בר יוסף בר אודועי הוא ואלא מאי מילט לייטינן ליה רבי חייא בר יוסף אתי לקבולי עליה לטותא דרבנן אלא רבי חייא בר יוסף ערבון הוא דיהבי ליה הוא סבר כנגדו הוא קונה ואמר ליה ר' יוחנן כנגד כולו הוא קונה [ג]אתמר ערבון רב אומר כנגדו הוא קונה ורבי יוחנן אמר [ב]כנגד כולו הוא קונה מיתיבי [ג][ג]הנותן ערבון לחבירו ואמר לו אם אני חוזר בי ערבוני מחול לך והלה אמר לו אם אני אחזור בי אכפול לך ערבונך נתקיימו התנאים דברי רבי יוסי רבי יוסי לטעמיה דאמר [ד]אסמכתא קניא ר' יהודה אומר דיו שיקנה כנגד ערבונו אמר ר' שמעון בן גמליאל במה דברים אמורים בזמן שאמר לו ערבוני יקון [ד]אבל מכר לו בית או שדה באלף זוז ופרע לו מהם חמש מאות זוז קנה ומחזיר לו את השאר אפילו לאחר כמה שנים מאי לאו הוא הדין למטלטלין בדסתמא קני להו לכולהו לא מטלטלין בדסתמא לא קני ומאי שנא קרקע דבכספא קני ליה ממש קני ליה לכולה מטלטלי דלא קני אלא לקבולי מי שפרע לא קני ליה כוליה לימא כתנאי [ה]המלוה את חבירו על המשכון ונכנסה השמיטה אע"פ שאינו שוה אלא פלג אינו משמט דברי רבן שמעון בן גמליאל ר' יהודה הנשיא אומר [ה]אם היה משכון כנגד הלואתו אינו משמט ואם לאו משמט מאי אינו משמט דקאמר רשב"ג אילימא כנגדו מכלל דר' יהודה הנשיא סבר להך פלגא נמי משמט
אלא

רש"י

אלא קשיא. הך מתני' דלוי לריש לקיש: ר' שמעון היא. דאמר במתני' לוקח לא מצי הדר ביה דקסבר מעות קונות: מודיענן ליה. דע שאם תחזור סופך להפרע ממך: בעושה מעשה עמך. בעמך דרשינן הכי והאי לאו עושה מעשה עמך הוא דכתיב (צפניה ג) שארית ישראל לא יעשו עולה ולא ידברו כזב: אייקר מלחא. ורצה לחזור: בר אודועי הוא. בתמיה וכי היה צריך להודיעו שהוא נפרע מן הפקרנים והלא תלמיד חכם היה: ערבון. מקצת המעות נתן לו על פיסוק מרובה: הוא סבר כנגדו הוא קונה (א). אי מכירת קרקע הוא שנקנית בכסף קונה קנין גמור ואי מכירת מטלטלין הוא קונה כנגדו להתחייב במי שפרע: ור' יוחנן אמר כו'. בקרקע לקנין גמור ובמטלטלין לקבל מי שפרע: הנותן ערבון. לא דמי להאי דלעיל דזה אינו פריעת מקצת מעות שקורין אייר"ש אלא ערבון ומשכון לקנות את החוזר בו פרמניג"ן בלע"ז: רבי יוסי לטעמיה דאמר. בבבא בתרא בפרק גט פשוט (דף קסח.): אסמכתא קניא. הבטחת גוזמא שאדם מבטיח את חבירו לסמוך עליו שאם לא יקיים תנאו יתן כך וכך: דיו שיקנה כו'. לא זה ימחול ולא זה יכפול אלא לא זה ולא זה יכולין לחזור מלקיים מן המכירה כנגד הערבון וחוזרים על השאר: בד"א. שאינו קונה אלא כנגד ערבונו: בזמן שאמר לו ערבוני יקון. יקנה שלא נתנה לו בתורת תחילת פירעון והשאר עליו מלוה אלא בתורת שערבון זה יקנה את הכל והא לאו מלתא היא: אבל מוכר לו כו'. ונותן לו מהן ה' מאות זוז לשם תחילת פירעון או סתם קנה כו' והיא דאיפלגו בה רב ורבי יוחנן כי האי גונא הוא שזה הערבון תחילת הדמים הפירעון של פיסוק כי יהב ליה סתם: מאי לאו. כי היכי דאמר רשב"ג בקרקע הקנוי בכסף לגמרי דמכי יהיב ליה מקצת מעות סתם קנה לגמרי והוא הדין למטלטלי הקנוים בכסף לענין מי שפרע בסתמא קני ליה ערבון לכוליה לחייבו במי שפרע: לא קני ליה כוליה. לקבל מי שפרע אם נתן לו כנגד ערבונו: ומאי שנא. מטלטלין לענין מי שפרע מקרקע לענין קנין גמור ומשנינן קרקע דיפה כח הכסף בקנייה לקנות לגמרי קנין גמור מלחזור יפה נמי כח מקצת פריעתו לקנות הכל אבל מטלטלין שהורע הכסף בהן דלאי פרע הכל לא קני אלא לקבל מי שפרע בסתמא נמי לא קני פרעון מקצת לכולו לקבל מי שפרע על השאר אלא כנגד הערבון: המלוה על המשכון אין שביעית משמטת. דלא קרינא ביה לא יגוש שהרי אינו תובעו כלום: אלא פלג. חצי החוב: אינו משמט. לקמן מפרש לה: אילימא. דאינו משמט כנגד חצי החוב שהוא תופס משכון עליו אינו משמט אבל משמט הוא השאר: מכלל דר' יהודה הנשיא. אתא למימר דכיון דאינו משכונו כנגד הלוואתו משמט כל החוב בתמיה:
אלא

תוספות

דהלכתא כוותיה [י]בדיני ס"ל כוותיה וכן רב הונא ס"ל כר' יוחנן דאמר דמכור לי באלו קנה ואמרינן לעיל (דף מו.) דסבר מעות קונות כר' יוחנן וכן רב חסדא דאמר לעיל (שם:) כדרך שתקנו משיכה במוכרין כך תקנו בלקוחות א"כ סבר מעות קונות כר' יוחנן דלריש לקיש דאורייתא היא ולא תקנה והדאמר פרק קמא דקדושין (דף יד: ושם ד"ה הואיל) אשכחן נכרי דכל קניינו של נכרי בכסף משמע דהוי כריש לקיש דאית ליה פרק שני דבכורות (דף יג: ושם) לעמיתך במשיכה ולנכרי בכסף דלר' יוחנן כל קניינו של נכרי במשיכה מפרש ר"ת דהכי פירושו אשכחן נכרי הואיל וכל קניינו של נכרי בעבד עברי בכסף ולא בשטר דשטר ילפינן בעבד עברי מאמה העבריה והא לא שייך בנכרי ואע"ג דבפ' השולח (גיטין ד' לח. ושם) אמרי' דנכרי קונה ישראל בחזקה היינו דוקא בחזקה של כיבוש במלחמה דאפיק ליה מושב ממנו שבי והא דאמר בפרק בתרא דע"ז (דף סג. ושם ד"ה בזונה) בזונה כותית עסקינן דלא [ז]מחסרא משיכה היינו כריש לקיש דלר' יוחנן מתרץ תירוצים אחרים דמשני התם ואיבעית אימא כגון דקאי בחצירה אבל קשה דהתם (ד' עא.) אמר [ח]מרימר משיכה בנכרי קונה ורב אשי אמר משיכה בנכרי אינה קונה אלמא רב אשי דגדול בחכמה ובמנין והוא בתרא סבר כריש לקיש וכן סבר רב אשי פרק שני דבכורות (דף יג: ושם) וה"ר חיים מפרש דלא קשה לא מקדושין (דף יד:) ולא מע"ז (דף עא.) דאפשר דלרבי יוחנן מעות קונות בנכרי כמו בישראל וכן יסבור רב אשי ולא ידרשו כמאן דדריש בבכורות בפרק שני לעמיתך בכסף ולנכרי במשיכה אלא ידרשו לעמיתך אתה מחזיר אונאה ואי אתה מחזיר אונאה לכנעני דאיכא נמי מאן דדריש התם הכי ויסבור דגזל הכנעני אסור דפלוגתא דתנאי איכא בפרק המקבל (לקמן דף קיא:) ובהגוזל [ט](קמא) (ב"ק דף קיג:) איתא נמי דסבר דגזל הכנעני אסור דאי סבר דגזל כנעני מותר לא הוה צריך קרא למישרי אונאתו ולפי זה אתי נמי שפיר דלא תקשה דרב חסדא אדרב חסדא דאית ליה הכא כר' יוחנן ובפרק בתרא דע"ז (דף סג.) משני אמר רב נחמן בר רב [י]חסדא אמר רב חסדא בזונה כותית דלא מחסרא משיכה והיינו כריש לקיש ולפי מה שפירש' אתי שפיר כר' יוחנן אך קשה דאם כן תקשה להו מתני' דנתנה לבלן דליכא לאוקמה בבלן נכרי ולא בבלן ישראל דמשמע דוקא בלן אבל ספר עד שימשוך [כ]ולפיכך משיכה אינה קונה לא בנכרי ולא בישראל [א] ועוד דבהגוזל בתרא (ב"ק דף קיג:) משמע קצת דרב אשי סבר דגזל כנעני מותר דקאמר רב אשי הוה קאזיל באורחא חזי שבשא דגופנא תליא לבר ותלו ביה קטופי א"ל לשמעיה זיל חזי אי דכנעני ניניהו זיל אייתי לי שמע ההוא כנעני א"ל דכנעני מי שרי א"ל כנעני שקיל דמי ישראל לא שקיל דמי משמע דסבר גזל כנעני מותר ובשביל ששמע הכנעני הוה מתרץ דבריו וי"ל דרב אשי הדר ביה כדהוכיח לו רבינא כדבעי מינה דמשיכה בנכרי קונה כדמסיק ש"מ משיכה בנכרי קונה ש"מ ואע"ג דממילתיה דר' יוחנן גופיה מוכח לה מ"מ אי לאו דשמיעא ליה לרבינא דרב אשי סבר להך דר' יוחנן לא הוה מייתי ליה מיניה ומסתמא מההיא דפרק שני דבכורות נמי הדר ביה ובפרק בתרא דע"ז (דף סג.) ל"ג רב חסדא בשניה דזונה כותית ואית ספרים דלא גרסי ליה [ל]: **בעושה** מעשה עמך. לא מקרי האי אינו עושה מעשה עמך לענין שיהיה מותר לקללו בחנם כי אם לקללו על המקח הזה במי שפרע: **רבי** חייא ברבי יוסף בר אודועי הוא. דהיה יודע מתניתין אלא היה רוצה לקבל לטותא קודם שיפסיד היוקרא: **אכפול** לך ערבונך. אינו אומר שיחזיר לו כפלים במעות דא"כ למה יקנה המקח לר"י כנגד ערבונו אלא אומר אכפול לך במקח שיתן לו כפלים מן המקח כנגד המעות שנתן לו ר"י אומר דיו אם קונה המקח על כרחו של מוכר כנגד מעות שנתן אבל הלוקח אם ירצה לא יקח כי אם מעות כי יאמר איני חפץ במעוט מקח: **בזמן** שא"ל ערבוני יקון. רשב"ג מפרש דפליגי ר"י ורבי יוסי שלא נתן לו אותם מעות בתורת תחילת פריעה אבל אם נתן לו אותם מעות בתורת תחילת פריעה קנה ומחזיר השאר לכ"ע היינו דלא כרב ופרש"י ערבוני יקון שאמר שיקנה לו ערבונו כנגד כל המקח תימה דהא עדיף מנתן לו בתורת פריעה דקנה הכל כיון שפירש בהדיא שיקנה הכל ואם נפרש ערבוני יקון כנגד ערבונו לבד יקנה לו מן המקח א"כ לר' יוסי אמאי כופל לו ערבונו לכן י"ל שלשון ערבוני יקון משמע שערבוני יהיה קנוי לך אם אחזור בי וגם משמע יקון שיהא קונה לו במקח שוה יותר מכדי הערבון אם תחזור בך דהיינו כאילו א"ל בהדיא תכפול לי ערבוני:

מודה

עין משפט נר מצוה

מה א מיי' פי"ו מהל' מכירה הל' ג סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' רד סעיף ד:
מו ב מיי' שם הל' א ופ"ח שם הל' א סמג שם טוש"ע שם סעיף א וסי' קל סעי' י:
מז ג מיי' פי"א מהל' מכירה הל' ד ועי' בהשגות ובמגיד משנה סמג שם טוש"ע ח"מ סי' רז סעיף יא:
מח ד מיי' שם פ"ח הל' א סמג שם טוש"ע ח"מ סי' קל סעיף י:
מט ה מיי' פ"ט מהל' שמיטין ויובל הל' יד סמג עשין קמט ולאוין עד טוש"ע ח"מ סי' סז סעיף יב ועיין בכ"מ:

רבינו חננאל

אבל מי שפרע מדור המבול וכו'. אביי אמר אודועי מודעינן לי' דההוא גברא מיחייב לשמים. רבא אמר מילט לייטינן ליה בשמיה. וקי"ל כרבא. מדאמר ליה ר' יוחנן לר' חייא בר יוסף הב ליה ואי לא קביל עלך מי שפרע שמעינן מר' יוחנן תרתי עובדא. חד מילט לייטינן ליה וחד ערבון כנגד כולו הוא קונה. איתמר ערבון רב אמר כנגדו הוא קונה ור' יוחנן אמר כנגד כולו הוא קונה. ומותבינן לי' לרב מהא דתניא הנותן ערבון לחבירו ואמר לו אם אני חוזר בך ערבוני מחול לך וכו' עד ר' יהודה אומר דיו שיקנה כנגד ערבונו. אמר רשב"ג במה דברים אמורים בזמן שאמר לו ערבוני יקון התם אמרינן דיו שיקנה כנגד ערבונו אבל מכר לו בית או שדה באלף זוז ונתן לו מהן ח"ק זוז קנה ומחזיר לו את השאר אפי' לאחר כמה שנים. מדאותבינן מינה לרב ש"מ דהני ח"ק זוזי ערבון נינהו וקתני קנה הכל ואמרינן מאי לאו הוא הדין למטלטלי דאי יהיב עלה ערבון סתם ולא פריש ערבוני יקון קנה ההוא מטלטלא כולה קשיא לרב ופריק רב לא במקרקעא קנה הכל במטלטלא לא קנה אלא כנגד ערבונו. ומאי שנא מקרקעא ממטלטלא. ומשנינן קרקע דקני ליה בכספא לגמרי כדתנן נכסים שיש להן אחריות נקנין בכסף וכו' גם בתחר עליו ערבון סתם קנה כולו אבל מטלטלא דבכספא לא קנה לה לגמרי כדתנן ושאין להן אחריות אין נקנין אלא במשיכה ולא אמרינן דקני לה בכספא אלא לקבולי עליה מי שפרע גם בתחר ערבון סתם עליה לא קנה [אלא] כנגד ערבונו לקבל עליה מי שפרע. ודין זה עתיד אני לפרשו בפ' השוכר את האומנין פי' יפה כי שם מקומו. ואמרינן לימא כתנאי המלוה את חבירו על המשכון ונכנסה שמיטה אף על פי שאינו שוה אלא פלג אינו משמט דברי רבן שמעון בן גמליאל. ר' יהודה הנשיא אומר אם היה המשכון כנגד החוב אינו משמט ואם לאו משמט דייקינן דהאי אינו משמט דקאמר רשב"ג בכולו קאמר והוא הדין לערבון. ור' יוחנן כרשב"ג. ורב כרבי יהודה הנשיא. ודחי' לא וכו' ופשוטה היא. וקיימא לן כר' יוחנן דאמר ערבון כנגד כולו הוא קונה.

מסורת הש"ס

א) [לקמן סב., בבא קמא לד:], סנהדרין דף פה., [יבמות כב:, בבא בתרא ד., מכות ח:], ב) גמ"י ואתמר, ג) לקמן דף עז:, ד) [לקמן סו., בבא בתרא קסח., קעג:, נדרים כז:], ה) שבועות מד:, ו) [כתובות יג.], ז) [שם איתא קיא:], ח) [נ"ל אמימר], ט) [נ"ל בתרא], י) [לאק, כל"ל], כ) [ולפירושו, כל"ל], ל) [ועיין בעבודה זרה סג. תד"ה בזונה].

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה הוא סבר כנגדו הוא קונה לקבל מי שפרע ולא קנה כל הפיסוק והוא היה חפץ ליתן כנגד מה שקיבל וחוזר בו על השאר הס"ד ואח"כ מה"ד כנגדו הוא קונה אי מכירת קרקע:

הגהות הגר"א

[א] בתוס' (סוד"ה בע"א) ועוד דבהגוזל בתרא כו'. נ"ב עתוס' ורא"ש שם שחילקו:

תורה אור השלם

א) אֱלֹהִים לֹא תְקַלֵּל וְנָשִׂיא בְעַמְּךָ לֹא תָאֹר: [שמות כב, כז]

לעזי רש"י

אייר"ש. פירוש פריעת מקצת מעות, תשלום מוקדם של חלק מן החוב. פרמניג"ן, פירוש ערבון ומשכון.

ליקוטי רש"י

בעושה מעשה עמך. וזה שעובר עבירה לאו עושה מעשה עמך הוא [סנהדרין פה.]. אסמכתא. המבטיח לחבירו דבר על מנת שיעשה דבר לעתיד וסומך בלבו בשעת התנאי שיוכל לקיים הדבר כשיגיע זמן וכשיגיע הזמן יאנס ולא יוכל לקיים. [רשב"ם ב"ב קסח.]. אסמכתא היא הבטחה בעלמא לסמוך על דבריו שאם לא ימלא דבריו יתן לו שוה מאתים במנה [לקמן סו.]. במה דברים אמורים. שיכול לחזור בו ולא יטול זה אלא כנגד מעותיו. בזמן שנתנו לו בתורת ערבון ולא בתורת תחלת פרעון. שאמר לו ערבוני יקון. יקנה הכל והאי לא אוזיל גביה למכור לו כל הקרקע בכך. אבל. נתנו לו בתורת תחלת פרעון הוו להו השאר מלוה עליו. קנה. הקרקע כולו [לקמן עז:]. המלוה את חבירו על המשכון. אין שמיטה משמטתו דלאין כאן משום לא יגוש שהרי אינו נוגש. אילימא כנגדו. הוא דלאינו משמט דלההוא פלגא מיהא הוי משכון. מכלל דר' יהודה הנשיא. דפליג עליה דאמר אם אין משכון כנגד חובו משמט אכנגדו נמי משמט דלאפי' ההוא פלגא דכנגדו לא חשיב משכון ומשמטא ליה שביעית [שבועות מד:].

The Gemara asks:

אֶלָּא קַשְׁיָא לְרֵישׁ לָקִישׁ – **This** Baraisa of Levi, **then, poses a difficulty for Reish Lakish,** for it indicates that the payment of money is the Biblical *kinyan.*[1] – ? –

The Gemara answers:

אֱמַר לָךְ רֵישׁ לָקִישׁ – **Reish Lakish could say to you** in his own defense: הָא מַנִּי ר׳ שִׁמְעוֹן הִיא – **Who is the author of this** Baraisa? **It is** a Baraisa authored by **R' Shimon,** who holds that the payment of money is the Biblical *kinyan.*[2]

The next part of the Mishnah discusses the fate of one who reneges on a commitment after the buyer has paid for the merchandise but before he has taken it into his possession:

אֲבָל אָמְרוּ מִי שֶׁפָּרַע כו׳ – BUT THEY SAID: HE WHO EXACTED RETRIBUTION **etc.,** He will exact retribution from one who does not abide by his word.

The Gemara discusses the exact procedure followed by the court in such a case:

אִיתְּמַר – **It was stated:** אַבַּיֵי אָמַר – **Abaye says:** אוֹדוּעֵי מוֹדְעִינַן לֵיהּ – **We inform him** that if he reneges, retribution will be exacted from him, but we do not curse him ourselves. רָבָא אָמַר – **Rava says:** מְילַט לַיְיטִינַן לֵיהּ – **We curse him** ourselves.[3]

The Gemara explains the basis of the dispute:

אַבַּיֵי אָמַר אוֹדוּעֵי מוֹדְעִינַן לֵיהּ דִּכְתִיב – **Abaye says** that **we** merely **inform him,** rather than curse him, **because it is written:** ״וְנָשִׂיא בְּעַמְּךָ לֹא תָאֹר״ – ***A leader among your people you shall not curse.***[4] The Torah prohibits cursing someone.[5] רָבָא אָמַר מְילַט לַיְיטִינַן לֵיהּ דִּכְתִיב – But **Rava says** that **we** may **curse him, because it is written** in that verse: ״בְּעַמְּךָ״ – ***among your people.*** This phrase teaches that the prohibition against cursing applies only בְּעוֹשֶׂה מַעֲשֶׂה עַמְּךָ – **to** cursing **one who behaves** in accordance with **the behavior of your people.** Therefore, it is permitted to curse one who reneges on a commitment, since he deviates from the behavior of the Jewish people.[6]

Rava adduces proof for his position:

אָמַר רָבָא – **Rava said:** מְנָא אַמִּינָא לָהּ – **From where do I know it?** דְּר׳ חִיָּיא בַּר יוֹסֵף יָהֲבוּ לֵיהּ זוּזֵי אַמֶּלְחָא – I know it from the case **of R' Chiya bar Yosef to whom [some people] gave money for** some **salt,** but they did not take possession of the salt. לְסוֹף אַייְקַר מֶלְחָא – **Later, salt appreciated** in value and R' Chiya bar Yosef wanted to renege on the commitment. אָתָא לְקַמֵּיהּ דְּרַבִּי יוֹחָנָן – **He came before R' Yochanan** for a ruling. אֲמַר לֵיהּ – **[R' Yochanan] said to him:** זִיל הַב לְהוּ – **"Go** and **give** the salt **to them.** וְאִי לָא קַבֵּיל עָלָיךְ מִי שֶׁפָּרַע – **And if not,** then **accept upon yourself** the curse of **'He Who exacted retribution** etc.' ״

Rava concludes his proof:

וְאִי אָמְרַתְּ אוֹדוּעֵי מוֹדְעִינַן לֵיהּ – **Now if you say** that **we** merely **inform him** [the one who wishes to renege] that he will be cursed, but we do not curse him ourselves, the following difficulty arises: רַבִּי חִיָּיא בַּר יוֹסֵף בַּר אוֹדוּעֵי הוּא – **Was R' Chiya bar Yosef a person who needed to be informed?!** He was a Torah scholar who surely was aware of this law![7]

The Gemara rejects this proof:

וְאֶלָּא מַאי – **But what** is your opinion? מְילַט לַיְיטִינַן לֵיהּ – That **we curse him ourselves?** But then the following difficulty arises: רַבִּי חִיָּיא בַּר יוֹסֵף אֲתֵי לְקַבּוֹלֵי עֲלֵיהּ לְטוּתָא דְּרַבָּנַן – **Would R' Chiya bar Yosef come** to a situation where he is liable **to receive a curse of the Rabbis?** Obviously not![8] Thus, whichever way one rules, the story cannot be understood as previously supposed.

אֶלָּא רַבִּי חִיָּיא בַּר יוֹסֵף עֲרֵבוֹן הוּא דְיָהֲבִי לֵיהּ – **Rather,** in the case of **R' Chiya bar Yosef, it was a down payment that they gave him;** that is, they paid him for only part of the total order. הוּא סָבַר כְּנָגְדּוֹ הוּא קוֹנֶה – **He thought** that **it** [a down payment] **"acquires"** only an amount of the purchase **equal to its value,** i.e. one is cursed only for reneging on the amount of the purchase already paid for, but not for reneging on the balance. R' Chiya bar Yosef wished to renege on the balance. וְאָמַר לֵיהּ ר׳ יוֹחָנָן – **And R' Yochanan said to him:** כְּנָגְדּוֹ כּוּלּוֹ הוּא קוֹנֶה – **It** [a down payment] **"acquires" the entire [purchase],** i.e. one is cursed for reneging on any part of the purchase.

The Gemara notes that this very point is the subject of an Amoraic dispute:

אִיתְּמַר עֲרֵבוֹן – **It was stated** concerning **a down payment:** רַב אוֹמֵר – **Rav says:** כְּנָגְדּוֹ הוּא קוֹנֶה – **It "acquires"** an amount **equal to its value.** וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר – **But R' Yochanan says:** כְּנָגֶד כּוּלּוֹ הוּא קוֹנֶה – **It "acquires" the entire [purchase].**[9]

The Gemara challenges Rav's view:

מֵיתִיבִי – **They raised an objection** from the following Baraisa: הַנּוֹתֵן עֲרֵבוֹן לַחֲבֵירוֹ – If one agrees to buy something, but before acquiring it HE GIVES A SECURITY[10] TO HIS FELLOW [the seller], וְאָמַר לוֹ – AND SAYS TO HIM: אִם אֲנִי חוֹזֵר בִּי – "IF I RENEGE, עֲרֵבוֹנִי מְחוּל לָךְ – MY SECURITY IS FORFEITED TO YOU,"

NOTES

1. [*Tosafos* (to 48a) explain that the Gemara could not answer that the Baraisa refers to a non-Jewish wholesaler, in whose case all agree that the *kinyan* is finalized with the payment of money. For the primary business of wholesalers to which the Tannaim refer was the distribution of oil and wine, neither of which could be purchased from non-Jews in Tannaic times due to Rabbinic decree. (In Amoraic times, the decree against buying a non-Jew's oil was rescinded.)]

2. As stated in the Gemara above (47b), even Reish Lakish agrees that R' Shimon holds that view. Reish Lakish only meant to explain the view of the Tanna Kamma of our Mishnah, who disputes R' Shimon.

[Though Rava has said that Scripture and a Baraisa support Reish Lakish, the Rishonim accept R' Yochanan's view in the matter as authoritative, and show why Rava's proofs for Reish Lakish are inconclusive. In fact, Rava himself might have meant only that these sources *seem* to support Reish Lakish, not that they definitely do (see *Tosafos, Rosh* and others).]

3. I.e. the court declares to the person who wishes to renege: "He Who exacted retribution . . . will surely exact retribution from you" (*Rosh* §10; cf. *Rambam, Hil. Mechirah* 7:2).

4. *Exodus* 22:27.

5. The Gemara (*Sanhedrin* 66a) derives that this prohibition applies not just to cursing a leader, but also to cursing an ordinary Jew (*Rosh*).

6. As may be seen from *Zephaniah* (3:13): שְׁאֵרִית יִשְׂרָאֵל לֹא יַעֲשׂוּ־עַוְלָה וְלֹא־יְדַבְּרוּ כָזָב, *The remnant of Israel does not do wrong and does not speak falsely* (*Rashi*; see *Tosafos* ד״ה בעושה; see *Ritva* ד״ה בעושה for an explanation of Abaye's view).

7. But if the law is that the court actually curses the one who wishes to renege, this incident can be explained as follows: R' Chiya bar Yosef was hoping that the purchaser would forgo his rights in order to spare R' Chiya bar Yosef from being publicly cursed by the court (*Tos. HaRosh*; cf. *Tosafos*).

8. R' Chiya bar Yosef was taking a risk (see previous note). If the purchaser did not relent, the court would then have to rule that R' Chiya bar Yosef must be cursed. Obviously, if that were to happen, R' Chiya bar Yosef would follow through on his commitment rather than be cursed. However, it is unlikely that a scholar such as he would even put himself into such a demeaning situation (see *Tos. HaRosh*).

9. [This dispute applies only to movable property. With regard to the acquisition of land, everyone agrees that a partial payment acquires the entire parcel of land for sale (*Rashi* as explained by *Shitah Mekubetzes* ד״ה ערבון; see Gemara below and note 19).]

10. The term עֲרֵבוֹן is used differently here from above. In the dispute between Rav and R' Yochanan above, עֲרֵבוֹן signified a down payment. Here it refers to a security given by a buyer to a seller to bind the agreement. It is intended as a potential penalty for one who reneges, rather than as a partial payment (*Rashi*; see note 15).

וְהַלָּה אָמַר לוֹ – AND THE OTHER SAYS TO HIM: אִם אֲנִי אֶחֱזוֹר בִּי – "IF I RENEGE, אֶכְפּוֹל לְךָ עֶרְבוֹנְךָ – I WILL PAY YOU DOUBLE YOUR SECURITY";[11] נִתְקַיְּימוּ הַתְּנָאִים – THE STIPULATIONS ARE BINDING, and whoever reneges forfeits the amount of the security. דִּבְרֵי רַבִּי יוֹסֵי – These are THE WORDS OF R' YOSE.

The Gemara interjects an explanation of R' Yose's ruling:

רַבִּי יוֹסֵי לְטַעֲמֵיהּ – **R' Yose is consistent with his reasoning** stated elsewhere, דְּאָמַר אַסְמַכְתָּא קָנְיָא – **for he has said:**[12] **An *asmachta* is binding.**[13]

The Baraisa continues with a dissenting view:

רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר – R' YEHUDAH SAYS: דַּיּוֹ שֶׁיִּקְנֶה כְּנֶגֶד עֶרְבוֹנוֹ – IT IS SUFFICIENT FOR [THE BUYER] THAT HE ACQUIRES a portion of the property EQUAL in value TO HIS SECURITY.[14]

The Baraisa qualifies R' Yehudah's ruling that the buyer acquires only a portion of the property:

בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים – IN WHAT CASE DOES THIS RULING APPLY? בִּזְמַן שֶׁאָמַר לוֹ – It applies WHEN [THE BUYER] SAID TO [THE SELLER], עֶרְבוֹנִי יִקּוֹן – "MY SECURITY SHALL ACQUIRE."[15] אֲבָל מָכַר לוֹ בַּיִת – BUT if [THE SELLER] SOLD [THE BUYER] A HOUSE אוֹ שָׂדֶה בְּאֶלֶף זוּז – OR A FIELD FOR A THOUSAND *ZUZ*, וּפָרַע לוֹ מֵהֶם חֲמֵשׁ מֵאוֹת זוּז – AND [THE BUYER] PAID HIM FIVE HUNDRED *ZUZ*, OUT OF [THE ONE THOUSAND *ZUZ*] even without specifying that it is a down payment (rather than a security), קָנָה – HE ACQUIRES the entire purchase, for we assume that he intended the money to be a down payment on the entire purchase. וּמַחֲזִיר לוֹ אֶת הַשְּׁאָר אֲפִילּוּ לְאַחַר כַּמָּה שָׁנִים – AND if HE PAYS HIM THE BALANCE EVEN AFTER SEVERAL YEARS, the sale is still valid.[16]

The Gemara concludes its challenge against Rav's view:

מַאי לָאו הוּא הַדִּין לְמְטַלְטְלִין – **Now surely the same law applies to** the sale of **movable property;** דְּרַסְתָּמָא קָנֵי לְהוּ לְכוּלְּהוּ – that is, if the buyer gives the seller some money, even **without specifying** that it is for a down payment, **he "acquires" the entire [purchase],** i.e. if one reneges on *any* part of the purchase, he comes under the curse of "He Who exacted retribution." Hence, this Baraisa contradicts Rav, who rules that this curse applies only if one reneges on the amount that corresponds to the value of the partial payment.[17] – ? –

The Gemara answers:

לָא – **No!** The Baraisa's ruling does not necessarily extend to movable property. מְטַלְטְלִין בְּדִרְסְתָּמָא לָא קָנֵי – When buying **movable property,** if one pays part of the price **without specifying** that it is a down payment on the whole, he does not necessarily "acquire" the balance (i.e. one who reneges on the balance does not come under the curse of "He Who exacted retribution" etc.). וּמַאי שְׁנָא – **And what is the difference** between a partial payment made on a purchase of land, and one made on the purchase of movable property?[18] קַרְקַע דִּבְכַסְפָּא קָנֵי לֵיהּ מַמָּשׁ – Regarding **land, since one can actually acquire it with money,** קָנֵי לֵיהּ לְכוּלָּהּ – by making a partial payment **one acquires all of it.** מְטַלְטְלֵי דְּלָא קָנֵי אֶלָּא לְקַבּוּלֵי מִי שְׁפַרְע – But regarding **movable property, since one cannot acquire** it **except with regard to receiving** the curse of **"He Who exacted retribution** etc.," לָא קָנֵי לֵיהּ כּוּלֵּיהּ – by making a partial payment, **one does not acquire the entire [purchase]** even with regard to the curse of "He Who exacted retribution etc."[19]

The Gemara claims a Tannaic precedent for the dispute between Rav and R' Yochanan concerning a partial payment:

לֵימָא בְּתַנָּאֵי – **Shall we say** that this dispute is **parallel to** the dispute between **Tannaim** recorded in the following Baraisa:

NOTES

11. I will give you double the value of the security from the property that was for sale (*Tosafos*; cf. *Nimukei Yosef;* see also *Ramban*).

12. *Bava Basra* 168a (*Rashi*).

13. An *asmachta* is an exaggerated promise that a person makes to back up a commitment (*Rashi*). A person generally makes such a promise without believing that he will ever have to honor it. [In the present case, where each party promises that if he reneges on the transaction he will forfeit a certain amount, neither really thinks that he will renege and thereby have to pay the penalty.] Some authorities maintain that such a promise carries no legal weight, since it was never intended to be kept. R' Yose, however, maintains that it is a binding commitment (see *Shitah Mekubetzes* ד"ה ר' יוסי).

14. R' Yehudah maintains that an *asmachta* is not binding. Therefore, if either party retracts, he does not forfeit the stated penalty. However, although the security was given to bind the agreement (see note 10), it is assumed that the buyer intends it also as payment for the part of the purchase corresponding to its value. Therefore, neither party can renege on the amount of the purchase that equals the value of the security. But they can renege on the balance (see *Rashi*; *Ritva; Nimukei Yosef; Shitah Mekubetzes* ד"ה ר' יוסי ואחרים; cf. *Tosafos*).

[If the transaction involved land (which can be acquired with the payment of money), the buyer *acquires* a portion of the land that corresponds to the value of the security. If the transaction involved movable property, although the security does not effect acquisition, neither party may renege on the amount corresponding to the value of the security without coming under the curse of "He Who exacted retribution etc." (see *Shitah Mekubetzes* ibid).]

15. The buyer said: "My security shall acquire the entire purchase." Even in such a case, the buyer acquires only a portion of the purchase that equals the value of the security. It is true that land can be acquired through the transfer of even a small amount of money. However, that law applies only where the money is given as a partial payment on the *entire* purchase [and the balance is viewed as a loan – see following note]. If, as in the present case, the money is given as a security (see note 10), it cannot effect the acquisition of more than its worth (from *Rashi*; see *Shitah Mekubetzes* ד"ה ואחרים פי'; cf. *Tosafos*).

16. Where the money is given as a down payment on the entire purchase, the balance is regarded as a loan. It is as though the seller received the full payment, and then lent the balance to the purchaser. Since, in effect, the purchaser has made full payment, he acquires the entire property (see *Rashi* to 77b ד"ה והרי and the Gemara ibid.).

The payment of this loan does not affect the acquisition. Even if the buyer does not pay off the loan until many years later, the acquisition remains in force. [However, unless the seller grants him an extension, the buyer is obligated to pay immediately] (*Ritva*).

17. The Gemara understands that Rav's ruling applies to a case in which it was not specified that the partial payment is a down payment on the whole purchase. Thus, Rabban Shimon ben Gamliel, who maintains that whenever a partial payment is made it is assumed to be a down payment on the whole, evidently disagrees with Rav.

[Unlike land, movable property cannot be acquired through the payment of money. With regard to movable property, the payment of money accomplishes only that the curse of "He who exacted retribution etc." is applicable. However, the Gemara compares the power that money wields with respect to land (i.e. it effects acquisition) to the power that money wields with respect to movable property (i.e. it causes the application of the curse) in the following way: If a partial payment on land affects the *entire* purchase with regard to acquisition, then a partial payment on movable property should affect the *entire* purchase with regard to the curse of "He who exacted retribution etc."]

18. Why is it that a partial payment for land acquires the entire purchase (because it is assumed to be a down payment on the whole), but a partial payment for movable property does not affect the entire purchase even with regard to the curse of "He who exacted retribution etc."?

19. [The Gemara answers that a partial payment is assumed to be on the entire purchase only in the case of land, since the payment is effecting acquisition of the purchase. In the case of movable property, where payment causes only that one who reneges incurs the curse of "He Who exacted retribution etc.," no such assumption can be made.]

הַמַּלְוֶה אֶת חֲבֵירוֹ עַל הַמַּשְׁכּוֹן – If ONE LENDS TO HIS FELLOW AGAINST SECURITY, וְנִכְנְסָה הַשְּׁמִיטָּה – AND THE *SHEMITTAH* year ARRIVED, אַף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ שָׁוֶה אֶלָּא פְּלָג – EVEN THOUGH [THE SECURITY] IS WORTH ONLY HALF of the loan, אֵינוֹ מְשֻׁמָּט – the loan is NOT CANCELED.[20] דִּבְרֵי רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל – These are THE WORDS OF RABBAN SHIMON BEN GAMLIEL. ר' יְהוּדָה הַנָּשִׂיא אוֹמֵר – R' YEHUDAH HANASI SAYS: אִם הָיָה מַשְׁכּוֹן כְּנֶגֶד הַלְוָאָתוֹ – IF THE SECURITY WAS EQUAL in value TO THE LOAN, אֵינוֹ מְשֻׁמָּט – the loan is NOT CANCELED. וְאִם לָאו – BUT IF NOT, מְשֻׁמָּט – the loan is CANCELED.

The Gemara analyzes this dispute:

מַאי אֵינוֹ מְשֻׁמָּט דְּקָאָמַר רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל – What does Rabban Shimon ben Gamliel mean by saying, "[the loan] is not canceled"? אִילֵימָא בְּנֶגְדּוֹ – If we say he means that only the amount of the loan **equal to [the security]** is not canceled,[21] **מִכְּלָל דְּר' יְהוּדָה הַנָּשִׂיא סָבַר – this implies that R' Yehudah HaNasi,** his disputant, **holds לְהַךְ פַּלְגָּא נַמִּי מְשֻׁמָּט – that even that part is canceled.**

NOTES

20. The Torah states (*Deuteronomy* 15:1,2): מִקֵּץ שֶׁבַע־שָׁנִים תַּעֲשֶׂה שְׁמִטָּה – *At the end of* [every] *seven years, you shall institute a shemittah* (lit. release). וְזֶה דְּבַר הַשְּׁמִטָּה שָׁמוֹט כָּל־בַּעַל מַשֵּׁה יָדוֹ אֲשֶׁר יַשֶּׁה בְּרֵעֵהוּ לֹא־יִגֹּשׂ אֶת־רֵעֵהוּ וְאֶת־אָחִיו כִּי־קָרָא שְׁמִטָּה לַה', *This is the matter of the shemittah: Every creditor shall release his authority over what he has lent his fellow; he shall not* ***press*** *his fellow or his brother, for He has proclaimed a shemittah for HASHEM.*

At the end of every *shemittah* year, loans are canceled. The Torah formulates this law by commanding a lender not to *press* the borrower for repayment. Therefore, if the lender took a security, in which case he does not need to *press* the borrower for repayment, the loan is not canceled (*Rashi*; cf. *Ritva*).

[It should be noted that in the context of a loan, the Gemara regards a security as a potential payment; it is not a penalty for reneging.]

21. [For example, if the loan was for a thousand *zuz*, and the security was worth six hundred *zuz*, the balance of four hundred *zuz* is canceled, and the lender may claim only six hundred *zuz*.]

מודה רבי יוחנן במתנה מועטת. ויזקר נמי הוי כמו ממנה מועטת: **וחזר** והפקידו אצלו. ס"מ. למפרך מי הכי מדי למימרא מלא דצלאו הכי פריך מפיקח: **אלא** אפי' שומר חנם נמי לא הוי. ו והא לתמר כפרק המומנין (לקמן דף פ:) טול שלך והצא מעות שומר חנם היינו משום דמעיקרא היה שומר שכר וכשנ"ל טול שלך לא לקלק עצמו לגמרי ממשילה קתני מלא שלא יהיה שומר שכר: ז **כל** הא ביתא קמך לא מבעיא לי. והא לתמר בפרק הפרה (ב"ק דף מ: ושם) הכנים ברשות בעל המצר מייב ר' לומר עד שיקבל עליו בעל המצר ממירה ר"ל דמעתה חמיי כרבי דתמהל החם פסיק להכחת כחנה קמך קיימת לן כשמואל דבריו גבי רב ועוד דלפילו לרבנן דמחייבי היינו לפי שאמר ליה כעוס שוכך דמעמע ומעמרנו אבל הא ביתא קמך עלמו ממשילה לגמרי ט:

אלא משכון דתפס. למאי תפס אם לא להיות משכון ממה שוויו וכהגיעו מיהא לא קרינא ביה לא יגוש: אינו משמש בכולו. כלומר חינו משמש כל: **מכלל** דר' יהודה כו'. קושיית הוס: במאי דגקיטת אלא משכון דהכא למה ליה אלא לאו שמע מינה מאי אינו משמש בכולו ומאי משמש דקאמר רבי יהודה הנשיא ליהך פלגא דלא נקיט עליה משכון ובהא קמיפלגי דרבן שמעון בן גמליאל סבר כנגד כולו הוא קונה ורבי יהודה הנשיא סבר כנגדו הוא קונה לא מאי אינו משמש דקאמר רבן שמעון בן גמליאל להך פלגא דנקיט עליה משכון מכלל דרבי יהודה הנשיא סבר להך פלגא דנקיט עליה משכון גמי משמש אלא משכון דנקיט למה ליה לזכורן דברים בעלמא רב כהנא יהבו ליה זוזי אביתא לסוף אייקר כיתנא אתא לקמיה דרב אמר ליה במאי דגקיטת זוזי הב להו ואידך דברים גינהו ודברים אין בהן משום מחוסרי אמנה דאיתמר דברים רב אמר אין בהן משום מחוסרי אמנה ס ורבי יוחנן אמר ס: ב יש בהם משום מחוסרי אמנה מיתיבי רבי יוסי ברבי יהודה אומר מה תלמוד לומר ג הין צדק והלא הין בכלל איפה היה אלא לומר לך ד שיהיה הן שלך צדק ולאו שלך צדק אמר אביי ההוא ה שלא ידבר אחד בפה ואחד בלב מיתיבי ו ר' שמעון אומר אף על פי שאמרו טלית קונה דינר זהב ואין דינר זהב קונה טלית מכל מקום כך הלכה אבל אמרו מי שפרע מאנשי דור המבול ומאנשי דור הפלגה הוא עתיד ליפרע ממי שאינו עומד בדיבורו תנאי היא דתנן ז מעשה ברבי יוחנן בן מתיא שאמר לבנו צא ושכור לנו פועלים הלך ופסק להם מזונות וכשבא אצל אביו אמר לו בני אפילו אתה עושה להם כסעודת שלמה בשעתו לא יצאת ידי חובתך עמהם שהן בני אברהם יצחק ויעקב אלא עד שלא יתחילו במלאכה צא ואמור להם על מנת שאין לכם עלי אלא פת וקטנית בלבד ואי ס"ד דברים יש בהן משום מחוסרי אמנה היכי אמר ליה זיל הדר בך שאני התם דפועלים גופייהו לא סמכא דעתייהו מאי טעמא מידע ידעי דעל אבוה סמך אי הכי אפילו התחילו במלאכה נמי התחילו במלאכה ודאי סמכי דעתייהו אמרו מימר אמר קמיה דאבוה וניחא ליה ומי אמר רבי יוחנן הכי והאמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן האומר לחבירו מתנה אני נותן לך יכול לחזור בו יכול פשיטא אלא ח מותר לחזור בו אמר רב פפא ס ומודה רבי יוחנן י במתנה מועטת דסמכא דעתייהו הכי נמי מסתברא דאמר רבי אבהו אמר רבי יוחנן ק ישראל שאמר לבן לוי בידי בן לוי לעשותו תרומת מעשר על מקום אחר אי אמרת בשלמא לא מצי למיהדר ביה משום הכי רשאי אלא אי אמרת מצי למיהדר ביה אמאי רשאי אישתכח דקא אכיל טבלים הכא במאי עסקינן כגון שנטלו ממנו וחזר והפקידו אצלו אי הכי אימא סיפא נתנו לבן לוי אחר אין לו עליו אלא תרעומת ואי סלקא דעתך כגון שנטלו ממנו וחזר והפקידו אצלו אמאי אין לו עליו אלא תרעומת כיון דמשכיה ממונא אית ליה גביה אלא לאו שמע מינה בדלא נטלו שמע מינה ההוא גברא דיהיב זוזי אשומשמי לסוף אייקר שומשמי הדרו בהו ואמרו ליה לית לן שומשמי שקול זוזך לא שקיל זוזיה אינגוב אתו לקמיה דרבא אמר ליה כיון דאמרי לך שקול זוזך ולא שקלית לא מבעיא שומר שכר דלא הוי אלא אפילו שומר חנם נמי לא הוי אמרו ליה רבנן לרבא ל והא בעי לקבולי עליה מי שפרע אמר להו הכי נמי אמר רב פפי אמר לי רבינא לדידי אמר לי ס ההוא מרבנן ורב טבות שמיה ואמרי לה ס רב שמואל בר זוטרא שמיה דאי הוו יהבי ליה כל חללא דעלמא לא הוי קא משני בדבוריה בדידי הוה עובדא ההוא יומא אפניא דמעלי שבתא הוה והוה יתיבנא ואתא ההוא גברא וקאי אבבא אמר לי אית לך שומשמי לזבוני אמרי

מסורת הש"ס

ה) נכתבות יג:]. ו) לעיל קף מח. [ב"ק]. [לקמן עה"ג. מופסקת בקרן ג]. ז) [לקמן דף פב. ד) [ענין מופ' בעל לא. ב"ק שמפ]. ח) [בכתובות נו. ע"ש]. ט) ענין ג"ך קיימן שו ס"ק כ. י) [ב"ק לעמוד ב. כ) [ועי' היטב בתום' בכא קמא מז: ד"ה ולפילו וד"ה מת: ד"ה ושמואל].

גליון הש"ם

גמ' ור"י אמר יש בהם. עיין בב"ק ס"ו מעמד מ' לקמיעות: שם והודו שלא ידבר. עיין בתוספות לף פו ע"ש ד"ה פרישה: שם ופורד' ר"י. לף לעיל שייך כאן למעמד לכל פלוגתיה דהא רב ס"ל דבב"ש יכול לחזור מ"מ נקט ומודה לומר דמעמע מכלל שלמד וכעין זה בגיטין לף סב ע"ש מודה ר"י במגרש. ב"ב בתיקוטו שם: שם רב שמואל בר זוטרא שמיה. כ' בכאן מכנס סי' יג ל"ל רב טבוחי שמיה דהכי איתי בסנהדרין:

תורה אור השלם

א) מֹאזְנֵי צֶדֶק אַבְנֵי צֶדֶק אֵיפַת צֶדֶק וְהִין צֶדֶק יִהְיֶה לָכֶם אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם: [ויקרא יט, לו]

ליקוטי רש"י

אינו משמש בכולו. קתני מתנ קמך מינו משמע לתע"ש שינו שום פלגא הוי משמע כלום מן כולו ומינו משמע כלום מן השוב ומתמ לכי יהודה הנשיא למימר לתם אין משמע כנגד הלגמתו מינו משמע כולו פלגא כנגדו. לזכרון דברים בעלמא לתו הוי משמע פלגא לזכרון דברים מפניה [שבועות מה:]. יש בהם משום מחוסרי אמנה. מס מוכר בזיבורו [מכורות יג:]. שלא ידבר אחד בפה ואחד בלב. מלוה עליו לומת לבריו לבתיב הין לבק שיהא הן שלך לבק ולמו שלך לבק [בתובות פו. ע"ש, ועיין גליון הש"ם]. ואין דינר זהב קונה שדה. לענני מיבוי הוי דהכא בעבוד. מבל מקום. לבומר לף לפי פורעונות העתידה לבוא על המוכר. כך הלבה. שלין בית דין יכולין לעבור בירו. [לעיל מה:]. בסעודת שלמה בשעתו. בעת מלבותו דמלך והזיון הוה. שהן בני אברהם יצחק ויעקב. ופעודתו על הנהנה בגולה מבל שלמה. עד שלא יתחילו במלאבה צא ואמור להם וכו'. לתין בבן פלגא דבריס ודבריס אין בהם משום מחוסרי אמנה דמתנה לתין לחזור בו [לקמן פב.]. דאי הוו יהבי ליה כל חללי דעלמא לא הוי קא משני בדיבוריה. לפקר [סנהדרין צו.]. אפניא. לפנות ערב [תענית כג:]. דמעלי שבתא. ערב שבת [יומא פו.]. אבבא. פתח [מו"ק כה:].

ג א מי' ס"ע מה' אימתין ויומלות הלי יד סמע עמין קמעו ולמין עד סוס"ע ס"ע מ' סו סמיף יב: נא ב מי' ס"ו מהלבות מכירה הלי ז סמג עשין סב סוס"ע מ"ע מי' לד סלוף ז:

נב ג מי' ס"ה מהלבות לעות הלי יב:

נג ד מי' שם ס"ב הלי ו: נד ה ו מי' ס"ו מהל' מכירה הלי ט סמג עשין סב סוס"ע מ"ע מי' לד סלוף ח:

נה ז מי' שם הלי ג ועיין בהגהות ומ"מ וכ"מ ועכ"ז ע"ש ס"ע מ"ע מי' קלח סמג סלוף עו:

רבינו חננאל

איתמר דברים בלא מעות רב אמר התחר בו אין בו משום מחוסרי אמנה ורבי יוחנן אמר יש בו משום מחוסרי אמנה. ומוחבינן לרב מדר' יוסי דאמר הן שלך לא שלך צוק. ופריק אביי ההוא שלא ידבר אחת בפה ואחת בלב. תוב אוחבינן עליה הא דתניא ר' שמעון אומר טלית קונה דינר זהב וכו'. ופריק' תנאי היא יש תנא שאמ' דברים אין בהן משום מחוסרי אמנה והוא ר' יוחנן בן מתיה ושטוטה היא. ולא עמדה בתנאי וקיימא לן כר' יוחנן. ומקשי' ומי אמר רבי יוחנן הכי והאמר ר' יוחנן האומר לחבירו מתנה אני נותן לך מחר לחזור בו ופריק' התם במתנה מרובה משום דלא סמכה דעתי' דמקבל ולפיכך אין בה משום מחוסרי אמנה אבל במתנה מועטת דסמכה דעתיה התם אמר יוחנן דאית בה משום מחוסר אמנה וכל שכן במשא ובמתן דודאי סמכה דעתיה יש בו משום מחוסר אמנה דאמר ר' יוחנן ישראל שאמר לבן לוי כור מעשר לך בידי רשאי בן לוי לעשותו תרומת מעשר וכו' דקני ואי הדר ביה הוה מחוסר אמנה ולא מצית למימר זה כשמשכון הבן לוי לזה כור של חטי וחזר בן לוי והפקידו אצלו דתני סיפא נתנו לבן לוי אחר אין לו עליו אלא תרעומת ואי משכון קנאו וממנו אית ליה גביה אלא בדלא משכון ש"מ: ירושלמי ר' אבהו בשם ר' יוחנן אמר ליתן מתנה לחבירו מותר להזהר בו ואם אמר לו בדעת גמורה אני אומר לך אין לו לחזור הדה דאת אמר בעשיר אבל בעני נעשה נדר. רב מפקך לשמשיה אימת דניכא לך תתן מתנה לבר נש אין הוא מסכן הב ליה לאלתר ואין הוא עתיר אימלך בי שניתיה. ההוא דאמר לרב שמואל בה זוטרא אית לך שומשמי לזבוני א"ל לית לי שומשמי אמר ליה ליהוך הני זוזי גבך דחשכא לי אמר ליה הא ביתא קמך אפילו שומר חנם לא הוי: פיסקא ר' שמעון אומר כל שהבסף בידו ידו על העליונה:

אֶלָּא מַשְׁכּוֹן דְּנָקִיט לְמָה לֵיהּ – But then **what is [the lender] holding the security for!?**[1] **אֶלָּא לָאו שְׁמַע מִינַּיהּ** – **Surely** one can **learn from this** **מַאי אִינּוּ מְשַׁמֵּט דְּקָאָמַר רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל** – **that what Rabban Shimon ben Gamliel** means by **saying, "[the loan] is not canceled,"** **אִינּוּ מְשַׁמֵּט כְּבוֹדּוֹ** – is that **[the loan] is not canceled at all,**[2] **וּמַאי מְשַׁמֵּט דְּקָאָמַר רַבִּי יְהוּדָה הַנָּשִׂיא** – **and what R' Yehudah HaNasi** means by **saying, "[the loan] is canceled"** **לְהַךְ פַּלְגָא דְּלָא נָקִיט עֲלֵיהּ מַשְׁכּוֹן** – is that only **the part** of the loan **for which [the lender] does not hold a security** is canceled.[3] **וּבְהָא קָמִיפַּלְגִי** – **And [Rabban Shimon ben Gamliel and R' Yehudah HaNasi] argue over the following** point: **דְּרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל סָבַר** – **For Rabban Shimon ben Gamliel maintains** **כְּנֶגֶד כּוּלּוֹ הוּא קוֹנֶה** – **that [a security],** even if it is worth only part of a loan, **acquires** (i.e. effects potential payment of) **the entire [loan];** **וְרַבִּי יְהוּדָה הַנָּשִׂיא סָבַר** – **while R' Yehudah HaNasi maintains** **כְּנֶגֶד כּוּלּוֹ הוּא קוֹנֶה** – **that it acquires** only an amount **corresponding to its [value].**

Assuming that a security is considered the potential payment of a loan, the Gemara compares this dispute to that between Rav and R' Yochanan concerning a payment for a purchase. Rav, who holds that a partial payment for a purchase affects only an amount corresponding to its value, agrees with R' Yehudah HaNasi's view that a security protects only the part of the loan equal to it. R' Yochanan, who holds that a partial payment affects the entire purchase, agrees with Rabban Shimon ben Gamliel's view that a security protects the entire loan.[4]

The Gemara rejects this analogy:

לֹא – **No!** This is not necessarily the correct interpretation of the dispute between R' Yehudah HaNasi and Rabban Shimon ben Gamliel. **מַאי אִינּוּ מְשַׁמֵּט דְּקָאָמַר רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל** – Rather, **what does Rabban Shimon ben Gamliel** mean by **saying, "[the loan] is not canceled"?** **לְהַךְ פַּלְגָא דְּנָקִיט עֲלֵיהּ מַשְׁכּוֹן** – He means that only **the part** of the loan **against which [the lender] holds the security** (i.e. the portion of the loan that equals the value of the security) is not canceled.[5] **מִכְּלָל דְּרַבִּי יְהוּדָה הַנָּשִׂיא סָבַר** – **This implies that R' Yehudah HaNasi maintains** **לְהַךְ פַּלְגָא דְּנָקִיט עֲלֵיהּ מַשְׁכּוֹן נָמֵי מְשַׁמֵּט** – that even **the part** against which he holds the security **is also canceled.** **אֶלָּא מַשְׁכּוֹן דְּנָקִיט לְמָה לֵיהּ** – And if you ask: **What then is he holding the security for?** **לְזִכָּרוֹן דְּבָרִים בְּעָלְמָא** – The answer is that he is holding it **merely as a reminder.**[6]

The Gemara records a related incident:

רַב בַּהֲנָא יְהַב לֵיהּ זוּזֵי אַפִּיתְנָא – It once happened that **[some people] gave Rav Kahana money** as a down payment **on linen.** **לְסוֹף אַזְלֵיקַר כִּיתְנָא** – **Later,** before they took possession of their purchase, **linen appreciated** in price and R' Kahana wished to renege on the agreement. **אָתָא לְקַמֵּיהּ דְּרַב** – **He came before Rav** for a ruling. **אָמַר לֵיהּ** – **[Rav] said to him:** **בְּמַאי דְּנָקִיטַתְּ הַב לְהוּ זוּזֵי** – The linen **for which you have taken money**[7] – **give to them.**[8] **וְאִידָךְ דְּבָרִים נִיזְקוּ** – **But the rest is** merely **words** (i.e. verbal commitment), **וּדְבָרִים אֵין בָּהֶן מִשּׁוּם מְחוּסְרֵי אֶמְנָה** – **and** failure to abide by one's **words does not** constitute **a lack of trustworthiness.**[9]

The Gemara discusses Rav's opinion further:

דְּאִיתְּמַר דְּבָרִים – **For it was stated** in reference to **words** (i.e. a verbal commitment): **רַב אָמַר אֵין בָּהֶן מִשּׁוּם מְחוּסְרֵי אֶמְנָה** – **Rav says** that reneging on **[such a commitment] does not constitute a lack of trustworthiness,** **וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר יֵשׁ בָּהֶם מִשּׁוּם מְחוּסְרֵי אֶמְנָה** – **while R' Yochanan says** that reneging on **[such a commitment] does constitute a lack of trustworthiness.**[10]

The Gemara challenges Rav:

מֵיתִיבִי – **They raised an objection** from the following Baraisa: **רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר** – **R' YOSE THE SON OF R' YEHUDAH SAYS:** **מָה תַּלְמוּד לוֹמַר ,,הִין צֶדֶק״** – **WHAT IS** the purpose of **SCRIPTURE STATING: *A CORRECT HIN*?**[11] **וַהֲלֹא הִין בִּכְלַל אֵיפָה הָיָה** – **SURELY A *HIN* WAS INCLUDED IN THE *EPHAH*** mentioned earlier in that verse![12] **אֶלָּא לוֹמַר לְךָ** – **RATHER,** it comes **TO TELL YOU** **שֶׁיְּהֵא** – **THAT YOUR "YES"** must be **CORRECT,**[13] **וְלָאו שֶׁלְּךָ צֶדֶק** – **AND YOUR "NO"** must be **CORRECT.** This indicates that, contrary to Rav's assertion, it is forbidden to renege on a verbal commitment.

The Gemara answers:

אָמַר אַבָּיֵי – **Abaye said:** **הָהוּא שֶׁלֹּא יְרַבֵּר אֶחָד בְּפֶה וְאֶחָד בַּלֵּב** – **That** Baraisa means **that one should not say one** thing **with one's mouth while** meaning **another** thing **in** one's **heart.** When *making* a verbal commitment one must be sincere.[14] This is not comparable to Rav's permit, which applies only to one who was sincere at the time of the commitment, and decided to renege later on.[15]

NOTES

1. A lender takes a security to guarantee collection of the loan. The security itself can serve as repayment if need be, and the lender does not need to press the borrower for the portion of the loan that corresponds to the value of the security. But then at least that portion of the loan should be unaffected by *shemittah*! (*Rashi*; see 48b note 20).

2. Even though the security is worth only part of the loan, the borrower is permitted to collect the entire loan.

3. See 48b note 21.

4. See Gemara below, 82a, and *Shevuos* 44b; see also *Meiri* here.

5. See ibid.

6. According to R' Yehudah HaNasi, a security worth less than the loan serves merely as a record of the loan, which prevents the borrower from denying his obligation. A lender who wants a potential payment for the loan would take a security worth the full value of the loan. Hence, a security worth less than the loan does not count as a potential payment (not even on part of the loan), and the lender still needs to press the borrower for repayment of the loan. Accordingly, the *shemittah* prohibition against pressing for payment applies to the entire loan, and the entire loan is canceled (see *Ramban* ד״ה לרי יוחנן).

7. The amount of linen that corresponds to the value of the down payment.

8. If you do not, you will be cursed: "He Who exacted retribution etc." (*Rashi*).

9. This ruling of Rav is consistent with his position (above, 48b) that regarding a transaction on which a down payment was made, one is cursed only for failing to honor the part already paid for (*Rashi*). It is permitted to renege on the balance.

10. This dispute applies only where there is a valid reason for reneging (e.g. the market value of the merchandise changed after the agreement was made). In such a case, Rav rules that it is permitted to renege. If there is no valid reason, all agree that one may not renege (*Rashi* ד״ה שלא as explained by *Ritva*; cf. *Pnei Yehoshua*; see *Baal HaMaor; Milchamos; Beis Yosef, Choshen Mishpat* 204 ד״ה אע״פ).

11. *Leviticus* 19:36. The verse reads: מאזני צדק אבני־צדק איפת צדק והין צדק יהיה לכם, *You shall have correct scales, correct weights, a correct ephah and a correct hin.*

12. [See previous note.] An *ephah* is equivalent to 72 *lugin*, while a *hin* is equivalent to 12 *lugin* (*Rashi*). Considering that the Torah is concerned about the slightest deviation from a large measure such as an *ephah*, surely it is concerned about a deviation from a smaller measure such as a *hin*. Why then does the Torah mention a *hin* in addition to an *ephah*? (*Ritva*; see *Maharsha*).

13. The word הִין can be read like הֵן which means "yes." Accordingly, the Torah's mention of "a correct *hin*" can be interpreted as teaching: When one says "yes" or "no," he should make sure that it is correct, i.e. follow through on the commitment (*Rashi*).

14. [*Rambam (Hil. De'os* 2:6) writes that insincerity is forbidden in a social context as well (see *Maharatz Chayes*).]

15. I.e. due to a change of circumstances (see note 10).

The Gemara raises another challenge against Rav's ruling:

מֵיתִיבִי – **They raised an objection** from the following Baraisa: **ר' שִׁמְעוֹן אוֹמֵר** – R' SHIMON SAYS: **אַף עַל פִּי שֶׁאָמְרוּ** – EVEN THOUGH [THE SAGES] HAVE SAID **טַלִּית קוֹנָה דִּינַר זָהָב** – that the buyer's taking of THE CLOAK ACQUIRES THE GOLD *DINAR* for the seller, **וְאֵין דִּינַר זָהָב קוֹנֶה טַלִּית** – BUT the seller's taking of THE GOLD *DINAR* DOES NOT ACQUIRE THE CLOAK, i.e. the one who gave the gold *dinar* can renege,[16] **מִכָּל מָקוֹם כָּךְ הֲלָכָה** – and IN ANY EVENT, despite the fact that one who reneges will be punished, THIS IS THE LAW, viz. that he can renege.[17] **אֲבָל אָמְרוּ** – NEVERTHELESS [THE SAGES] SAID: **מִי שֶׁפָּרַע מֵאַנְשֵׁי דּוֹר הַמַּבּוּל** – THE ONE WHO EXACTED RETRIBUTION FROM THE PEOPLE OF THE GENERATION OF THE FLOOD **וּמֵאַנְשֵׁי דּוֹר הַפַּלָּגָה** – AND FROM THE PEOPLE OF THE GENERATION OF THE DISPERSION, etc., **הוּא עָתִיד לִיפָּרַע** **מִמִּי שֶׁאֵינוֹ עוֹמֵד בְּדִיבּוּרוֹ** – HE WILL ULTIMATELY EXACT RETRIBUTION FROM ONE WHO DOES NOT ABIDE BY HIS spoken WORD. At the end of this Baraisa, R' Shimon states that it is improper to renege on an oral commitment, even before any money has changed hands.[18] This last point contradicts Rav's assertion that reneging on an oral commitment is not considered a lack of integrity. – ? –

The Gemara answers that Rav's view is not refuted by the preceding Baraisa, because there is alternative Tannaic support for his view:

הָתָנַן – **This is** a matter of dispute between **Tannaim. הֲנָאֵי הִיא** – **For we have learned in a Mishnah:**[19] **מַעֲשֶׂה בְּרַבִּי יוֹחָנָן בֶּן מַתְיָא שֶׁאָמַר לִבְנוֹ** – IT ONCE HAPPENED THAT R' YOCHANAN BEN MASYA SAID TO HIS SON: **צֵא וּשְׂכוֹר לָנוּ פּוֹעֲלִים** – "GO OUT AND HIRE LABORERS FOR US." **הָלַךְ וּפָסַק לָהֶם מְזוֹנוֹת** – [THE SON] WENT, hired some laborers, AND MADE A COMMITMENT TO GIVE THEM FOOD. **וְכִשֶּׁבָּא אֵצֶל אָבִיו אָמַר לוֹ** – BUT WHEN HE CAME BACK TO HIS FATHER, [HIS FATHER] SAID TO HIM: **בְּנִי אֲפִילּוּ אַתָּה עוֹשֶׂה לָהֶם** **כְּסְעוּדַת שְׁלֹמֹה בְּשָׁעָתוֹ** – "MY SON, EVEN IF YOU PREPARE a meal FOR THEM LIKE SOLOMON'S BANQUET IN HIS HEYDAY, **לֹא יָצָאתָ יְדֵי חוֹבָתְךָ עִמָּהֶם** – YOU WILL NOT HAVE DISCHARGED YOUR DUTY TOWARDS THEM, **שֶׁהֵן בְּנֵי אַבְרָהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב** – FOR THEY ARE THE CHILDREN OF ABRAHAM, ISAAC AND JACOB![20] **אֶלָּא עַד שֶׁלֹּא יַתְחִילוּ בְּמְלָאכָה** – RATHER, BEFORE THEY START WORK, – **צֵא וֶאֱמוֹר לָהֶם עַל מְנָת שֶׁאֵין לָכֶם עָלַי אֶלָּא פַּת וְקִטְנִית בִּלְבָד** – You are hired ON CONDITION THAT YOU HAVE NO CLAIM UPON ME EXCEPT FOR BREAD AND BEANS ALONE."

The Gemara reasons:

וְאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ דְּבָרִים יֵשׁ בְּהֶן מִשּׁוּם מְחוֹסְרֵי אֲמָנָה – **Now if it should enter your mind** that failure to abide by one's **words constitutes a lack of trustworthiness, הֵיכִי אָמַר לֵיהּ זִיל הֲדַר בָּךְ** – **how could [R' Yochanan ben Masya] have said to [his son], "Go** and **renege** on the commitment"? Thus, we see that R' Yochanan ben Masya maintains that it is permitted to rescind a verbal commitment. He disagrees with the Tanna of the preceding Baraisa [R' Shimon] who maintains that one should not renege on a verbal commitment.

The Gemara now suggests that in fact R' Yochanan ben Masya might agree with R' Shimon's view that reneging on a verbal commitment is forbidden. The reason why R' Yochanan ben Masya told his son to renege is as follows:

דִּפּוֹעֲלִים גּוּפַיְיהוּ לָא סָמְכָא דַּעְתַּיְיהוּ – **It was different in that case, because the laborers themselves did not rely** on the son's word. **מַאי טַעְמָא** – **Why** not? **מִידַּע יָדְעֵי דְּעַל אֲבוּהָ סָמַךְ** – **They knew that he was dependent on his father;** i.e. the son's word is meaningless without his father's consent. Since the laborers did not take the commitment seriously, R' Yochanan ben Masya ruled that it may be rescinded.

The Gemara challenges this interpretation of R' Yochanan ben Masya's position:

אִי הָכִי – **If so,** that the son's commitment was not taken seriously, **אֲפִילּוּ הַתְחִילוּ בְּמְלָאכָה נַמִּי** – then **even** after **[the laborers] had begun to work,** it should **still** be permitted to renege. Why did R' Yochanan ben Masya specify *"before* they start work"?

The Gemara defends its suggested interpretation:

הַתְחִילוּ בְּמְלָאכָה דַּאי סָמְכִי דַּעְתַּיְיהוּ – **Had they begun to work, they** would have **certainly relied** on what they had been told by the son, **אָמְרוּ** – because at that point **they** surely would have **said** to themselves: **מֵימַר אָמַר קַמֵּיהּ דַּאֲבוּהָ וְנִיחָא לֵיהּ** – **[The son]** must have already **told his father** what he promised us, **and [his father] agreed.**[21]

The Gemara now discusses R' Yochanan's statement that reneging on a verbal commitment constitutes a lack of turstworthiness:

וּמִי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן הָכִי – **And did R' Yochanan** really **say this? וְהָאָמַר רַבָּה בַּר בַּר חָנָה אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן** – **But Rabbah bar bar Chanah said in the name of R' Yochanan:** **הָאוֹמֵר לַחֲבֵירוֹ** – If **one says to his fellow: מַתָּנָה אֲנִי נוֹתֵן לְךָ** – **"I will give you a present," יָכוֹל לַחֲזוֹר בּוֹ** – **he is able to renege** on this commitment.

Before showing the contradiction between R' Yochanan's statements, the Gemara clarifies this latter statement:

יָכוֹל – What does R' Yochanan mean by saying that **he is "able"** to renege? **פְּשִׁיטָא** – But that is **obvious!** The transaction was never finalized![22] **אֶלָּא מוּתָּר לַחֲזוֹר בּוֹ** – **Rather,** R' Yochanan must mean that **he is *permitted* to renege.** Hence, this teaching by R' Yochanan contradicts his ruling cited above that reneging on a verbal commitment constitutes a lack of trustworthiness. – ? –

The Gemara resolves the contradiction by qualifying R' Yochanan's ruling that one may renege on a promise to convey a gift:

אָמַר רַב פָּפָּא – **Rav Pappa said: וּמוֹדֶה רַבִּי יוֹחָנָן בְּמַתָּנָה מוּעֶטֶת דְּסָמְכָא דַּעְתַּיְיהוּ** – **But R' Yochanan agrees concerning a small gift** that it is improper to renege, **because [the recipients] believe** him. R' Yochanan permits reneging only on an offer of a large gift, for such an offer is not taken seriously.[23]

The Gemara now proves that in R' Yochanan's view one may not renege on an offer of a small gift:

דְּאָמַר רַבִּי אַבָּהוּ אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן – **This also seems logical for R' Abahu said in the name of R' Yochanan:**

NOTES

16. See 48a note 2.

17. See ibid. note 3.

18. The text of R' Shimon's entire statement is cited above, 48a. See the Gemara there.

19. Below, 83a.

20. The son offered "food" without any specification. The laborers were therefore entitled to demand a royal banquet, as befits the children of Abraham, Isaac and Jacob. (For an explanation of this view, see the Gemara below, 86b).

21. Had the laborers started to work thinking that the commitment was reliable, the commitment would have become legally binding.

22. Since the recipient has not yet taken possession of the gift, the benefactor cannot be forced to give it (*Rashi*).

23. If someone promises a *small* gift, the intended recipient believes him, and therefore to renege would constitute a lack of trustworthiness. When R' Yochanan permitted reneging on a verbal promise of a gift, he was referring to a large gift. If someone promises to give a large gift, the intended recipient is not sure whether he will follow through, and therefore it is permitted to renege (*Rashi*).

With regard to buying and selling, a commitment that involves even a large amount is taken seriously. Thus, R' Yochanan rules that it is forbidden to renege on a business transaction regardless of its size (*Tos. HaRosh;* cf. *Tosafos*; see also *Chidushei HaRan*).

כּוּר מַעֲשֵׂר יֵשׁ – If a Yisrael said to a Levi, **יִשְׂרָאֵל שֶׁאָמַר לְבֶן לֵוִי** – **"There is a *kor* of *maaser* for you in my possession,"**[24] **לְךָ בִּידִי** – **the Levi is permitted to designate it as *terumas maaser*** for some other *maaser* that he has **elsewhere.**[25] **בֶּן לֵוִי רַשַּׁאי לַעֲשׂוֹתוֹ תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר עַל מָקוֹם אַחֵר** – **אִי אָמְרַתְּ בְּשִׁלְמָא** – Now, **if you say** **לֹא מָצִי לְמֵיהֲדַר בֵּיהּ** – **that [the Yisrael] may not renege** on his promise to give the *maaser* to the Levi, **מִשּׁוּם הָכִי רַשַּׁאי** – **that is why [the Levi] is permitted** to declare it *terumas maaser*, even though he has not yet received it.[26] **אֶלָּא אִי אָמְרַתְּ מָצִי לְמֵיהֲדַר בֵּיהּ** – **But if you say that [the Yisrael] may renege** on his promise, **אַמַּאי רַשַּׁאי** – **why is [the Levi] permitted** to declare it *terumas maaser* before receiving it? Perhaps the Yisrael will renege, **אֵישְׁתַּבַּח דְּקָא אָכִיל טְבָלִים** – and then **it will turn out that [the Levi] is eating *tevel*!**[27] This proves that, as Rav Pappa taught, although R' Yochanan permits reneging on a gift, he agrees that reneging on a small gift is forbidden.

The Gemara refutes this proof:

הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן – **What are we dealing with here?** **בְּגוֹן שֶׁנְּטָלוֹ מִמֶּנּוּ** – We are possibly dealing with a case **where [the Levi] had taken [the *maaser*] from [the Yisrael]** **וְחָזַר וְהִפְקִידוֹ אֶצְלוֹ** – **and** then **went back and deposited it with him.**[28]

The Gemara rejects this suggested interpretation:

אִי הָכִי אֵימָא סֵיפָא – **If so,** that the Levi had already taken the *maaser*, **consider the end** of R' Yochanan's ruling: **נְתָנוֹ לְבֶן לֵוִי אַחֵר** – "If **[the Yisrael]** then **gave [the *maaser*] to a different Levi,** **אֵין לוֹ עָלָיו אֶלָּא תְּרוּעוֹת** – **[the first Levi] has nothing against [the Yisrael] except** valid cause for **complaint."**[29] **וְאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ** – **Now if it should enter your mind** that R' Yochanan speaks of a case **בְּגוֹן שֶׁנְּטָלוֹ מִמֶּנּוּ וְחָזַר וְהִפְקִידוֹ אֶצְלוֹ** – **where [the first Levi] had taken [the *maaser*] from [the Yisrael]** – and then **went back and deposited it with him,** **אַמַּאי אֵין לוֹ עָלָיו אֶלָּא תְּרוּעוֹת** – **why does the Levi have nothing against [the Yisrael] except** valid cause for **complaint?** **בֵּינָן דְּמִשְׁכֵּיהּ מָמוֹנָא אִית לֵיהּ גַּבֵּיהּ** – **Since he had taken it** into his possession, **[the Levi] has a monetary [claim] against [the Yisrael]!**[30] **אֶלָּא לָאו שְׁמַע מִינָּהּ** – **Surely then** one can **learn from this** that R' Yochanan refers to a case **בִּדְלָא נְטָלוֹ** – **where [the Levi] had not taken** possession of **[the *maaser*].** **שְׁמַע מִינָּהּ** – Indeed, one can **learn** a conclusive proof **from this.**[31]

The Gemara records an incident involving one who reneged on a business commitment:

הַהוּא גַּבְרָא דְּיָהֵיב זוּזֵי אַשּׁוּמְשְׁמֵי – It once happened that **a certain man paid money for** some **sesame.** **לְסוֹף אַיְיקַר שׁוּמְשְׁמֵי** – **Later,** before he took possession of his purchase, **sesame appreciated** in price. **הֲדַרוּ בְּהוּ וְאָמְרוּ לֵיהּ** – **[The sellers] reneged and said to him:** **לֵית לָן שׁוּמְשְׁמֵי** – **"We have no sesame;** **שְׁקוֹל זוּזֶיךָ** – **take** back **your money!"** **לָא שָׁקִיל זוּזֵיהּ** – **He did not take his money.** **אִיגְּנוֹב** – **[The money] was** then **stolen** from the sellers. **אָתוּ לְקַמֵּיהּ דְּרָבָא** – **They** all **came before Rava** for a ruling. **אָמַר לֵיהּ** – **Rava said to [the buyer]:** **בֵּינָן דְּאָמְרִי לָךְ שְׁקוֹל זוּזָךְ וְלָא שָׁקְלִית** – **"Since they told you** to **take your money, and you did not take** it, **לָא מִבָּעְיָא שׁוֹמֵר שָׂכָר דְּלָא הָוֵי** – **not only are [the sellers] not** considered **paid *shomrim,*** **אֶלָּא אֲפִילּוּ שׁוֹמֵר חִנָּם נַמִּי לָא הָוֵי** – **but they are not** considered **even unpaid *shomrim.*"**[32] **אָמְרוּ לֵיהּ רַבָּנָן לְרָבָא** – **The rabbis** thereupon **exclaimed to Rava:** **וְהָא בָּעֵי לְקַבּוֹלֵי עֲלֵיהּ מִי שֶׁפָּרַע** – **"But the sellers must receive** the curse of **'He Who has exacted retribution'!"**[33] **אָמַר לְהוּ** – **He said to them:** **הָכִי נַמִּי** – **"Indeed** they do."[34]

The Gemara now discusses whether this story occurred as reported:

אָמַר רַב פַּפִּי – **Rav Pappi said:** **אָמַר לִי רָבִינָא** – **Ravina told**

NOTES

24. A Yisrael tells a certain Levi that he will give him the *maaser* that he has separated from his produce. Since the Yisrael is obligated to give his *maaser* to some Levi, the Yisrael's rights in it are limited to the right to choose the recipient. The gift of *maaser* is therefore considered a *small* gift (*Rashi*).

25. From the *maaser* that he receives, a Levi must separate a tenth as *terumas maaser*, which is given to a Kohen (*Rashi*). Until *terumas maaser* has been separated from it, *maaser* is deemed *tevel* and may not be eaten. R' Yochanan rules here that on being informed that the Yisrael will give him his *maaser*, the Levi can designate that *maaser* as the *terumas maaser* for some other *maaser* which the Levi has elsewhere. The other *maaser* owned by the Levi thereby becomes permitted for consumption.

26. He may rely on the Yisrael's integrity, as it is written (*Zephaniah* 3:13): שְׁאֵרִית יִשְׂרָאֵל לֹא־יַעֲשׂוּ עַוְלָה וְלֹא־יְדַבְּרוּ כָזָב, *The remnant of Israel does not do wrong and does not speak falsely* (*Rashi*).

[This law is difficult to understand. Granted that the Yisrael is bound to give his *maaser* to this Levi, but as long as he has not yet done so, what entitles the Levi to treat it as his own, and to declare it *terumas maaser*? (See *Tos. HaRosh*, *Ketzos HaChoshen* 204:3 and *R' Akiva Eiger*).]

27. [*Maaser* from which *terumas maaser* has not been separated is forbidden as *tevel.*] Since the Yisrael is permitted to renege, the Levi does not acquire the *maaser*. It is impossible, therefore, for him to consider it his own and designate it as *terumas maaser* (see ibid.).

28. The Levi took the *maaser* into his possession, but then redeposited it with the Yisrael. Since it is now the Levi's property, he may certainly designate it as *terumas maaser*. According to this approach, the teaching by R' Yochanan is not relevant to the issue of reneging on a mere verbal commitment. (See *Tosafos*, *Tos. HaRosh* and *Ritva* who explain what the point of R' Yochanan's teaching would be, according to this interpretation.)

29. He cannot file suit against the Yisrael for stealing the *maaser*. He can only complain that the Yisrael failed to keep his promise (*Rashi*).

30. He can sue the Yisrael for taking his property and giving it to someone else!

31. As the Gemara assumed originally, the Yisrael had only promised to give the *maaser* to the Levi, and had not yet actually given it to him. The Levi may nevertheless designate this *maaser* as *terumas maaser*, because the Yisrael is not allowed to renege on his promise. Hence, the Gemara's original support for Rav Pappa's distinction is reinstated. R' Yochanan's ruling concerning the *maaser* shows that in his view retracting a verbal promise to convey a *small* gift is indeed considered a lack of trustworthiness (*Rashi*).

32. [One who undertakes to safeguard the property of another without payment (שׁוֹמֵר חִנָּם, *an unpaid shomer*) is liable only for loss or damage to the entrusted item that is caused by his own negligence. One who is paid to safeguard the property of another (שׁוֹמֵר שָׂכָר, *a paid shomer*) is liable even for mishaps that are not due to his negligence, provided they are not unavoidable.]

Since the seller did not accept responsibility for the money, he was not even an unpaid *shomer* with regard to it. Thus, even if the theft had resulted from his negligence, he would not be obligated to compensate the buyer (*Rashi*).

33. These rabbis thought that Rava had exonerated the sellers without their accepting the curse of "He Who exacted retribution etc." Hence, they argued that the possibility exists that upon being informed of the curse, the sellers might decide to honor their agreement, in which case it would emerge that the stolen money was in fact theirs! (*Rashi*; see *Ritva*).

34. Rava responded that the sellers are not exonerated from responsibility for the money unless they accept the curse. If they refuse to accept the curse, they must honor the original agreement and absorb the loss of the money (*Rashi*).

[It should be noted that according to this explanation, the sellers were exonerated even though at the time of the theft they had not yet accepted the curse, and did so only later (see *Ritva*, *Riaz* in *Kunteres HoRaayos*).]

[Regarding the permissibility of a seller using the money of the buyer before the sale is finalized, see *Tosafos* to 43a ד"ה מאי, and *Ritva* (to 47b ד"ה ומהרינן, and to 48a ד"ה בלן).]

me: לְרִידִי אָמַר לִי הַהוּא מֵרַבָּנָן – A certain rabbi said to me, וְרַב טְבוּת שְׁמֵיהּ – and Rav Tevus was his name, וְאָמְרִי לָהּ רַב שְׁמוּאֵל בַּר זוּטְרָא שְׁמֵיהּ – and some say that Rav Shmuel bar Zutra was his name, דְּאִי הָווּ יָהֲבִי לֵיהּ כָּל חֲלָלָא דְּעָלְמָא – and he was so honest that even if they would give him all the hidden treasures in the world, לָא הָווֹ קָא מְשַׁנֵּי בְּדִבּוּרֵיהּ – he would not deviate from his word: בְּדִידִי הֲוָה עוּבְדָא – "It was with me that the story of the sesame occurred, and this is what happened:[35] הַהוּא יוֹמָא אַפַּנְיָא דְּמַעֲלֵי שַׁבְּתָא הֲוָה – That day it was Friday, towards evening, וַהֲוָה יָתֵיבְנָא – and I was sitting at home וְאָתָא הַהוּא גַּבְרָא וְקָאֵי אַבָּבָא – when that man came and stood at the door. אָמַר לִי – He asked me: אִית לָךְ שׁוּמְשְׁמֵי לְזַבּוּנֵי – 'Do you have sesame for sale?'

NOTES

35. The story did not occur as reported. If I had agreed to sell sesame, I would not have gone back on my word for all the riches in the world! The purchaser and I went for a legal ruling on a different matter altogether (*Rashi*).

אמרי ליה לא אמר לי ליהוו הנך זוזי בפקדון גבך דהא חשכה לי אמרי ליה הא ביתא קמך אותבינהו בביתא ואיגנוב אתא לקמיה דרבא אמר ליה כל הא ביתא קמך לא מיבעיא שומר שכר דלא הוי אלא [א]אפילו שומר חנם נמי לא הוי אמרי ליה והא אמרו [ליה] רבנן לרבא איבעי ליה לקבולי עליה מי שפרע ואמר לי (א) לא היו דברים מעולם: רבי שמעון אומר כל שהכסף בידו ידו על העליונה [ב]וכו': תניא אמר ר"ש אימתי בזמן שהכסף והפירות ביד מוכר אבל כסף ביד מוכר ופירות ביד לוקח אינו יכול לחזור בו מפני שכספו בידו בידו ביד מוכר הוא אלא מפני שדמי כספו בידו פשיטא אמר רבא הכא במאי עסקינן [ב]כגון שהיתה עלייה של לוקח מושכרת ביד מוכר טעמא מאי [ג]תקינו רבנן משיכה גזירה שמא יאמר לו נשרפו חיטך בעלייה הכא ברשותיה דלוקח נינהו אי נפלה דליקה באונס איהו טרח ומייתי לה [ג]ההוא גברא דיהיב זוזי אחמרא לסוף שמע דקא בעי למנסביה דבי פרזק רופילא אמר ליה הב לי זוזי לא בעינא חמרא אתא לקמיה דרב חסדא אמר ליה [ד]כדרך שתיקנו משיכה במוכרין כך תיקנו משיכה בלקוחות: **מתני'** [ה]האונאה ארבעה כסף מעשרים וארבעה כסף לסלע שתות למקח [ו]עד מתי מותר להחזיר עד כדי שיראה לתגר או לקרובו הורה רבי טרפון בלוד האונאה שמונה כסף מעשרים וארבע כסף לסלע שליש למקח ושמחו תגרי לוד (א) אמר להם כל היום מותר לחזור אמרו לו יניח לנו רבי טרפון במקומינו וחזרו לדברי חכמים: **גמ'** אתמר רב [ו]אמר שתות מקח שנינו ושמואל אמר [ז]שתות מעות נמי שנינו שוי שיתא בחמשא שוי שיתא בשבעה כולי עלמא לא פליגי דבתר מקח אזלינן ואונאה הויא כי פליגי שוי חמשא בשיתא ושוי שבעה בשיתא לשמואל דאמר בתר מעות אזלינן [ח]אידי ואידי אונאה הוי לרב דאמר בתר מקח אזלינן שוי חמשא בשיתא ביטול מקח הויא שוי שבעה בשיתא מחילה הויא ושמואל אמר כי אמרינן מחילה וביטול מקח [ט]היכא דליכא שתות משני צדדים אבל היכא דאיכא שתות מצד אחד אונאה הויא תנן האונאה ד' כסף מעשרים וארבעה כסף לסלע שתות למקח מאי לאו דזבין שוי עשרים בעשרין וארבעה ושמע מינה שתות מעות נמי שנינו לא דזבין שוי עשרים וארבעה בעשרים מי נתאנה מוכר אימא סיפא עד מתי מותר להחזיר בכדי שיראה לתגר או לקרובו ואמר רב נחמן [י]לא שנו אלא לוקח אבל מוכר לעולם חוזר אלא דזבין שוי עשרים וארבעה בעשרין ותמניא תנן הורה רבי טרפון בלוד האונאה שמונה כסף מעשרים וארבעה כסף לסלע שליש למקח מאי לאו דזבין שוי שיתסרי בעשרים וארבעה וש"מ שליש מעות נמי שנינו לא דזבין שוי עשרים וארבעה בשיתסר מי נתאנה מוכר אימא סיפא אמר להם כל היום מותר לחזור וא"ר נחמן לא שנו אלא לוקח אבל מוכר לעולם חוזר אלא דזבין שוי כ"ד בתלתין ותרין תניא כוותיה דשמואל מי שהוטל עליו ידו על העליונה כיצד מכר לו שוה ה' בו' מי נתאנה לוקח יד לוקח על העליונה רצה אומר תן לי מעותי או תן לי מה שאוניתני מכר לו
שוה

בכדי שיראה לתגר או לקרובו. וא"ת א"כ נתת דבריך לשיעורים דפעמים שהם רחוקים ממנו ופעמים שהם קרובים וי"ל דלעולם יש שיעור אחד לפי מה שמצוי רוב פעמים שיוכל להראות לתגר או לקרובו ואם הם קרובים או רחוקים בשביל כך לא יתנו לו שהות לא פחות ולא יותר: **שתות** מעות גמי שנינו. אפילו למאן דאמר שתות מעות נראה יותר לילך אחר שתות מקח שהאונאה והטעות תלויה במקח אבל מעות אין אונאה וטעות תלויה בהם שאין צריכין שומא: **שוי** חמשא בשיתא בטול מקח הוי. וא"ת מנא לן הא דלמא הא הוי נמי שתות מקח דהוי שתות מלבר ויש לומר דמסתמא אית לן למיזל בתר שתות שוה המקח שהאונאה והטעות תלויה בו ועוד דכשנתאנה מוכר לא תמצא שתות מלבר דשוי שיתא בחמשא היינו שתות מלגיו: **ש"מ** שתות מעות גמי שנינו. וא"ת אם כן מאי שתות למקח דקתני מתניתין וי"ל דמפרש היינו אונאה שתות שנהיה במקח [ס]ותימה דלשתוק משתות למקח: **תנן** הורה רבי טרפון בלוד. תימה מה הוסיף להקשות מסיפא ממה שהקשה כבר ברישא:
אי

אמרי ליה והא אמרו ליה רבנן לרבא. רבינא אמר להא מילתא אמרתי לו להוא מרבנן היכי אמרת דלאו חזרת מקח וממכר הוא והא אמרו ליה רבנן לרבא איבעי ליה לקבל מי שפרע: אימתי. יש חזרה בדבר: בזמן שהכסף ופירות ביד המוכר. דיכול מוכר לחזור בו דאוקמינהו רבנן ברשותיה לחזרה כי היכי דליטרח ולציל: מפני שכספו בידו. משמע שהלוקח קיבל כבר כספו: פשיטא. הרי משיכה יש ואפילו רבנן מודו: מושכרת ביד מוכר. והיו הפירות מונחין ביד הלוקח ולא שתקנה לו חצירו בנתינת המעות דכיון דקיבל השכר נקנה המקום למוכר כל ימי השכירות וחצירו של מוכר הוא (ב) אלא ר' שמעון אית ליה מעות קונות דבר תורה כדאמרינן (לעיל דף מז:) ומשיכה תקנתא דרבנן היא והכא לא איצטריך תקנתא דטעמא מאי תקון רבנן כו': א"נ שמא תפול כו'. לא גרס ליה [ח]אלא לישנא אחרינא הוא והיא היא: פרזק. שם השר: רופילא. משנה למלך: כדרך שתקנו משיכה. לחזור בו המוכר כל זמן שלא משך הלוקח: כך תיקנו משיכה. לחזור בהן הלקוחות: **מתני'** האונאה ארבעה כסף. מעות כסף שהם שש בדינר: מעשרים וארבעה כסף לסלע. אם היה המקח בדמי הסלע שהוא כ"ד מעות דהשתא הויא אונאה שתות למקח חייב להשיב לו כל אונאתו ארבעה כסף: עד מתי מותר להחזיר. מי שנתאנה והא דנקט לשון מותר לאשמועינן דליכא אפילו מי שפרע להחזיר המקח או שיתן לו אונאתו: עד כדי שיראה המקח לתגר או לאחד מקרוביו. ואם שהא יותר מחל על אונאתו: ושמחו תגרי לוד. שהיו בקיאין בסחורה ומוכרין ביוקר: **גמ'** שתות מקח שנינו. דוקא קתני מתני' שתות למקח שאם האונאה שתות לשויו של מקח הויא אונאה אבל אם פחות או יותר היא אף על פי שישנה שתות אצל מעות שנתן זה אין זה קרוי שתות להיות בו דין אונאה וזהו דין אונאה שתות להיות המקח קיים ואין אחד יכול לחזור אלא מחזיר אונאה אבל אם פחות משתות מחילה היא ואין מחזיר לו כלום ואם יותר על שתות שניהם חוזרין אפי' רצה להחזיר לו האונאה הרשות ביד שניהם לחזור הכי מוקמינן לה לקמן (דף נ:): ושמואל אמר שתות מעות נמי שנינו. מתני' דקתני שתות למקח לאו אשויו של מקח דוקא קאי אלא כל התגאי קרוי מקח בין מעות שניתנו בו בין דמי החפץ וכל לד שאתה מונא שם שתות אונאה בין לגד מעות בין לגד שויו של חפץ יש שם אונאה ואין כאן לא מחילה ולא ביטול מקח והשתא מפרש פלוגתייהו: שוי שיתא בחמשא. ונתאנה מוכר או שוי שיתא בשבעה ונתאנה לוקח: כולי עלמא. בין לרב בין לשמואל אונאה הוא דהא שתות היא לגד מקח ושמואל שתות מעות נמי קאמר וכל שכן שתות מקח: כי פליגי שוי חמשא בשיתא. ונתאנה לוקח בזוז שהוא חומש למקח ויותר משתות הוא זה אבל אצל מעות שנתן שתות הוא אי נמי שוי שבעה בשיתא ונתאנה מוכר בזוז לגבי מקח אין כאן שתות אלא שביעית ופחות משתות היא ולגבי מעות הוי שתות: אידי ואידי. בין שוי שבעה בשיתא בין שוי חמשא בשיתא: משני צדדין. באחד משני לגדדין: מאי לאו דזבין שוי עשרים בעשרים וארבע. ונתאנה לוקח דהוה ליה חומש לגבי מקח ארבעה הוי חומש של עשרים וקרי ליה אונאה ולא קרי ליה ביטול מקח: לא דזבין שוי עשרים וארבע בעשרים. דהוה ליה שתות למקח: ופרכינן ומי נתאנה מוכר. בתמיה: לא שנו. דבכדי שיראה ותו לא אלא לוקח: אבל אם נתאנה מוכר לעולם מוכר חוזר. ולקמן מפ' טעמא: אלא דזבין כו'. דהוה ליה שתות למקח ונתאנה לוקח: תניא כוותיה דשמואל. דבין שתות מקח בין שתות מעות: מי שהוטל עליו. מי שהאונאה עליו מי שנתאנה:
שוה

מסורת הש"ם

א) [ערכין ל. וש"נ], ב) [חינא וכו' מיותר], ג) לעיל דף מז: [וש"נ], ד) [לעיל מז:], ה) [לקמן נה.], ו) [גירסת הרי"ף והרא"ש ומ"מ ושאלתות רב כהנא], ז) [לקמן נ:, נא.], ח) נ"א דלא.

רבינו חננאל

תניא ר' שמעון אומר אימתי בזמן שהכסף ופירות ביד מוכר אבל כסף ביד מוכר ופירות ביד לוקח. לא בידו ממש אלא ברשותו כגון שהית' עליית לוקח מושכרת למוכר ואמר לו מכרתי לך הפירות שיש לי בעליתך וקיבל המעות כיון שהפירות ברשות הלוקח קנה ואין המוכר יכול לחזור בו וכו'. ההוא דיהי' זוזי אחמרא שמע דקא בעי למינסביה דבי פרזק רופילא פי' עובי' כוכבים אנס. אמר להו אהדרו לי זוזי לא בעינא חמרא אמר ליה רב חסדא ללוקח אי תהדר בו (א) קביל עלך מי שפרע דהא לא משכת דכדרך שתיקנו משיכה במוכרין כך תיקנו משיכה בלקוחות. כשם שהמוכר חוזר כך לוקח חוזר: מתני' האונאה ד' כסף מכ"ד כסף לסלע שתות למקח. איתמר רב כהנא אמר שתות מקח שנינו ולא שתות מעות. ושמואל אמר שתות מקח והוא הדין לשתות מעות שבין זה ובין זה אונאה היא. כולי עלמא שוה ו' בה' ושוה ו' בז' כיון דבתר מקח אזלינן אונאה היא. כי פליגי שוה ה' בו' שוה ז' בו' לרב שוה ה' בו' ביטול מקח הוא דהא חומשא דמקח הוא ושוה ז' בו' כיון דפחו' משתות [הוא] מחילה היא. ושמואל אמר לא הוי ביטול מקח אלא אם מכר שוה ד' בה' דבין לגבי המעות ובין לגבי המקח יתר משתות הוא וזהו פירוש משני צדדין. וכן שוה ז' בח' הוא פחו' [משתו'] משני צדדין לפיכך הויא מחילה. ומקשינן ממתני' תנן האונאה ד' כסף מכ"ד כסף לסלע שתות למקח מאי לאו דזבין שוה כ' בכ"ד שהן ה' בו' וש"מ שתות מעות נמי שנינו. ופריק רב כהנא לא כגון דזבין שוה כ"ד (בכ"ה) [בכ"ח] שהן ו' בז' והוא שתות למקח. ואקשי' עליה חוב כי האי גוונא מדברי ר' טרפון ופריק לטעמיה. וקי"ל כשמואל דתניא כוותיה דתניא מי שהוטל עליו ידו על העליונה כיצד מכר לו שוה חמשא בששה מי נתאנה לוקח ידו על העליונה רצה אמר לו תן לי מעותי. או תן לי מה שאוניתני וכן אם מכר לו שוה ששה בחמשה מי נתאנה מוכר ידו על העליונה רצה אומר לו תן לי מקחי או תן לי מה שאוניתני:
איבעיא

חשק שלמה על ר"ח

א) וכ"כ המרדכי והר"ן בחדושיו כאן בשמו של רבינו ז"ל דבכה"ג צריך לקבל מי שפרע והובא בב"י סי' ר"ד ודלא כדעת התוס' לעיל דף מז ע"ב ד"ה אי ע"ש.

עין משפט
נר מצוה

נו א מיי' פ"ב מהל' שכירות הל' ח סמג עשין פח טוש"ע ח"מ סי' רלא סעיף ב:

נז ב מיי' פ"ג מהלכות מכירה הל' ו ועיין במ"מ סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' קלא סעיף ה:

נח ג ד מיי' שם סמג שם טוש"ע ח"מ סי' רד סעיף ב:

נט ה מיי' פי"ב שם הל' ב ע סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' רכ סעיף ב עז:

ס ו מיי' שם הל' ה טוש"ע שם סעיף ז:

סא ז ח מיי' שם הל' ב ועי' במ"מ ובלחם משנה טוש"ע שם סעי' ב:

סב ט מיי' שם ועיין שם טוש"ע שם סעי' ג וסעיף ד:

סג י מיי' שם הל' ו טוש"ע שם סעיף ז וסעיף ח:

הגהות הב"ח

(א) במשנה ואמר להם כל היום: (ב) רש"י ד"ה מושכרת וכו' וחצירו של מוכר הוא. נ"ב עיין לקמן דף ק"ב מוקי לה דלוקח באגר למשכיר ואורא דאתו מעלמא וע"ש:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה ש"מ וכו' ותימה דלשתוק משתות למקח. עיין בתשו' מהר"י לבית לוי סי' ו':

ליקוטי רש"י

כך תיקנו משיכה בלקוחות. לחזור בו בשביל אותה תקנה עצמה דנשרפו חטיך דכ"ש כי מוקמת לחזרה נמי ברשות לוקח תסר נפשיה המוכר וטרח ומציל שאם יראה הלוקח דליקה באה יאמר חוזרני בי [לעיל מז:]. לא שנו בכדי שיראה. אלא לוקח. שמקחו בידו ויכול להראות'. אבל מוכר. שאין בידו מה להראות ולימלך אינו מכיר באונאתו עד שיראה טלית אחרת כדומה נמכרת בדמים יקרים הלכך לעולם חוזר [לקמן נ:].

אָמְרִי לֵיהּ לֹא – **I said to him: 'No.'** אָמַר לִי – **He said to me:** לֵיחֲווּ חֲנָךְ זוּזֵי בְּפִקָּדוֹן גַּבָּךְ – **'Let this money be on deposit with you,** דְּהָא חֲשֵׁכָה לִי – **for it is getting dark** and the Sabbath will soon begin.' אָמְרִי לֵיהּ – **I said to him:** הָא בֵּיתָא קַמָּךְ – **'Here is the house before you.'**[1] אוֹתְבִינְהוּ בְּבֵיתֵיהּ וְאִיגְנוֹב – **He put [the money] in the house, and it was stolen.** אָתָא לְקַמֵּיהּ דְּרָבָא – **[The rabbi] came before Rava** for a ruling. אָמַר לֵיהּ – **Rava said to him:** כָּל הָא בֵּיתָא קַמָּךְ – **'Wherever** one says, **"Here is the house before you,"** לֹא מִיבָּעְיָא שׁוֹמֵר שָׂכָר דְּלֹא חַיֵּיב – **not only is he not a paid *shomer*,**[2] אֶלָּא אֲפִילּוּ שׁוֹמֵר חִנָּם נַמִּי לֹא חַיֵּיב – **but he is not even an unpaid *shomer*.'"**

This was the story related by the rabbi to Ravina. Ravina continues:

וְהָא אָמְרוּ לֵיהּ רַבָּנַן לְרַבָּא – **I said to [that rabbi]:** – **But the rabbis said to Rava:** אִיבָּעֵי לֵיהּ לְקַבּוּלֵי עֲלֵיהּ מִי שֶׁפָּרַע – **"He** [the sesame dealer] **must accept upon himself** the censure of **'He Who exacted retribution** etc.'!" This clearly indicates that the story did involve reneging on a transaction!

וְאָמַר לִי – **And [that rabbi] said to me:** לֹא הֲווּ דְּבָרִים מֵעוֹלָם – **"No such thing ever happened!"** The rabbis never said that the sesame dealer should be subject to the censure of "He Who exacted retribution etc."

The Gemara returns to the Mishnah:

רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר כָּל שֶׁהַכֶּסֶף בְּיָדוֹ יָדוֹ עַל הָעֶלְיוֹנָה וכו' – **R' SHIMON SAYS: WHOEVER HAS THE MONEY IN HIS POSSESSION HAS THE UPPER HAND etc.**[3]

The Gemara cites a Baraisa that elaborates on R' Shimon's view:

תָּנְיָא – **It was taught in a Baraisa:** אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן – **R' SHIMON SAID:** אֵימָתַי בִּזְמַן שֶׁהַכֶּסֶף וְהַפֵּרוֹת בְּיַד מוֹכֵר – **WHEN** can the seller renege? **WHEN THE MONEY AND THE PRODUCE ARE IN THE POSSESSION OF THE SELLER.**[4] אֲבָל פֶּשֶׁף בְּיַד מוֹכֵר – **BUT if the MONEY is IN THE POSSESSION OF THE SELLER** וּפֵרוֹת בְּיַד לוֹקֵחַ – **AND the PRODUCE is IN THE POSSESSION OF THE BUYER,** אֵינוֹ יָכוֹל לַחֲזוֹר בּוֹ – **HE** [the seller] **CANNOT RENEGE,** מִפְּנֵי שֶׁמְּשֻׁכְּנוֹ בְּיָדוֹ – **BECAUSE [THE BUYER'S] MONEY IS** already **IN HIS** [the buyer's] **POSSESSION.**

The Gemara is puzzled by the Baraisa's statement:

בְּיָדוֹ – **Is the money then in his** [the buyer's] **possession?** בְּיַד מוֹכֵר הוּא – **It is in the seller's possession!**[5] – ? –

The Gemara answers:

אֶלָּא מִפְּנֵי שֶׁדַּמֵּי בֵּיסְפּוֹ בְּיָדוֹ – **Rather,** the Baraisa means that the seller cannot renege **because the *value* of his money is in his hands,** i.e. because the buyer already has the merchandise that he paid for.

The Gemara asks:

פְּשִׁיטָא – **But it is obvious** that the seller cannot renege once the buyer has the merchandise.[6] What need is there for the Baraisa to teach this to us?

The Gemara answers:

הָכָא בְּמַאי עַסְקִינַן – **Rava said: With what** case **are we dealing here** in the Baraisa? בְּגוֹן שֶׁהָיְתָה עֲלִיָּיה שֶׁל לוֹקֵחַ מוּשְׂכֶּרֶת בְּיַד מוֹכֵר – **With a case in which the buyer's attic was rented to the seller.**[7] Rava now explains how that accounts for the Baraisa's ruling: טַעְמָא מַאי תַּקִּינוּ רַבָּנַן מִשִּׁיכָה – **What is the reason that the Rabbis instituted** that the buyer's **taking** of the merchandise concludes the transaction, rather than his payment of money?[8] גְּזֵירָה שְׁמָא יֹאמַר לוֹ נִשְׂרְפוּ חִיטֶּיךָ בָּעֲלִיָּיה – It is a Rabbinic **decree** enacted out of concern that **[the seller] might say to [the buyer]: "Your wheat was burned in the attic!"**[9] הָכָא בִּרְשׁוּתֵיהּ דְּלוֹקֵחַ נִינְהוּ – **Here,** in the Baraisa's case, however, **[the wheat] is in the** physical **domain of the buyer,** viz. in the attic of his house. Thus, אִי נָפְלָה דְּלֵיקָה בְּאוֹנֶס – **if a fire breaks out accidentally,**[10] אִיהוּ טָרַח וּמַיְיתֵי לָהּ – **he** [the buyer himself] **will exert himself to bring [the wheat]** to safety. Thus, there is no need in this case for a Rabbinic decree of *meshichah* to induce the *seller* to protect the merchandise.[11]

The Gemara relates an incident and the ruling that resulted from it:

הַהוּא גַּבְרָא דְּיָהֵיב זוּזֵי אַחֲמְרָא – **A certain man paid money for wine.** לְסוֹף שְׁמַע דְּקָא בָּעֵי לְמִנְסְבֵיהּ דְּבֵי פַּרְזָק רוּפִּילָא – **Later,** before he took possession, **he heard that the office of Parzak the viceroy intended to requisition [the wine].** אָמַר לֵיהּ הַב לִי זוּזֵי – **He** thereupon **said to [the seller]: Give me** back **my money; I do not want the wine.** אָתָא לְקַמֵּיהּ דְּרַב חִסְדָּא – **[The seller] came before Rav Chisda** for a ruling. אָמַר לֵיהּ – **[Rav Chisda] said to him:** דְּרָךְ שֶׁתִּיקְנוּ מְשִׁיכָה בְּמוֹכְרִין – **In the same way that [the Rabbis] instituted *meshichah* for the sellers,** i.e. that the seller can renege until the buyer takes the merchandise, כָּךְ תִּיקְנוּ מְשִׁיכָה בַּלְּקוּחוֹת – **so too did they institute *meshichah* for the buyers,** i.e. that the buyer can renege until he takes the merchandise.[12] Therefore, the buyer is within his rights in demanding a return of his money.[13]

NOTES

1. This is equivalent to saying, "You can put them there at your own risk" (*Tosafos* to 49a ד"ה כל; see *Rashi* to 81b ד"ה הנח).

2. I.e. even if he accepted payment from the owner of the money (*Ritva;* see *Tos. Rabbeinu Peretz* and *Tosafos* to *Bava Kamma* 47b ד"ה ואפילו).

3. The word וכו', *etc.,* is superfluous [as the Mishnah does not continue past the last word quoted] (*Mesoras HaShas*).

R' Shimon holds that after the money is paid but before the merchandise is taken, only the seller (who has the money in his possession) can renege. [The Gemara above (47b) discusses the point in dispute between the Sages and R' Shimon.]

4. For in that case, the Rabbis allowed the seller to renege so as to induce him to protect the merchandise from damage (*Rashi*; see above, 47b note 34, and Gemara below).

5. The Baraisa speaks of a case in which the seller has been paid and the buyer has possession of the merchandise. But in that case, the *seller* has the money. How can the Baraisa say that "his [the buyer's] money is in his possession"?

6. For in that case, the *meshichah* of the merchandise has been completed, and even the Sages [the Tanna Kamma of our Mishnah] who dispute R' Shimon would agree that no one can renege any longer (see *Rashi*).

7. I.e. the Baraisa refers to where the seller had his wheat stored in the rented attic of the buyer's house. The buyer paid for the wheat but did not yet physically take it. Though the wheat is *legally* still in the domain of the seller (a rented domain is considered the domain of the tenant), it is physically in the attic of the buyer's own house (see *Rashi* and *Ritva*). This is what the Baraisa means when it says that the seller cannot renege because "the buyer's merchandise is already in his possession"; i.e. it is already in his house, though not yet in his *legal* possession. [See *Sma, Choshen Mishpat* 198:9; see also *Rambam Hil. Mechirah* 3:6,7 and commentaries there.]

8. [Rava is now explaining R' Shimon's view, and (as stated in the Gemara above, 47b) all agree that R' Shimon takes *meshichah* to be the Rabbinic *kinyan* in a sale, not the Biblical one.]

9. [This reason has been given by the Gemara on 46b (see note 12 there) and on 47b (see note 19 there).]

10. [As stated by the Gemara on 47b, the Rabbinic decree of *meshichah* was prompted by the concern about an *accidental* fire. In the case of a deliberate fire, however, the one who made the fire would be liable to pay for any damage.]

11. Hence, the transaction remains governed by what R' Shimon considers to be the Biblical law; namely, that the payment of money finalizes the sale. Accordingly, the Baraisa teaches that in R' Shimon's view, if the merchandise is already in the buyer's physical domain, the sale is finalized even without *meshichah,* and the seller cannot renege. (See *Ritva.*)

12. [Rav Chisda's ruling has been cited above on 47b. See notes 38 and 39 there.]

13. And he is not even subject to a *mi shepara* in this case, since he

Mishnah The remainder of the chapter deals with the laws of price fraud. This refers to overcharging on the part of the seller (in which case the buyer is defrauded) or underpaying on the part of the buyer (in which case the seller is defrauded). The law in any particular case depends on two factors: the amount of the fraud, and the period of time that elapses between the transaction and the time the defrauded party protests. The Mishnah discusses these two factors:

הָאוֹנָאָה אַרְבָּעָה בְּסֶף מֵעֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה בְּסֶף לַסֶּלַע – What constitutes **price fraud**[14] **is a discrepancy of four silver** *maos* **out of** the **twenty-four silver** *maos* **that compose a** ***sela***; that is, **שְׁתוּת לַמֶּקַח** – where the amount of the fraud is **a sixth of the purchase**. In such a case, the defrauded party is entitled to recover the entire amount of the fraud (four *maos*). **עַד מָתַי מוּתָּר לְהַחֲזִיר** – **Until when is it permitted** for the defrauded party **to revoke** the sale or demand reimbursement of the discrepancy?[15] **עַד כְּדֵי שֶׁיִּרְאֶה לְתַגָּר אוֹ לִקְרוֹבוֹ** – **Until enough** time elapses **for him to show** the purchase **to a merchant or to his relative** for an assessment.[16]

הוֹרָה רַבִּי טַרְפוֹן בְּלוֹד – **R' Tarfon ruled in Lod:** **הָאוֹנָאָה שְׁמוֹנָה בְּסֶף מֵעֶשְׂרִים וְאַרְבַּע בְּסֶף לַסֶּלַע** – What constitutes **price fraud is** a discrepancy of **eight silver** *maos* **out of** the **twenty-four silver** *maos* **that compose a** ***sela***; that is, **שְׁלִישׁ לַמֶּקַח** – where the amount of the fraud is **a third of the purchase.**[17] **וְשָׁמְחוּ תַגָּרֵי לוֹד** – **And** when **the merchants of Lod** heard this ruling, they **rejoiced.**[18] **אָמַר לָהֶם** – **[R' Tarfon] said to them:** **כָּל הַיּוֹם מוּתָּר לַחֲזוֹר** – Anytime during **the entire day** of the transaction, **it is permitted** for the defrauded party **to withdraw** from the sale.[19] **אָמְרוּ לוֹ** – **They said to [R' Tarfon]:** **נַנִּיחַ לָנוּ רַבִּי טַרְפוֹן בִּמְקוֹמֵינוּ** – **"Let R' Tarfon leave us** alone **in our place!"** **וְחָזְרוּ לִדְבְרֵי חֲכָמִים** – **And they returned to** follow **the words of the Sages.**[20]

Gemara **אִתְּמַר** – **It was stated:** **רַב אָמַר** – **Rav says:** **שְׁתוּת מֶקַח שָׁנִינוּ** – What **we have learned in the Mishnah** is that the law of price fraud applies only where the amount of the fraud was **a sixth** of the true value **of the item purchased.**[21] **וּשְׁמוּאֵל אָמַר** – **But Shmuel says:** **שְׁתוּת מָעוֹת נַמִּי שָׁנִינוּ** – What **we have learned in the Mishnah** is **also** that the law applies where the amount of the fraud was **a sixth of the money** actually paid.[22]

The Gemara illustrates the points in dispute between Rav and Shmuel:

שָׁוֶה שִׁיתָּא בְּחַמְשָׁא – If something **worth six** *zuzim* was sold **for five**, and the seller was defrauded, **שָׁוֶה שִׁיתָּא בְּשִׁבְעָה** – or if something **worth six** *zuzim* was sold **for seven**, and the buyer was defrauded, **כּוּלֵּי עָלְמָא לָא פְּלִיגִי דְּבָתַר מֶקַח אֲזָלִינַן** – **all agree that we go according to** the value of **the item purchased, וְאוֹנָאָה הָוְיָא** – **and it is** considered **price fraud**, in which case the law is that the sale stands, but the amount of the fraud is recoverable by the defrauded party.[23] **כִּי פְּלִיגִי** – **In what** case

NOTES

retracts only to avoid the loss of his merchandise (*Ritva*). [*Tosafos* to 47b ד"ה אי אמרת maintain that even R' Shimon would concur with this ruling. *Tos. Rabbeinu Peretz* and *Ritva* here, however, disagree.]

14. Throughout the remainder of this chapter the Gemara uses the term אוֹנָאָה (*onaah*), *price fraud*, in two senses. In its broader sense, the word refers to price fraud in general, regardless of amount. In its stricter, more technical sense, it denotes the specific amount of price fraud at which the law requires that the overpayment or underpayment be corrected. It is in this latter sense that the Mishnah here and the Gemara immediately below use the term.

15. As we will learn in the following Mishnah (51a), in case of *onaah* of exactly a sixth, it is the Mishnah's opinion (as opposed to the accepted halachah – see below, note 21) that the defrauded party has a choice of either receiving an adjustment of the over/underpayment or voiding the entire transaction.

[The Mishnah uses the verb "permitted" rather than "able," to teach that voiding the sale or demanding payment of the defrauded money does not in this case incur the *mi shepara* censure (see *Rashi* and *Tos. R' Akiva Eiger*).]

16. If he took longer than this, he is presumed to have relinquished his claim (*Rashi*). [This is a fixed amount of time and does not vary according to the situation (*Tosafos;* see *Sefer HaChinuch* 337).]

17. R' Tarfon considered the critical proportion for the laws of *onaah* to be a third rather than a sixth.

18. For they were experts at merchandise valuation and regularly charged high prices (*Rashi*). Thus, they stood to gain by R' Tarfon's ruling, for it curtailed the rights of a defrauded buyer.

19. I.e. R' Tarfon extended the time the defrauded party is given to demand payment of the cheated amount or withdraw from the sale.

20. The Gemara (below, 50a-b) explains why in the end they preferred to follow the Sages' rulings rather than R' Tarfon's.

21. I.e. when the Mishnah speaks of a fraud that was "a sixth of the purchase," it refers to the amount paid over the *true value* (i.e. the market value) of the item. Thus, where the deviation is a sixth of the true value, the law of *onaah* requiring the reimbursement of the defrauded amount applies. But if the amount of the fraud was not a sixth of the *value* of the item, but was a sixth of the amount of money *paid* (examples follow below), the law of *onaah* does not apply (*Rashi*).

As mentioned in the introduction to the Mishnah, the law for cases of price fraud varies according to the amount of the fraud. There are three categories. According to the Tanna Kamma of the Mishnah, these are: fraud of less than a sixth, of exactly a sixth and of more than a sixth. However, there are two opinions as to the laws for these categories – the opinion of the Mishnah and the opinion of the accepted halachah (below 50b). The following chart presents these two opinions, using the example of overpaying:

	LESS THAN A SIXTH	A SIXTH	MORE THAN A SIXTH
OUR MISHNAH	THE SALE STANDS. (WHETHER THE BUYER CAN DEMAND A REFUND IS DISCUSSED BY THE GEMARA, 50a-b.)	THE BUYER CAN VOID THE SALE OR DEMAND A REFUND.	EITHER PARTY CAN VOID THE SALE.
THE HALACHAH	THE SALE STANDS. ALL CLAIMS ARE PRESUMED WAIVED.	THE SALE STANDS, BUT THE BUYER CAN DEMAND A REFUND.	EITHER PARTY CAN VOID THE SALE.

The Gemara's ensuing discussion assumes the accepted system (see *Maharshal*) and refers to cases of fraud by less than a sixth as "waiver"; to cases of more than a sixth as "voidance of the sale"; and to cases of exactly a sixth as "price fraud (*onaah*)." Since the law for fraud by a sixth differs from the law for fraud by more or less than a sixth, it is important to know how the sixth is calculated. Rav maintains that the sixth refers to a sixth of the true price of the item.

22. When the Mishnah speaks of a sixth of "the purchase" it refers either to the true value of the item purchased *or* to the amount of money actually paid (see *Rashi* and *Ritva*). Thus, no matter whether the amount of the fraud was a sixth of the item's value or a sixth of the amount paid, the law of *onaah* applies. Thus, according to the accepted halachah, the amount of the fraud must be refunded (or paid, in the case of underpayment) but the sale stands (*Rashi*).

23. In both of these cases, the amount of the fraud equals a sixth of the value of the item. (The item was worth six, and was sold for one more or one less than this.) Shmuel agrees that a deviation of a sixth from the price of the item is also considered fraud by a sixth and is subject to the law of *onaah*. (He merely adds that even if the deviation is a sixth of the money paid, it is *also* governed by this law). Therefore, in these two cases both Rav and Shmuel agree (*Rashi*).

do they disagree? שָׁוִי חַמְשָׁא בְּשִׁיתָּא – They disagree where something **worth five** *zuzim* was sold **for six**, so that the buyer paid a fifth more than the real value of the item,[24] וְשָׁוִי שִׁבְעָה בְּשִׁיתָּא – **and** where something **worth seven** *zuzim* was sold **for six**, so that the seller was underpaid by a seventh of the value of the item.[25] לְשִׁמּוּאֵל דְּאָמַר בָּתַר מְעוֹת אַזְלִינַן – **According to Shmuel, who says** that **we go** also **according to the money** paid, אִידֵי וְאִידֵי אוֹנָאָה הֲוֵי – **both of these** cases **constitute price fraud.** לְרַב דְּאָמַר בָּתַר מָקָח אַזְלִינַן – **According to Rav, who says** that **we go** only **according to** the value of **the item purchased,** שָׁוִי חַמְשָׁא בְּשִׁיתָּא – where something **worth five** *zuzim* was sold **for six,** בִּיטּוּל מָקָח הֲוָיָא – **it is** a case of **voidance of the sale** (i.e. either party may back out of the transaction); שָׁוִי שִׁבְעָה בְּשִׁיתָּא – where something **worth seven** *zuz* was sold **for six,** מְחִילָה הֲוָיָא – **it is** a case of presumed **waiver** (i.e. the defrauded party is presumed to waive the underpayment). וּשְׁמוּאֵל אָמַר – **But Shmuel says:** כִּי אֲמְרִינַן מְחִילָה וּבִיטּוּל מָקָח – **When do we say** that there is **waiver** of the over/underpayment **or voidance of the sale?** הֵיכָא דְּלֵיכָּא שְׁתוּת מִשְּׁנֵי צְדָדִים – Only **where there is no** deviation of a **sixth from** either of the **two sides**, i.e. the deviation is neither a sixth of the real value of the item nor a sixth of the money paid. אֲבָל הֵיכָא דְּאִיכָּא שְׁתוּת מִצַּד אֶחָד – **But where there is** a deviation of **a sixth from** any **one side,** i.e. the amount of the fraud is either a sixth of the value of the item or a sixth of the amount paid, אוֹנָאָה הֲוָיָא – **it is** considered **price fraud.**

The Gemara attempts to support Shmuel from our Mishnah: תְּנַן – **We have learned in** our **Mishnah:** הָאוֹנָאָה ד' פְּסָק מֵעֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה פְּסָק לְסֶלַע – What constitutes **PRICE FRAUD IS** a discrepancy of **FOUR SILVER** *maos* **OUT OF** the **TWENTY-FOUR SILVER** *maos* **THAT COMPOSE A *SELA***; that is, שְׁתוּת לַמָּקָח – where the amount of the fraud is **A SIXTH OF THE PURCHASE.** מַאי לָאו דְּזָבִין שָׁוִי עֶשְׂרִים בְּעֶשְׂרִין וְאַרְבָּעָה – Now, **is** the case **not that [the seller] sold** something **worth twenty for twenty-four?**[26] If so, the overpayment of four is a fifth of the value of the item, but a sixth of the amount paid. וּשְׁמַע מִינָּהּ שְׁתוּת מְעוֹת נַמִי שְׁנִינוּ – **Conclude from this, then,** that what **we learned in the Mishnah** is that the law of price fraud **also** applies where the amount of the fraud was **a sixth of the money** paid.[27]

The Gemara rejects this proof:

לֹא דְּזָבִין שָׁוִי עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה בְּעֶשְׂרִין – **No,** the case of the Mishnah is where **he sold** something **worth twenty-four for twenty.** Thus, the seller was underpaid by four, which is a sixth of the item's value.[28]

The Gemara questions this interpretation:

מִי נְתָאנָה מוֹכֵר – **Who was defrauded** in this case? **The seller.**[29] אִימָא סֵיפָא – But **consider the latter section** of the Mishnah: עַד מָתַי מוּתָּר לְהַחֲזִיר בְּכְדֵי שֶׁיִּרְאֶה לְתַגָּר אוֹ לְקָרוֹבוֹ – **UNTIL WHEN IS IT PERMITTED** for the defrauded party **TO REVOKE** the sale? **UNTIL ENOUGH** time elapses **FOR HIM TO SHOW** the item **TO A MERCHANT OR TO HIS RELATIVE.** וְאָמַר רַב נַחְמָן – **And Rav Nachman said** in explanation of this: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא לוֹקֵחַ – **The Mishnah teaches** this time limitation **only** with respect to **a** defrauded **buyer,**[30] אֲבָל מוֹכֵר לְעוֹלָם חוֹזֵר – **but a** defrauded **seller can always withdraw.**[31] Clearly, since the Mishnah sets a time limit for withdrawal, it must be discussing a case in which the *buyer* was defrauded. – ? –

The Gemara suggests a different case in which the buyer is the one who was defrauded, and which is nonetheless consistent with Rav:

אֶלָּא דְּזָבִין שָׁוִי עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה בְּעֶשְׂרִין וּתְמַנְיָא – **Rather,** the case of the Mishnah can be explained as where **he sold** something **worth twenty-four for twenty-eight.** The buyer overpaid by four, which constitutes a sixth of the value of the item.[32]

The Gemara again attempts to support Shmuel from our Mishnah:

תְּנַן – **We have learned in** our **Mishnah:** הוֹרָה רַבִּי טַרְפוֹן בְּלוּד – **R' TARFON RULED IN LOD:** הָאוֹנָאָה שְׁמוֹנָה פְּסָק מֵעֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה פְּסָק לְסֶלַע – What constitutes **PRICE FRAUD IS** a discrepancy of **EIGHT SILVER** *maos* **OUT OF** the **TWENTY-FOUR SILVER** *maos* **THAT COMPOSE A *SELA*;** that is, שְׁלִישׁ לַמָּקָח – where the amount of the fraud is **A THIRD OF THE PURCHASE.** מַאי לָאו דְּזָבִין שָׁוִי שִׁיתְסְרֵי בְּעֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה – Now, **is** the case **not that he sold** something **worth sixteen for twenty-four?** If so, the buyer overpaid by eight, an amount that constitutes a half of the item's value, but a third of the total paid. וּשְׁמַע מִינָּהּ שְׁלִישׁ מְעוֹת נַמִי שְׁנִינוּ – **Learn from this, then,** that what **we learned in the Mishnah** is that the law of price fraud **also** applies where the amount of the fraud was **a third of the money** paid.[33]

The Gemara rejects this proof:

לֹא דְּזָבִין שָׁוִי עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה בְּשִׁיתְסַר – **No,** the case is where **he sold** something **worth twenty-four for sixteen.** Hence, the seller was underpaid by eight, which equals a third of the item's value.

The Gemara questions this interpretation:

מִי נְתָאנָה מוֹכֵר – **Who was defrauded** in such a case? **The seller.** אִימָא סֵיפָא – But **consider the end** of the Mishnah: אָמַר לָהֶם כָּל הַיּוֹם מוּתָּר לַחֲזוֹר – **[R' TARFON] SAID TO THEM:** Anytime during **THE ENTIRE DAY** of the transaction, **IT IS PERMITTED** for the defrauded party **TO WITHDRAW** from the sale. וְאָמַר רַב נַחְמָן לֹא שָׁנוּ אֶלָּא לוֹקֵחַ – **And Rav Nachman said: The Mishnah teaches** this time limitation in the Mishnah **only** with respect to **a** defrauded **buyer,** אֲבָל מוֹכֵר לְעוֹלָם חוֹזֵר – **but a** defrauded **seller can always withdraw.** Clearly, then, the Mishnah must be discussing a case in which the buyer was defrauded, and not the case proposed

NOTES

24. In terms of the price of the item (five *zuz*), the fraud (a *zuz*) is greater than a sixth. In terms of the money paid (six *zuz*), the fraud is a sixth (*Rashi*).

25. In terms of the price of the item (seven *zuzim*), the fraud (a *zuz*) is less than a sixth. In terms of the amount paid (six *zuzim*), the fraud is a sixth (*Rashi*).

26. This would seem to be indicated by the Mishnah's expression: "four silver *maos* **out of** twenty-four." Had the Mishnah meant that a twenty-four *maah* item was sold for twenty-eight, it should have said instead, "four silver *maos* **per** twenty-four" (see *Pnei Yehoshua*; see also *Rashash*).

27. Since the Mishnah characterizes this case as *onaah* rather than a voidable sale, it is evident that this is a case of fraud by a sixth, in which the sale stands, but the fraud must be undone (*Rashi*). (Even according to the Mishnah's system [see above, note 21], fraud by more than a sixth is more serious than fraud by a sixth, and ought to be referred to as a voidable sale rather than as *onaah*.)

28. This case is therefore no proof to Shmuel.

29. If the case is that something worth twenty-four was sold for twenty, then it is the seller who was defrauded. But this conflicts with the continuation of the Mishnah, as the Gemara now shows.

30. If a buyer overpaid, he has a limited amount of time to claim a refund or back out of the sale. After the time limit has passed, he has forfeited his claim.

31. The reason for this ruling is explained below, 51a (*Rashi*).

32. Since the case is where the buyer was defrauded by a sixth of the value of the item, it provides no support for Shmuel's position that even a case of a fraud equal to a sixth of the money paid is subject to the law of price fraud.

33. And just as R' Tarfon's third can be reckoned relative to the money paid, so too the sixth of the Sages can be calculated in this manner.

above, in which the seller was defrauded. – ? –

The Gemara suggests a different case:

אֶלָּא דְּזַבְּנִין שָׁוֵי כ״ד בִּתְלָתִין וּתְרֵין – **Rather,** the case can be **that he sold** something **worth twenty-four for thirty-two.** The buyer is thus defrauded by overpaying eight, a third of the value of the item.[34]

The Gemara cites a Baraisa that supports Shmuel:

תַּנְיָא בְּוָותֵיהּ דִּשְׁמוּאֵל – **A Baraisa supports Shmuel:** מִי שֶׁהוּטַל עָלָיו יָדוֹ עַל הָעֶלְיוֹנָה – **THE ONE WHO WAS IMPOSED UPON HAS THE UPPER HAND.** כֵּיצַד – **HOW SO?** מָכַר לוֹ שָׁוֶה ה׳ בְּוֹ׳ – **If [THE SELLER] SOLD [THE BUYER]** something **WORTH FIVE FOR SIX,**[35] מִי נִתְאַנָּה – **WHO HAS BEEN DEFRAUDED?** לוֹקֵחַ – **THE BUYER.** יָד לוֹקֵחַ עַל הָעֶלְיוֹנָה – **THE BUYER,** therefore, **HAS THE UPPER HAND:** רָצָה אוֹמֵר תֵּן לִי מָעוֹתַי – **If HE WANTS, HE CAN SAY: "GIVE ME** back **MY MONEY,"**[36] אוֹ תֵּן לִי מַה שֶׁאוֹנַיְתַנִי – **– OR,** if he wants, he can say **"GIVE ME** back **[THE AMOUNT] THAT YOU DEFRAUDED ME."** מָכַר לוֹ – **If,** on the other hand, **HE SOLD HIM**

NOTES

34. Since the third is calculated relative to the price of the item, and not relative to the money paid, this case provides no support for Shmuel.

[It emerges that the Gemara's attempted proof to Shmuel from R' Tarfon's ruling in the Mishnah exactly parallels the proof the Gemara tried to bring from the Sages' ruling. Moreover, both proofs are refuted by the Gemara in exactly the same way. *Tosafos* therefore are puzzled by what the Gemara hoped to gain by advancing the second proof; see *Pnei Yehoshua*.]

35. This is a case where the fraud is a sixth of the money paid (*Rashi* to 50a ד״ה שווה).

36. This Baraisa follows the system of the Mishnah (see above, note 21), that even in a case of fraud by a sixth, the defrauded party has the option of voiding the sale. As already noted there, however, the accepted view is that when the fraud is a sixth, the sale stands, but the price must be adjusted (*Ritva*).

מסורת הש"ס

עין משפט
נר מצוה

סד א מי' פי"ב מהל' מכירה הל' ג סמ"ג עשין סב טוש"ע ח"מ סי' רכז סעי' ג וסעי' ו:

רבינו חננאל

איבעיא להו פחות משתות לרבנן לאלתר הויא מחילה או בכדי שיראה לתגר או לקרובו. ת"ש הורה ר' טרפון בלוד האומנה ח' כסף מכ"ד למלע שליש למקח ושמחו תגרי לוד אמר להם כל היום וחזרו לדברי חכמים ג) ש"מ דפחות משתות לרבנן כדי שיראה לתגר או לקרובו וכן פחות משליש לר' טרפון כל היום וכיון ששמעו כל היום חזרו לדברי חכמים קס"ד דפחות משליש לר' טרפון כפחות משתות לרבנן ואין ביניהן חלוקה אלא שהן בכדי שיראה לתגר והוא אמר כל היום ולפיכך חזרו לדברי חכמים דאמרי כדי שיראה לתגר אלא אי אמרת פחות משתות הויא מחילה לאלתר וכן לר' טרפון פחות משליש לאלתר הויא מחילה (אמרו) [אמאי] חזרו לרבנן בדר' טרפון טפי

חשק שלמה על ר"ח

ג) גליא דהלמן מסורס כאן וכ"ל קס"ד דפחות משלים וכו' והוא לאחר כל היום וכ"מ דפחות משתות וכו' חזרו לדברי חכמים דאמרי כדי שיראה לתגר אלא אי אמרת פחות משתות לרבנן בכדי שירא[ה] כו'. מעיקרא אי אמרת בשלמא פחות משתות לרבנן בכדי שיראה לתגר או לקרובו ולרבי טרפון כל היום משום הכי חזרו אלא אי אמרת פחות משתות לרבנן לאלתר הויא מחילה ולרבי

שוה שש בחמש מי נתאנה מוכר יד מוכר על העליונה רצה אומר לו תן לי מקחי או תן לי מה שאוניתני איבעיא להו פחות משתות לרבנן [א]לאלתר הויא מחילה או בכדי שיראה לתגר או לקרובו ואם תמצי לומר בכדי שיראה לתגר או לקרובו מאי איכא בין שתות לפחות משתות איכא דאילו שתות ידו על העליונה רצה חוזר רצה קונה ומחזיר אונאה ואילו פחות משתות קנה ומחזיר אונאה מאי תא שמע חזרו לדברי חכמים סברוה פחות משליש לר' טרפון כפחות משתות לרבנן דמי אי אמרת בשלמא פחות משתות לרבנן בכדי שיראה לתגר או לקרובו ולרבי טרפון כל היום משום הכי חזרו אלא אי אמרת פחות משתות לרבנן לאלתר הויא מחילה ולרבי

אי אמרת בשלמא פחות משתות לרבנן בכדי שיראה לתגר או לקרובו ולרבי טרפון כל היום משום הכי חזרו אלא אי אמרת פחות משתות לרבנן לאלתר הויא מחילה ולרבי שוה שש בחמש. שמות מקח שוה ממש כשם שמות מעות: לאלתר הויא מחילה. לפי' יחזור לגלגל: ואם תמצא לומר בכדי שיראה לתגר או לקרובו מאי איכא בו. ואם תמצא לומר בכדי שיראה לגלגל הויא ממילא לפי בכדי שיראה מאי איכא בין שתות לפחות משתות. קשה מתני' מי שהוטל עליו ידו על העליונה לפי שוה בשוה יחזור לגלגל: ואילו פחות משתות. אם חזר בתוך כדי שיראה לתגר או לקרובו הרי מחזיר לו: חזרו לדברי חכמים. גבי מגרי לוד במתני': סברוה. רבנן דידי מדלקח דבעו למיפסט מינה בעיין: פחות משלישי לרבי טרפון. לפי שהוא היה גלגל בפחות משתות לרבנן: אי אמרת בשלמא. ממילא לרבנן בכדי שיראה הוא כי אמר להו ר' טרפון בממילא דידיה כל היום להיינו מפרוטה ועד שליש: משום הכי חזרו. מעיקרא שמעו דשמות ויאמר על שמות עד שליש לרבנן היא חזרה בתוך כדי שיראה ואם רצה לחזור מן המקח חוזר ומפיק ליה מיהו ממילא וקנה ומחזיר לוגמא וכי אמר להו כל היום מפקיד להו טובא דפחות משתות לו שמות לרבנן בכדי שיראה משוי ליה מיהו דבעטל מקח לית ליה טופי דבכדי שיראה ניחא להו בשליש ויאמר משוי להו לרבנן כל היום ואפילו להחזיר לוגמא ומי משוי לרבנן היא שמות ויאמר על שמות חזרה ולדידיה קנה ומחזיר לוגמא נמי לסם שהחזרה בתוך כדי שיראה ואם לא החזיר לוגמא נמי היא ממילא מקנה ומחזיר לוגמא והיא לו שהוא כל היום: ולרבי

מי שמחר מחר בו ביום ומי שמיו מחר בכל היום מיו מחר לעולם

גלגל מי אמרת לגלגל היא ממילא אמאי חזרו הא בדר' טרפון ניחא להו טפי להא דר' טרפון בשליש הוא דקאמר ומעו"ג דמי בטול מקח לרבנן בכדי שיראה ניחא להו בשליש ויאמר משליש בדרבנן לגלגל אבל בכדי שיראה היא ממילא לגלגל ור' טרפון בכדי שיראה ממילא הויא ור"ע עד לאלתר כל היום הא ודאי לא שכיח כלל ויזכו מלוגמא שליש ויהיה כסל ממילא לגלגל מי סברת כי לא משמות ועד שליש פירוש ושמות בכלל בשמות עמעמ לרבנן דמי ואין מוקף על מכמים גלגל דבעטל מקח דילהו משוי ליה לוגמא מי סברת כי לא דבכדי שיראה בעטל מקח לחוליה פליג בשמעי מעיקרא דפשוט מדשממו לרבנן לעולם מוחר ולהכי שמעו לר' טרפון היא ממילא לאלתר כדי שיראה ובשמות ופחות משתות הם שוים וכי אמר להו כל היום חזרו דשמות היא ממילא בכדי שיראה לרבנן ולר' טרפון גם ניחא משמות נמי ניחא להו דבדרבנן דשמיהם כמה שוה לחזור ולר' טרפון ידו על העליונה כדין שמות ואע"ג דלרבנן לעולם מוחר ולר' טרפון כל היום ומו לא ליכא נפקותא בין מוכה לכל היום ולעולם דלא ס"ד בכדי שיראה בשלמי שמעו הלמ לכ"ע פחות משתות ממילא לגלגל ושמות ויאמר משתות לכ"ע ממילא לאלתר כדי שיראה ומדרבנן בדרבנן ניחא להו טפי דאמרי ניחא ליה על שמות שיהיה מוחרים מר' טרפון ידו על העליונה ומשני שמעו בשמות עמעמ פירוש לא שמות עמעמ לר' טרפון היא לוגמא לר' טרפון מבעטל מקח לחוליה פליג בשמעי שמעו בשמות עמעמ לרבנן לבעל מקח שמות עמעמ לר' טרפון כמו לרבנן דלאלתר ולכך שמעו לרבנן בכדי שיראה וגם ידו על העליונה וזה סריוח ניחא להו טפי מריוח דיאמר על שמות דשמיהם מוחרים לרבנן ולר' טרפון ידו על העליונה וכי אמר כל היום חזרו לריוח של יאמר משמות דהוי ממילא בכדי שיראה ולר' טרפון אמר כל היום ניחא להו טפי מריוח דשמות עמעמ הוי ממילא לגלגל אבל בכדי שיראה לר' טרפון לפי שהוא דבר מצומצם ולפי שיטה זו גלגל דגרס [ב] דלקי' אמקקמא לחוקימנא משמות עד שליש לר' טרפון כשמות עמעמ לרבנן ושמות עמעמ כפחות משמות וקל מבעיא ליה בעטל מקח לעולם מוחר מי בכדי שיראה ס"ל חזרו לי אמרת בשלמא לרבנן בכדי שיראה לתגר או לקרובו דמעיקרא היא ממילא לגלגל אבל מכירתו ומקוחו דשמות לר' טרפון כל היום חזרו ממילא לגלגל אלא אי אמרת בכדי שיראה ממילא לגלגל ולר' טרפון אמר כל היום ולרבנן לעולם מוחר ולר' טרפון כל היום ולרבנן בכדי שיראה ממילא לגלגל ואיתמר עלמא דשמות ופחות משתות לרבנן בכדי שיראה ממילא לגלגל ולר' טרפון בכדי שיראה ס"ל חזרו לי אמרת בשלמא לרבנן בכדי שיראה ממילא לגלגל ולר' טרפון אמר כל היום ולרבנן לעולם מוחר ולר' טרפון כל היום ומו לא מצינן לאוקמי בשמעי מעיקרא דשמות היא ממילא לגלגל לר' טרפון ואיתמר ממילא לגלגל כדי שיראה ואיתמר משמות לרבנן לעולם מוחר ולר' טרפון כל היום חזרו דשמות עמעמ היא ממילא לגלגל לר' טרפון דבר מצומצם הוא ולא שכיח ואיתמר משמות לרבנן שוה למחזר מדר' טרפון דאמר ידו על העליונה דלי בעטל מקח בכדי שיראה בשלמי שמעו בשמות עמעמ היא ממילא לגלגל ולר' טרפון דאמר ידו על העליונה דבשמות עמעמ שהוא דבר מצומצם אין ניחא כל כך כמה שהוא ממילא לגלגל לר' טרפון ומשני שמעו בשמות עמעמ היא ממילא לגלגל לר' טרפון טפי אע"ג דדבר מצומצם הוא מריוח דיאמר על שמות דשמיהם מוחרים לרבנן לעולם מוחר מ"ם חזרו לדברי חכמים והשתא סבר דפחות משלים לר' טרפון כפחות משתות לרבנן ופחות משתות לרבנן ופחות משלים לר' טרפון בכדי שיראה ולא היא ממילא לגלגל דהכי משמע ליה פשיטא דמתני' טפי [ב] ועוד מי משמות ועד שליש לר' טרפון [ג] היא לוגמא [ד] אמי שפיר שמעו ומחזרו אין מי בעטל מקח לרבנן לעולם מוחר אין מי בעטל מקח בכדי שיראה כדאמר לעיל ומשום קושיא זו אמר לפרש בקונטי' דמעיקרא דקאמר משמות ועד שליש לר' טרפון כו' ושמות בכלל דלפי זה לא פירשו המשנה אלא מ"ל בעטל מקח בכדי שיראה מבל מם לעולם מוחר לפי זה לא דקדק ממאי חזרו ולהכי פשיטא שפיר מממניתן מי אמרת בשלמא בעטל מקח בכדי שיראה מהכי חזרו ומעיקרא שמעו בשמות ויאמר משמות עד שליש קנה המקח לר' טרפון ולרבנן יכול לחזור בו ומי אמר כל היום חזרו לר' טרפון עד שליש לא הויא ממילא עד לאחר כל היום ולרבנן עד לאחר כדי שיראה אלא מי

בעטול

ב) עיין בסוף המסכת פירושים על דיבור מוסף הוה [מ"ש: במהדורת זו הוספנום הפירושים לעלגום מפרשים]. ג) מבפן ועד לא דקדק הוא גלגל מוסף, ומתקום לפני זה לא פירשנו ג"ל לפירוש זה, מהר"ם, ג) ס"ק לא הוא"ת. ד) ג"ל לא לאמי שפיר, מהרש"ל.

הגהות הב"ח

(ב) תוס' ד"ה לי אמנם וכו' בכדי שיראה לרבנן ולר' טרפון: (ב) בא"ד גלגל דגרס לחנעא"ל להו וכו' דקל"ל. ג"ב פי' ולא גרסינן לוגמא"ל להו כו' גלגל ל"ל:

ליקוטי רש"י

לאלתר. מיד (ברכות מו:).

שָׁוֶה שֵׁשׁ בְּחָמֵשׁ – something WORTH SIX FOR FIVE,[1] מִי נְתְאַנְּה יַד מוֹכֵר עַל – WHO HAS BEEN DEFRAUDED? THE SELLER. מוֹכֵר רָצָה חֶעֱלִיוֹנָה – THE SELLER therefore HAS THE UPPER HAND. אוֹמֵר לוֹ תֵּן לִי מְקָחִי – If HE WANTS, HE CAN SAY TO HIM: "GIVE ME back MY MERCHANDISE," אוֹ תֵּן לִי מַה שֶׁאוֹנַיְתָנִי – OR, if he wants, he can say "GIVE ME [THE AMOUNT] THAT YOU DEFRAUDED ME."[2]

A question is posed:[3]

אִיבְּעֵיָא לְהוּ – They inquired: פְּחוֹת מִשְׁתוּת לְרַבָּנָן – In a case of fraud of less than a sixth according to the Rabbis,[4] לְאַלְתַּר הַוְיָא מְחִילָה – is the waiver of the defrauded amount presumed to be immediate,[5] אוֹ בִּכְדֵי שֶׁיִּרְאֶה לְתַגָּר אוֹ לִקְרוֹבוֹ – or only after enough time has elapsed for [the buyer] to show the purchase to a merchant or to his relative? וְאִם תִּמְצֵי לוֹמַר בִּכְדֵי שֶׁיִּרְאֶה לְתַגָּר אוֹ לִקְרוֹבוֹ – And if you will conclude and say that certainly the waiver is presumed to be immediate, for if it is not presumed until enough time has elapsed for him to show the purchase to a merchant or to his relative, then מַאי אִיבָּא בֵּין שְׁתוּת לְפָחוֹת מִשְׁתוּת – what is the difference between fraud of a sixth and less than a sixth?[6] I can respond: אִיבָּא – There is a difference. דְּאִלּוּ שְׁתוּת יָדוֹ עַל הָעֶלְיוֹנָה – For in the case of a sixth, [the defrauded party] has the upper hand: רָצָה חוֹזֵר – If he wants, he may withdraw from the sale, רָצָה קוֹנֶה וּמַחֲזִיר אוֹנָאָה – or, if he wants, he may maintain the sale, and demand that [his counterpart] return the amount of the fraud.[7] וְאִילּוּ פְּחוֹת מִשְׁתוּת – Whereas in the case of less than a sixth, the defrauded party has no choice: קָנָה וּמַחֲזִיר אוֹנָאָה – The sale is maintained and [the defrauder] must return the amount of the fraud.[8] מַאי – What is the law?[9]

The Gemara tries to resolve this question:

תָּא שְׁמַע – Come, learn a proof from our Mishnah: חָזְרוּ לִדְבְרֵי חֲכָמִים – THEY RETURNED TO THE WORDS OF THE SAGES.[10] סְבְרוּהּ פָּחוֹת מִשְׁלִישׁ לְרִ' טַרְפוֹן בְּפָחוֹת מִשְׁתוּת לְרַבָּנָן דָּמֵי – Now, they [the scholars who advanced this proof] thought that a fraud of less than a third according to R' Tarfon is comparable to a fraud of less than a sixth according to the Rabbis.[11] אִי אָמְרַתְּ בְּשֶׁלָּמָא פְּחוֹת מִשְׁתוּת לְרַבָּנָן – Therefore, they reasoned: It is well if you say that for an overpayment of less than a sixth according to the Rabbis, בִּכְדֵי שֶׁיִּרְאֶה לְתַגָּר אוֹ לִקְרוֹבוֹ – the buyer is given enough time to show the purchase to a merchant or to his relative to claim a refund of the overcharge,[12] וּלְרִ' טַרְפוֹן כָּל הַיּוֹם – whereas according to R' Tarfon in a case of fraud by less than a third, claims for a refund can be submitted throughout the entire day of the transaction, מִשּׁוּם הָכִי חָזְרוּ – for then this provides us with a logic for why they returned to follow the words of the Rabbis.[13]

NOTES

1. This is a case of defrauding by a sixth of the price (*Rashi*).

2. The Baraisa equates the law in the case of defrauding by a sixth of the money paid with the law for defrauding by a sixth of the real price; in both cases, the Baraisa awards the upper hand to the disadvantaged party. Clearly, the Baraisa supports Shmuel's opinion that defrauding by a sixth of the money paid is the same as defrauding by a sixth of the real price.

3. [Here (until near the end of 50b) begins an intricate section known as the section of תַּגְּרֵי לוּד, *the merchants of Lod.* It will require a bit of extra concentration to follow the give and take of the Gemara's arguments.]

The coming inquiry assumes the Mishnah's system for treatment of price fraud; namely, that in a case of fraud by a sixth, the defrauded party has the upper hand: He can either demand restitution of the amount he has been defrauded, or void the sale altogether (see *Tos. Rabbeinu Peretz*).

4. Who maintain that the critical fraction for fraud is a sixth, as opposed to R' Tarfon who maintains that it is a third. [For a discussion of why in fact the Gemara does not pose its inquiry according to R' Tarfon as well, see *Shitah Mekubetzes*.]

5. Even if the buyer, for example, claims a refund immediately, he has no claim (*Rashi*).

6. The Mishnah (above, 49b) gives this time allowance for a case of *onaah* by a sixth. If the same time allowance is given in a case of *onaah* by less than a sixth, what is the difference between the two cases? This would seem to prove that in the case of less than a sixth, the relinquishing of the claim is immediate (*Rashi*). [The Gemara assumes that there must be a difference between the law for less than a sixth and the law for a sixth, because the Mishnah specifically mentions the law for a sixth. The implication is that the law for less than a sixth is different (see *Pnei Yehoshua*).]

7. This ruling for *onaah* by a sixth is found in the Mishnah below, 51a (*Rashi*).

8. Perhaps the time allowance is given even in the case of *onaah* by less than a sixth. The difference between the two cases is simply that for *onaah* by a sixth, the wronged party may demand voidance of the sale within the time limit. However, for *onaah* by less than a sixth, he can demand only a refund of the defrauded amount within the allotted time, but he cannot demand that the sale be voided (*Rashi*).

9. In short, the Gemara's question is: According to the Mishnah's system, what happens to an overpayment of less than a sixth? Is it waived immediately, or does the buyer have a grace period within which to demand that it be refunded? In either case, the sale is valid (see above, 49b note 16).

10. The Mishnah states this concerning the merchants of Lod (*Rashi*), whose initial excitement with R' Tarfon's ruling that the critical variance is a third rather than a sixth was dissipated when he extended the time allowance to the whole day of the transaction.

11. Thus, according to R' Tarfon, the three categories of overcharging are: a) less than a third – the sale is valid; b) a third – the buyer can either demand refund of the overcharge or void the sale; and, c) more than a third – the sale is voidable by either party. According to the Rabbis, the three categories are: a) less than a sixth – the sale is valid; b) a sixth – the buyer can either demand refund of the overcharge or void the sale; and c) more than a sixth – the sale is voidable by either party.

12. Within the time limit, the buyer can demand a refund of the amount he overpaid, and the claim is not forfeited until the time limit has passed (*Rashi*).

13. If we assume that the Rabbis enable the buyer to claim a refund of an overpayment of less than a sixth, the whole story related by the Mishnah is understood – both why the merchants initially embraced R' Tarfon's system, and why they subsequently rejected it (*Ritva*).

Originally, under the Rabbis' system, in a case of overcharging by a sixth or more, the buyer could void the entire sale. When R' Tarfon announced that the basis for the laws of *onaah* was a third rather than a sixth, the merchants were pleased, since this meant that if they overcharged from a sixth up to a third, the buyer could no longer void the sale. He could demand a refund of the overcharge within a short time of the transaction, but he could not demand voidance of the sale. Accordingly, the merchants rejoiced.

However, when R' Tarfon announced further that the time limit on claims extended to the whole day, the merchants realized that the disadvantages with R' Tarfon's system outweighed the advantages, and they became disenchanted with it. Under the system of the Rabbis, a buyer had only a short time to put in a claim; if he failed to do so within this time he waived all claims, and the merchant retained the overcharge. With R' Tarfon's longer time allowance for claims, the merchants ran a greater risk of having to refund the overcharge. Thus, in cases of overcharging by less than a sixth, the Rabbis' system was more advantageous to the merchants.

Now, in the case of an overcharge of a sixth or more (but less than a third), R' Tarfon's system did indeed provide an aspect of greater benefit to the merchants than the Rabbis' system, because according to the Rabbis the sale could be voided, whereas according to R' Tarfon the sale was valid, and the only question was whether the buyer would manage to claim a refund of the overcharge within the time limit. Nevertheless, the merchants preferred risking voidance of the sale within the short grace period but being able to retain the overcharge if the buyer did not

אֶלָּא אִי אָמְרַתְּ – **But if you say** that פָּחוֹת מִשְׁתוּת לְרַבָּנָן – for an overcharge of **less than a sixth according to the Rabbis,** לְאַלְתַּר הָוְיָא מְחִילָה – the **waiver** of the overcharge **is immediate,**[14]

NOTES

protest during that time, to having the sale secure from voidance, but allowing the buyer an entire day to demand a refund of the overcharge (*Rashi*).

[Actually, it is a bit more complicated than this. For the Gemara below leaves unanswered a question of whether a transaction involving a fraud of more than a sixth is subject to voidance forever, or only during the period it takes to show the purchase to a relative or merchant. Assuming the position that such a transaction may be voided at any time, the Rabbis' position regarding a fraud of between a sixth and a third was certainly less desirable to the merchants than that of R' Tarfon. For according to R' Tarfon the buyer relinquished all claims after the day of the transaction passed, whereas in the Rabbis' view the buyer's right to put in a claim was open-ended. Moreover, following R' Tarfon's system, only the overcharge could be demanded by the buyer, while according to the Rabbis he could void the sale altogether.

Nevertheless, the Rabbis' system overall was preferable to the merchants over R' Tarfon's, because although in the case of overcharging by more than a sixth R' Tarfon's system provided the merchants with certain advantages, these advantages were small compared with the disadvantages of R' Tarfon's system in cases of smaller overcharges of a sixth or less. Furthermore, smaller overcharges were much more common. Hence, the merchants preferred the Rabbis' system, which was more beneficial to them in cases of smaller overcharges (see *Tosafos*).]

14. I.e. the sale is valid as is, and the buyer cannot demand a refund of the overcharge.

ולרבי טרפון נמי לאלתר הויא מחילה אמאי חזרו בדר' טרפון ניחא להו טפי דמאי דרבנן קא משוו להו אונאה לר' טרפון הויא מחילה מי סברת פחות משליש לרבי טרפון כפחות משתות לרבנן דמי לא משתות ועד שליש לרבי טרפון כשתות עצמה לרבנן דמי אי הכי במאי שמחו מעיקרא תפשוט דבטול מקח לרבנן לעולם חוזר דכיון דאמר להו רבי טרפון הויא אונאה שמחו כי אמר להו כל היום חזרו דאי סלקא דעתך דבטול מקח לרבנן בכדי שיראה לתגר או לקרובו במאי שמחו בשתות עצמה דלרבי טרפון מחילה ולרבנן אונאה איבעיא להו בטול מקח לרבנן לעולם חוזר או דלמא בכדי שיראה לתגר או לקרובו ואם תמצא לומר בכדי שיראה לתגר או לקרובו מה איכא בין שתות ליתר על שתות איכא דאילו שתות מי שנתאנה חוזר ואילו יתר על שתות שניהם חוזרין מאי ת"ש חזרו לדברי חכמים אי אמרת בשלמא בטול מקח לרבנן בכדי שיראה לתגר או לקרובו ולר' טרפון כל היום משום הכי חזרו אלא אי אמרת בטול מקח לרבנן לעולם חוזר אמאי חזרו בדרבי טרפון ניחא להו טפי דקא משוי להו אונאה כל היום ותו לא בטול מקח לא שכיח אמר רבא הלכתא א) א פחות משתות נקנה מקח ב יותר על שתות בטול מקח ג שתות קנה ומחזיר אונאה ד וזה וזה בכדי שיראה לתגר או לקרובו תניא כותיה דרבא ב) אונאה פחות משתות נקנה מקח יתר על שתות בטל מקח שתות קנה ומחזיר אונאה דברי ג) רבי נתן רבי יהודה הנשיא אומר יד מוכר על העליונה רוצה אומר לו תן לי מקחי או תן לי מה שאניתני וזה וזה בכדי שיראה לתגר או לקרובו: עד מתי מותר להחזיר כו': אמר רב נחמן ד) לא שנו אלא לוקח אבל מוכר לעולם חוזר נימא מסייע ליה חזרו לדברי חכמים אי אמרת בשלמא מוכר לעולם חוזר משום

ולרבי טרפון נמי לאלתר הוי מחילה. פחות משליש: אמאי חזרו. הא כל היום דר' טרפון בשליש הוא דקאמר להו ויזהרו מאונאת שליש ויהא הכל מחילה לאלתר: משתות ועד שליש לרבי טרפון. הויא אונאה כשתות עצמה לרבנן ואינו חולק על חכמים אלא דבטול מקח דידהו משוי להו אונאה וידו על העליונה ואליבא דרבנן שניהם חוזרין: אי הכי. דר' טרפון אבטול מקח לחודיה פליג: במאי שמחו. מעיקרא: תפשוט. דמדשמחו: בטול מקח לרבנן. דמיבעיא לן לקמן אי לעולם חוזר או בכדי שיראה תפשוט דמדשמחו דלרבנן לעולם חוזר וכי אמר להו ר' טרפון אונאה והם היו סבורין דבכדי שיראה ס"ל באונאה שמחו: כי אמר להו כל היום חזרו. הלא דבין לעולם חוזר ובין שהוא כל היום הנאה פורתא היא לדידהו דשהות הרבה יש לימלך כל היום ועוד אונאה יתר על שתות לא שכיחא וקמפסיד להו בשתות עצמה לרבנן בכדי שיראה ולדידיה כל היום: דאי ס"ד בטול מקח לרבנן. כאונאה בכדי שיראה ואין בין אונאה לבטול מקח אלא דבאונאה ידו על העליונה ובבטול מקח שניהם חוזרין כי משוי רבי טרפון לבטול מקח אונאה אין זו טובה להם: שמחו בשתות עצמה כו'. דהא דאמרן משתות ועד שליש לר"ט כשתות לרבנן משתות ומעלה אמרו ולא שתות עצמה: אם תמצא לומר כו'. כלומר אם באת לומר פשיטא דלעולם חוזר דאי בכדי שיראה מאי איכא כו': איכא דאילו שתות כו'. כי נמי אמרינן תרוייהו בכדי שיראה עדיין יש חילוק זה ביניהם: משום הכי חזרו. מעיקרא כי שוי להו ר' טרפון יתר על שתות אונאה דלרבנן בטול מקח ולא הרחיב זמן החזרה שמחו בשתות עצמה דמחילה לאלתר כדאמרן וכי הדר אמר להו כל היום חזרו דהחמיר להם ביתר על שתות ופגם להם יותר ממה שהשביחם בשתות עצמה כדפרישית: אלא אי אמרת לעולם חוזר. נהי נמי דשתות עצמה משוי להו אונאה כרבנן דהאי דאמר לעיל שמחו בשתות עצמה שינויא דחיקא הוה משום שמחה דמעיקרא דקשיא לן במאי שמחו והשתא אמרת לי דשמחה מעיקרא משום בטול מקח היא דהואי דלרבנן לעולם ולר' טרפון היו סבורין בכדי שיראה כדין אונאה דרבנן כי הדר אמר להו כל היום אכתי שמחה איכא דלרבנן לעולם ולר' טרפון כל היום ותו לא ואי משום שתות עצמה דלרבנן בכדי שיראה ולדידיה כל היום הרבה הוא שבח שמשביח רבי טרפון ביתר על השתות מפגם שפוגם בשתות עצמה שהרי יכולין ליזהר בשתות עצמה יפחתו לו מעט והוא מחילה נמצאו משתכרין בשל רבי טרפון כל אונאה שיתר על שתות: בטול מקח לא שכיח. ואין שבח זה חשוב להם במידי דלא שכיח וכי מיקרי והוי נמי הרי נתן לו שהות כל היום לחזור ורוב הנמלכים נמלכים בו ביום הלכך פגם דשתות עצמה עדיף להו: הלכתא פחות משתות נקנה מקח. לאלתר: יתר על שתות בטל מקח. ושניהם חוזרין: שתות קנה. ואין אחד מהן יכול לחזור: ומחזיר אונאה. ולית ליה לרבא ידו על העליונה דמתני' דס"ל כר' נתן דברייתא דקיימא לן ר' נתן דיינא הוא ונחית לעומקא דדינא בפרק הבית והעלייה (לקמן דף קיז: ובב"ק נג.): זה וזה. אונאה ובטול מקח: יד מוכר על העליונה. אם נתאנה מוכר והוא הדין אם נתאנה לוקח יד לוקח על העליונה והכי מוקמינן לה לקמן (דף נא.) מאי דשייר במתניתין תני בברייתא: זה וזה. אונאה ובטול מקח: לא שנו. בכדי שיראה: אלא לוקח. שמקחו בידו ויכול להראות': מוכר. שאין בידו מה להראות ולימלך אינו מכיר באונאתו עד שיראה טלית אחרת כדמותה נמכרת בדמים יקרים הלכך לעולם חוזר אם לא נתייקרו טליתות בינתים:

בטול מקח לעולם חוזר אמאי חזרו הלא לרבי טרפון לאחר כל היום הוי מחילה עד שליש ולרבנן לעולם חוזר ומשני בטול מקח לא שכיח ויותר יש ריוח בפחות משתות ושתות דהויא מחילה לרבנן לאחר כדי שיראה ולר' טרפון כל היום מרויח דיתר על שתות דלא שכיח ואין נפקותא בין חזרה דכל היום ולעולם וקשה קצת לפירוש זה לישנא דקאמר גמרא דקמשוי ליה אונאה כל היום ותו לא דצריך לפרש אונאה מה שקנה ומחזיר אונאה ולעיל דקאמר כיון דאמר להו דהויא אונאה שמחו קרי אונאה הא דידו על העליונה ולפי' רש"י אתי שפיר דהך אונאה נמי הוי ידו על העליונה:

ואילו יתר על שתות שניהם חוזרי'. וא"ת דבפרק הספינה (ב"ב דף פג: ושם פד. ד"ה אי לאו) אמר רב חסדא מכר לו שוה ה' בו' והוקר ועמד על ח' לוקח יכול לחזור בו ולא מוכר דאמר ליה לוקח אי לאו דאוניתני לא מלית הדר בך כו' וה"נ אמאי מאנה יכול לחזור נימא ליה נמי המתאנה אי לאו דאוניתני כו' וי"ל דהכא כיון שהוא יותר משתות ה"ל רחוק מן המקח יותר מדאי וכאילו לא מכר כלל דה"ל כיין ונמצא חומץ חומץ ונמצא יין דשניהם חוזרין (שם דף פג:) ° וה"ר יצחק בר' מרדכי תירץ דהתם כשאין הלוקח תובע אונאתו לכך אין המוכר יכול לחזור בו אבל הכא מיירי כשמתאנה תובע אונאתו ולכך המתאנה יכול לבטל המקח:

אמר רבא הלכתא שתות קנה ומחזיר אונאה. פ"ה קנה בע"כ כר' נתן דבסמוך לפי זה פחות משתות לאלתר הויא מחילה וזה יש בין שתות לפחות משתות וכן משמע לקמן (דף נא.) גבי ההוא גברא דנקט ורשמי לזבוני אמר אי יהיבנא ליה חמשא ופלגא הויא מחילה משמע דלאלתר הוי מחילה ודקאמר זה וזה בכדי שיראה איתר משתות ושתות קאי ולא אפחות משתות ורבא אית ליה שפיר דרב חסדא דקאמר בפ' הספינה (ב"ב דף פג:) מכר לו שוה ה' בו' לוקח יכול לחזור בו ולא מוכר כיון שהוקר בכדי שיראה שזהו זמן שלוקח יכול לתבוע אונאתו והוקר על בטול מקח לכך לוקח יכול לחזור בו ולכך קאמר ועמדו על ח' ולא קאמר ועמדו על ז' שאין זה בטול מקח וק' לר"ת וכי חולק רבא על סתם מתניתין (לקמן נא.) דקתני מי שהוטל עליו ידו על העליונה ועוד דהלכה כרבי מחבירו ועוד דרבא גופיה מוקי מתני' כר' יהודה הנשיא ולא כר' נתן א"כ משמע דסבר ליה כוותיה ועוד מה שייך למימר תניא כוותיה בדבר שיש מחלוקת תנאים כתוב באותה ברייתא ומפ' ר"ת דרבא דאמר שתות קנה היינו אם רצה כר' יהודה ולא חש לפרש בהדיא רצה משום דקאי אמתני' ותניא כוותיה מייתי משום דקתני בברייתא זה וזה בכדי שיראה כדרבא אבל מרבי יהודה הנשיא לא מייתי דאמר רצה אמר לו כו' דאדרבה ה"ל לאתויי מתניתין ה) ולקמן (דף נא.) פריך שפיר אי ר' נתן מתניתין קתני רצה ברייתא לא קתני רצה משום דר' נתן לא קאי אמתניתין וה"ל לפרושי אבל רבא דקאי אמתני' לא חש לפרש ואע"ג דרבא נקיט לישנא דמילתא דרבי נתן אין פי' קנה דהכא כקנה דרבי נתן:

אי אמרת בשלמא מוכר לעולם חוזר משום הכי חזרו. אע"פ שגם תגרי לוד היו לוקחים ולא היה להם לחזור מ"מ חזרו משום דתגרי לוד היו מוכרים תמיד במעט מעט והיו לוקחים בבת אחת: והתנן

סה א מיי' פי"ב מהל' מכירה הל' ג סמג עשין פב ולאוין קע טוש"ע ח"מ סי' רכז סעי' ג:

סו ב מיי' שם הל' ד טוש"ע שם סעי' ד:

סז ג מיי' שם הל' ג טוש"ע שם סעי' ג:

סח ד מיי' שם הל' ה טוש"ע שם סעי' ז:

רבינו חננאל

טפי ניחא להו. ואסיקנא שמחו בשתות עצמה דלרבנן אונאה היא ולר' טרפון מחילה דכל פחות א) משליש לר' טרפון הויא מחילה. איבעיא להו ביטול מקח לרבנן מהו וכו'. אמר רבא הלכתא פחות משתות נקנה מקח פי' לאלתר. יתר משתות בטל מקח שתות קנה ומחזיר אונאה וזה וזה בכדי שיראה לתגר או לקרובו הבקי בו. תניא כותיה דרבא פחות משתות נקנה המקח יותר על שתות בטל המקח שתות קנה ומחזיר אונאה דברי ר' נתן ר' יהודה הנשיא אומר יד המוכר על העליונה רצה אמר לו תן לי מקחי או מה שאוניתני. ב) ואוקמה רבא למתני' דקתני מי שהוטל עליו ידו על העליונה רצה אומר לו תן לי מעותי או תן לי מה שאוניתני כר' יהודה הנשיא, וקם רב אשי כותיה. ודייקי' מדקתני במתני' מי שהוטל עליו סתמא ש"מ כל מי שהוטל עליו לא שנא לוקח ולא שנא מוכר דינם שוה וכולה ר' יהודה הנשיא היא ומפרש במתני' לוקח ושיירה למוכר. ומאי דשייר במתני' מפרש לה בברייתא. והא דאוקימנא זה וזה בכדי שיראה לתגר או לקרובו הני מילי לוקח לבדו אבל מוכר לעולם חוזר דקיימא לן כרב נחמן דתנן עד מתי מותר להחזיר וכו' אמר רב נחמן לא שנו אלא לוקח אבל מוכר לעולם חוזר מאי טעמא דלוקח מקחו בידו אזיל ומחוי ליה לתגרים ומודעין ליה אי אית ביה אונאה אי לא ואי אודעוהו ושתק הרי מחל ואי לא אזל ואחוי איהו דאפסיד אנפשיה מכדי מקחו בידיה הוא אמאי לא אחוי יתיה לפיכך אין לו לחזור. אבל מוכר דליתיה למקח בידיה לא ידע ליה דטעה אלא לכי מיתרמי ליה דכוותיה בזבינא וחזי ליה אי טעה אי לא לפיכך לעולם חוזר וכן הלכה דהא רב נחמן [אמר] לאושפיזכניה דרמי בר חמא שמכר מקח ונתאנה בו והוטל עליו ואמר רב נחמן כל היכא דנתאנה מוכר דינו לחזור לעולם: ג) גאון ז"ל סתם איבעיא להו ביטול מקח לרבנן לעולם חוזר או בכדי שיראה לתגר וכו' ואמר רבא הלכתא יתר משתות בטל מקח סתם קאמר ולית לן לשנויי בין מקרקעי בין מטלטלי וכל מילתא דאית ליה ביטול מקח ללוקח בכדי שיראה לתגר או לקרובו והמוכר לעולם חוזר בין במקרקעי בין במטלטלי ומלתא פסיקתא קאמר וכו' ואסיקנא הלכך לוקח יכול לחזור בקרקע לבטל את המקח בזמן דאית ביה ביטול מקח

א) [קדושין מב:], ב) בב"ב בתרא לה., ג) [לקמן נא.], ד) [לעיל מט:, לקמן נא.], ה) [עיין מהרש"א].

גליון הש"ם

תוס' ד"ה ואילו וכו' וה"ר יצחק בר' מרדכי. עיין לקמן דף ע"א תוס' ד"ה יצא לחולין:

ליקוטי רש"י

פחות משתות נקנה מקח. לגמרי ולא יחזיר לו המאנה כלום דמחילה היא [רשב"ם ב"ב צה.].

משום

חשק שלמה על ר"ח א) דברי רבינו ז"ע לכאורה דהא להלכה מסקינן דמשתות ועד שליש לר"ט כשתות עצמה לרבנן דמי. ב) לקמן דף נא ע"א. ג) אולי צ"ל כתב גאון ז"ל הא דאמר רבא הלכתא וכו' דלית לן לשנויי וכו'.

וּלְרַבִּי טַרְפוֹן נַמִּי – **and according to R' Tarfon also,** for an overcharge of less than a third **לְאַלְתַּר הֲוָיָא מְחִילָה** – the **waiver is immediate,**[1] **אַמַּאי חָזְרוּ** – **why did [the merchants] return** to the Rabbis' system? **בִּדְרַ' טַרְפוֹן נִיחָא לְהוּ טְפֵי** – **It was better for them under R' Tarfon's** system! **דְּמַאי דְּרַבָּנַן קָא מַשְׁוֵי לְהוּ אוֹנְאָה** – **For what the Rabbis deemed** cases of **price fraud** or voidance of the sale, entitling the buyer to demand a refund of the overcharge or even void the sale, **לְרַ' טַרְפוֹן הֲוָיָא מְחִילָה** – **according to R' Tarfon were** cases of immediate **waiver,** and the buyer was not entitled to any refund at all.[2]

The Gemara has argued that only by assuming, according to the Rabbis, that a buyer is entitled (within a time limit) to claim a refund of an overcharge of less than a sixth, can the oscillations of the merchants of Lod be understood. The Gemara now refutes this argument and shows how to make sense of the story in the Mishnah even if a buyer has no redress for an overcharge of less than a sixth:

מִי סָבְרַתְּ פָּחוֹת מִשְּׁלִישׁ לְרַבִּי טַרְפוֹן – **Do you think** that fraud of **less than a third according to R' Tarfon דָּמֵי** – **is comparable to** fraud of **less than a sixth according to the Rabbis?**[3] **לֹא** – **No! מִשְּׁתוּת וְעַד שְׁלִישׁ לְרַבִּי טַרְפוֹן** – **From a sixth up to a third according to R' Tarfon כְּשְׁתוּת עַצְמָהּ לְרַבָּנַן דָּמֵי** – **is** treated like **a sixth itself according to the Rabbis.**[4]

The Gemara asks:

אִי הָכִי בְּמַאי שָׂמְחוּ מֵעִיקָּרָא – **If so,**[5] **what did they rejoice about at first? תִּפְשׁוֹט דְּבִטּוּל מֶקַּח לְרַבָּנַן לְעוֹלָם חוֹזֵר** – **Prove** from their rejoicing **that according to the Rabbis,** where the law permits one to demand **voidance of the sale, he can retract forever.**[6] **דְּכֵיוָן דְּאָמַר לְהוּ רַבִּי טַרְפוֹן הֲוָיָא אוֹנְאָה** – **Thus, once R' Tarfon said to them** that **[from a sixth up to a third] is** considered a case of **price fraud,** for which they assumed there was only a short time limit to demand any refund, rather than a case of voidance of the sale, for which there was no time limit, **שָׂמְחוּ** – **they rejoiced. כִּי אָמַר לְהוּ כָּל הַיּוֹם** – But **when he said to them** that the buyer could put in his claim **the entire day, חָזְרוּ** – **they returned** to the system of the Rabbis.[7] **דְּאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ** – **For if you should**

NOTES

1. I.e. the sale is valid, and the buyer is not given a grace period to obtain a refund.

2. Although R' Tarfon extended the time for claims, that was relevant only for overcharges of a third or more, and instances of such large overcharges were rare. Thus, even if the right of the defrauded party to void the sale in cases of very large overcharges is limited, according to the Rabbis, to the time it takes to show the purchase to a relative or merchant (see above 50a note 13), making R' Tarfon's longer grace period of an entire day less desirable to the merchants in these cases, the infrequency of such large overcharges as opposed to smaller ones would cause the benefits of R' Tarfon's system to outweigh those of the Rabbis (*Tosafos* to 50a in explanation of *Rashi*). For if the merchants would make sure to overcharge less than a third, there would be nothing the buyers could do about it. But under the Rabbis' system, overcharging of from a sixth to a third entitled the buyer to at least claim a refund of the overcharge, if not to void the entire deal. Surely, then, R' Tarfon's system was much more advantageous to the merchant. Why then did the merchants of Lod return to the Rabbis' system? (*Rashi*).

3. The foregoing argument was based on this premise (see above, 50a).

4. According to the Rabbis, if the buyer was overcharged by exactly a sixth, he has the upper hand, and can choose to have the overcharge refunded, or to void the whole deal. If he was overcharged by more than a sixth, then the sale can be voided by either the buyer or the seller. Previously, the Gemara had thought that according to R' Tarfon, if the buyer was overcharged by a sixth up to a third, there is no possibility of voiding the sale, and the applicable law is the law employed by the Rabbis for overcharging of less than a sixth. Now, the Gemara asserts that according to R' Tarfon, if the buyer was overcharged anywhere from a sixth up to a third, the law applicable is the law employed by the Rabbis for the case of overcharging by exactly a sixth. The disagreement, then, between the Rabbis and R' Tarfon about cases of overcharging by more than a sixth up to a third is this: The Rabbis would consider the sale voidable by either party, whereas according to R' Tarfon, only the buyer has such an option (*Rashi*).

Following this new interpretation of R' Tarfon, it is possible to posit that for overcharging of the lowest category no refund can be claimed (i.e. the waiver is immediate), and still to make sense of the story of the Mishnah. Above it was argued that if there is immediate waiving of overcharges in the lowest category of fraud (less than a sixth according to the Rabbis, less than a third according to R' Tarfon), then there seems to be no reason for the merchants to have returned to the Rabbis' system. Now, the Gemara proposes that there is immediate waiving of claims in the lowest category, but that this category is limited to cases of fraud of under a sixth according to all. For a sixth up to a third, R' Tarfon would give the buyer the upper hand to either demand a refund of the overcharge, or void the sale. Thus, in the case of an overcharge of a sixth, the merchants lose under R' Tarfon's system, because according to the Rabbis, for an overcharge of a sixth the buyer has the upper hand (he can demand either a refund of the overcharge, or voidance of the sale), but he has a very short time within which to submit his claim. According to R' Tarfon, however, the buyer has the whole day to submit his claim. Thus, for overcharging of a sixth, the Rabbis' system is more beneficial for the merchants than R' Tarfon's. For overcharges of more than a sixth (up to a third), if the Rabbis imposed a deadline for voiding a sale (see above, 50a, bracketed section of note 13), then even here the Rabbis' system is better for the merchants, because if the buyer misses the deadline, he forfeits his claims. But according to R' Tarfon, since the deadline is much later, the buyer will be more likely to claim a refund. And even if the Rabbis do not set a deadline in such a case, the disadvantage with R' Tarfon's system in the case of an overcharge of a sixth was considered more significant than the advantage in the case of more than a sixth (see *Ritva*).

5. That all R' Tarfon changed by his first ruling was to classify instances of *onaah* of more than a sixth till a third as cases of price fraud that only require adjustment rather than cases where the sale can be voided by either party (see *Rashi*).

6. As mentioned previously, the Gemara below speculates about whether or not there is a time limit for voiding the sale. Here the Gemara suggests that from the fact that the merchants rejoiced on learning of R' Tarfon's ruling, it may be inferred that there is no time limitation for voidance. For if this assumption is made, then the rejoicing of the merchants is understandable. Under the Rabbis' system, the law for overcharging by more than a sixth stated that the sale could be voided by either party. Under R' Tarfon's system, overcharging of a sixth to a third gave the buyer the upper hand: He could demand a rebate of the overcharge, or even void the sale. But whereas the demand for voidance of the sale according to the Rabbis was subject to no time limitation, the merchants thought that according to R' Tarfon the claim for a rebate or cancellation had to be submitted within a short time of the transaction (the time needed to consult a third party). Thus, the merchants rejoiced, because under R' Tarfon's system, the buyer's chance to claim cancellation was considerably diminished (*Rashi*).

7. The difference to the merchants between the buyer having no time limit at all or his having a time limit of a whole day was not significant. Once the buyer had the whole day, it was probable that he would in fact manage to submit his claim. Thus, when R' Tarfon announced that the buyer had a whole day to submit his claim, the merchants were no longer enthusiastic. Moreover, cases of overcharging by more than a sixth were not so common (see Gemara below). But in the more common case of overcharging by exactly a sixth, R' Tarfon's system was worse for the merchants than the Rabbis' system. For under the Rabbis' system, the buyer had only a short time to demand a refund of the overcharge or void the sale, and after the time limit had passed his claims were forfeited; but under R' Tarfon, the buyer had the whole day to submit his claims. By following R' Tarfon, the merchants' gain in the case of more than a sixth was small, but their loss in the case of a sixth was great, and so they returned to the Rabbis' system (*Rashi*).

[To summarize, assuming that the Rabbis imposed no time limit on claims for voidance of a sale in those cases in which either side can void it, the three categories of price fraud are: a) Less than a sixth – the sale is valid, and as far as the Gemara is concerned at this point, there is immediate waiving of any claims; in other words, the overcharge is not refunded; b) a sixth – the buyer has the upper hand: He may demand either a rebate of the overcharge, or void the sale; but he must submit

think דִּבְטוּל מֶקַח לְרַבָּנָן בִּכְדֵי שְׁיֵרָאֶה לְתַגָּר אוֹ לְקֵרוֹבוֹ – **that** for **voidance of the sale according to the Rabbis** the buyer must submit his claim **within** the time needed **for him to show** the purchase **to a merchant or to his relative,** בְּמַאי שָׂמְחוּ – **about what did [the merchants] rejoice?**[8]

The Gemara answers by again revising its understanding of R' Tarfon's ruling:

שָׂמְחוּ בִּשְׁתוּת עַצְמָהּ – **They rejoiced about a sixth itself.**[9] דִּלְרַבִּי טַרְפוֹן מְחִילָה – **Because according to R' Tarfon,** this is a case of **waiver,** wherein no refund at all can be claimed by the buyer, וּלְרַבָּנָן אוֹנָאָה – **whereas according to the Rabbis,** it is a case of **price fraud,** which allows the buyer to demand a refund or cancel the sale outright.[10]

The preceding discussion referred to the uncertainty about whether a time limit was given for voiding a sale in those cases in which either party can retract. The Gemara now investigates this question:

אִיבָּעְיָא לְהוּ – **They inquired:** בְּשׁוּל מֶקַח לְרַבָּנָן – In the case of **voidance of the sale according to the Rabbis,**[11] לְעוֹלָם חוֹזֵר – **can he retract forever,** אוֹ דִלְמָא בִּכְדֵי שְׁיֵרָאֶה לְתַגָּר אוֹ לְקֵרוֹבוֹ – **or perhaps,** only **within** the time needed **for him to show** the purchase **to a merchant or to his relative?**[12] וְאִם תִּמְצָא לוֹמַר – **And if you should conclude and say** that there cannot be a time limit, because בִּכְדֵי שְׁיֵרָאֶה לְתַגָּר אוֹ לְקֵרוֹבוֹ – if retraction is allowed only **within** the time needed **for him to show** the purchase **to a merchant or to his relative,** then מָה אִיכָּא בֵּין שְׁתוּת לְיָתֵר עַל שְׁתוּת – **what** difference **is there between** a fraud of a **sixth and** a fraud of **more than a sixth?** I can respond: אִיכָּא – **There is** a difference, דְּאִילּוּ שְׁתוּת – **for whereas** in the case of a **sixth** מִי שֶׁנִּתְאַנָּה חוֹזֵר – only **the party who was defrauded can retract,** וְאִילּוּ יָתֵר עַל שְׁתוּת – in the case of **more than a sixth** שְׁנֵיהֶם חוֹזְרִים – **both** parties **can retract.** מַאי – **What** is the law?

The Gemara attempts to resolve this question:

תָּא שְׁמַע – **Come, learn** a proof from our Mishnah, which states: חָזְרוּ לִדְבְרֵי חֲכָמִים – THEY RETURNED TO follow THE WORDS OF THE RABBIS. אִי אָמְרַתְּ בְּשׁוּל מֶקַח לְרַבָּנָן – Now, **it is well if you say** that for **voidance of the sale according to the Rabbis** the claim must be submitted בִּכְדֵי שְׁיֵרָאֶה לְתַגָּר אוֹ לְקֵרוֹבוֹ – **within** the time needed **for him to show** the purchase **to a merchant or to his relative,** וּלְר' טַרְפוֹן כָּל הַיּוֹם – **and according to R' Tarfon** the claim may be submitted **the whole day,** מְשׁוּם הָכִי חָזְרוּ – **for** this explains why they returned to the words of the Rabbis.[13] אֶלָּא אִי אָמְרַתְּ בְּשׁוּל מֶקַח לְרַבָּנָן לְעוֹלָם חוֹזֵר – **But if you say** that for cases of **voidance of the sale according to the Rabbis he can always retract,** אַמַּאי חָזְרוּ – **why did they return** to the words of the Rabbis? בִּדְרַבִּי טַרְפוֹן נִיחָא לְהוּ טָפֵי – **It was better for them under R' Tarfon's** system! דְּקָא מַשְׁוֵי לְהוּ אוֹנָאָה כָּל הַיּוֹם – **For he regards** cases of a sixth to a third as **price fraud** and gives **the whole day** to submit demands for a refund of the overcharge or voidance, וְתוּ לָא – **but no longer.**[14]

NOTES

his demand before the time needed to consult a third party has passed; and, c) more than a sixth – the sale may be voided by either party; no time limit on submitting claims applies.]

8. For cases of overcharging by more than a sixth up to a third, R' Tarfon ruled that the buyer had the upper hand and could either demand a rebate of the overcharge or void the sale, whereas the Rabbis had ruled that either party could void it. If both the Rabbis and R' Tarfon set a short time limit for submission of the demands, there was no benefit to the merchants with R' Tarfon's system. Why then did they rejoice? (*Rashi*).

9. In fact, the Gemara argues, the Rabbis did set a short time limit for demanding voidance, even in cases of overcharging by more than a sixth. And indeed in the case of overcharging by more than a sixth, the merchants did not gain much under R' Tarfon's system. But in the case of overcharging by exactly a sixth, the benefit to the merchants was significant.

10. Earlier it had been thought that R' Tarfon treats an overcharge of exactly a sixth the same way as an overcharge of more than a sixth. The Gemara now argues that he treats an overcharge of a sixth like an overcharge of *less* than a sixth (*Rashi*). Thus, according to R' Tarfon, the three categories of overcharging are: a) Less than or equal to a sixth – the sale is valid, and all claims are immediately waived; b) more than a sixth up to a third – the buyer can either demand a refund of the overcharge or void the sale; and, c) a third and up – the sale is voidable by either party. According to the Rabbis, the three categories are: a) Less than a sixth – the sale is valid, and all claims are waived immediately; b) a sixth – the buyer can either demand refund of the overcharge or void the sale; and c) more than a sixth – the sale is voidable by either party. In the case of less than a sixth, both R' Tarfon and the Rabbis agree that there is an immediate waiver, and the seller gives no refund at all. In the case of more than a sixth (up to a third), before R' Tarfon's second ruling, both grant the buyer a short time to submit his claims, and again the difference between them for the seller is not significant. But in the case of an overcharge of exactly a sixth, R' Tarfon's system is better for the merchants than the Rabbis', since according to R' Tarfon, there is immediate waiving of claims, and the seller does not pay any refund; whereas according to the Rabbis, the buyer has the upper hand and can either claim a refund of the overcharge, or void the sale. Accordingly, when R' Tarfon announced his system, the merchants rejoiced.

When R' Tarfon added, however, that he grants the buyer a whole day to submit his claim, the merchants rejected R' Tarfon's system. The extension was relevant to cases of an overcharge of more than a sixth and up, for which the previous deadline was the time needed to consult a third party. (According to the Gemara's current approach, the case of exactly a sixth is treated by R' Tarfon just like less than a sixth, and the rule for it is immediate waiving.) Thus, in cases of an overcharge of more than a sixth but less than a third, the Rabbis ruled that either party could retract, but the buyer had to submit his claim within the time needed to consult a third party. But according to R' Tarfon, the buyer had the upper hand, and had the whole day to submit his claim. Thus, under R' Tarfon the probability that the seller would be called upon to make a refund was much higher than according to the Rabbis. This outweighed the benefit according to R' Tarfon for overcharges of a sixth, because overcharges of exactly a sixth (no more and no less) were less frequent than overcharges of more than a sixth. For this reason, the merchants decided to return to the Rabbis' system (*Tosafos* in explanation of *Rashi*, *Ritva*).

Above (note 7), it was stated that in the case of an overcharge of more than a sixth, the difference for the merchants between the buyer's having no time limit, or having a long time allowance (of a whole day) was not considered significant. Both limits were long enough for the buyer to submit his claim, and hence, effectively, it was as if there was no time limit according to all. But here, the focus is on the difference between the Rabbis' short time limit, which the buyer was likely to miss, and R' Tarfon's longer one, which the buyer would manage to make. The benefit to the merchants of this difference was considered meaningful, and for this reason the merchants reverted to the Rabbis' system (*Ritva*).

11. I.e. in cases of overcharging of more than a sixth.

12. And after this time limit has passed, he forfeits his right to void the sale.

13. Originally, before R' Tarfon extended the time limit, they preferred R' Tarfon's system because of his treatment of the case of exactly a sixth: R' Tarfon ruled that there was an immediate waiver of claims, whereas the Rabbis ruled that the buyer could either claim a refund of the overcharge or void the sale (see above, note 10). When R' Tarfon extended the time limit, the disadvantage to the merchants for cases of more than a sixth outweighed the advantage in the case of a sixth, and they returned to the words of the Rabbis (*Rashi*; see above, note 10).

14. The Gemara now assumes that the merchants initially embraced R' Tarfon's system, for in cases of overcharging of a sixth to a third they thought he gave the buyer a short time limit (enough to consult a third party), whereas the Rabbis allowed unlimited time for voiding the sale (see *Rashi*). When R' Tarfon extended the time allowance to

The Gemara refutes this proof:

בְּטוּל מֶקַח לֹא שְׁכִיחַ – An overcharge involving **voidance of the sale is not common.**[15]

In his ruling that follows, Rava decides the questions speculated on by the Gemara above, and delineates the law for the different categories of price fraud:

אָמַר רָבָא – **Rava said:** הִלְכְתָא – **The law** for price fraud is as follows: פָּחוֹת מִשְׁתוּת נִקְנָה מֶקַח – For fraud of **less than a sixth, the sale is valid** and no refunds at all are due.[16] יוֹתֵר עַל שְׁתוּת בְּטוּל מֶקַח – For fraud of **more than a sixth, voidance of the sale** can be demanded by either party.[17] שְׁתוּת – For fraud of exactly **a sixth,** קָנָה וּמַחֲזִיר אוֹנָאָה – **the sale is valid, but the [defrauding party] must return** the amount of the **price fraud.**[18] וְזֶה וְזֶה בִּכְדֵי שֶׁיִּרְאֶה לְתַגָּר אוֹ לְקָרוֹבוֹ – **And** in both **this** case of a sixth, **and this** case of more than a sixth, the claim must be submitted **within** the time needed **for him to show** the purchase **to a merchant or to his relative.**

A Baraisa supports Rava's ruling:

תַּנְיָא כְּוָתֵיהּ דְּרָבָא – **We have learned a Baraisa consistent with Rava:** אוֹנָאָה פָּחוֹת מִשְׁתוּת – In the case of PRICE FRAUD OF LESS THAN A SIXTH, נִקְנָה מֶקַח – THE SALE IS VALID; יוֹתֵר עַל שְׁתוּת בָּטֵל מֶקַח – MORE THAN A SIXTH, THE SALE IS VOID; שְׁתוּת קָנָה וּמַחֲזִיר אוֹנָאָה – exactly A SIXTH, THE SALE IS VALID, BUT [THE DEFRAUDING PARTY] MUST RETURN the amount of the PRICE FRAUD; דִּבְרֵי רַבִּי נָתָן – these are THE WORDS OF R' NASSAN. רַבִּי יְהוּדָה הַנָּשִׂיא אוֹמֵר – R' YEHUDAH HANASI SAYS: יַד מוֹכֵר עַל הָעֶלְיוֹנָה – If THE SELLER was the defrauded party, he HAS THE UPPER HAND:[19] רוֹצֶה אוֹמֵר לוֹ תֵּן לִי מִקָּחִי – If HE WANTS, HE MAY SAY TO [THE BUYER], "GIVE ME back MY MERCHANDISE," אוֹ תֵּן לִי מַה שֶּׁאוֹנִיתָנִי – OR, if he wants, he may say, "GIVE ME [THE AMOUNT] YOU DEFRAUDED ME." וְזֶה וְזֶה – AND in both THIS case of a sixth, AND THIS case of more than a sixth, the time limit for claims is בִּכְדֵי שֶׁיִּרְאֶה לְתַגָּר אוֹ לְקָרוֹבוֹ – WITHIN the time needed FOR HIM TO SHOW the purchase TO A MERCHANT OR TO HIS RELATIVE.[20]

The Gemara returns its focus to our Mishnah:

עַד מָתַי מוּתָּר לְהַחֲזִיר כּוּ' – UNTIL WHEN IS IT PERMITTED for the defrauded party TO REVOKE the sale? **etc.** [Until enough time elapses for him to show the purchase to a merchant or to his relative.]

The Gemara clarifies who is subject to this time limit:

אָמַר רַב נַחְמָן – **Rav Nachman said:** לֹא שָׁנוּ אֶלָּא לוֹקֵחַ – **We have learned** this time limitation of the Mishnah **only** with respect to a defrauded **buyer,**[21] אֲבָל מוֹכֵר לְעוֹלָם חוֹזֵר – **but a** defrauded **seller can always retract.**[22]

The Gemara attempts to support Rav Nachman from our Mishnah:

נִימָא מְסַיְּיעָא לֵיהּ – **Shall we say** that **[the Mishnah] supports him?** For it states: חָזְרוּ לְדִבְרֵי חֲכָמִים – [THE MERCHANTS OF LOD] RETURNED TO follow THE WORDS OF THE RABBIS? אִי אָמְרַתְּ בְּשִׁלְמָא מוֹכֵר לְעוֹלָם חוֹזֵר – Now, **it is well if you say that the seller can always retract** and is not subject to any time limit,

NOTES

the whole day, they returned to the Rabbis' system. Above (note 7), it was explained that the difference between no time limit or a time limit of a whole day was insignificant for the merchants. On the other hand, in the case of a sixth, they lost under R' Tarfon, because according to the Rabbis the time limit for claims in the case of a sixth was short, whereas according to R' Tarfon it was the whole day.

Here, the Gemara takes the opposite viewpoint: The difference between no time limit and a daylong limit *is* significant. Under R' Tarfon's daylong limit, there was still a chance that the buyer would forfeit his claim; under the Rabbis' no-time-limit system, there was not. As for the disadvantage with R' Tarfon's system in the case of a sixth, this case could be easily avoided by charging slightly less than a sixth. Thus, the gain to the merchants with R' Tarfon's system in cases of more than a sixth up to a third should have been decisive. Why then, the Gemara asks, did the merchants return to the Rabbis' system?

Although, as stated earlier, the Gemara above assumed the opposite position (that the benefit of the Rabbis' system for a sixth outweighed the disadvantage at more than a sixth), the Gemara now questions the validity of this assumption (see *Ritva*).

15. A benefit in the infrequent cases of more than a sixth to a third (that according to R' Tarfon the deadline for voidance is a day, whereas according to the Rabbis there is no deadline) does not outweigh a disadvantage in the frequent case of a sixth (that according to the Rabbis the buyer can exercise his option to cancel or demand a refund of the overcharge only for a short time, whereas according to R' Tarfon he has the whole day). Moreover, the benefit in the cases of more than a sixth to a third, even when such cases occur, is small, for in most instances defrauded buyers who put in a claim do so within the first day. Accordingly, even if the Rabbis set no time limit for demanding voidance in cases of more than a sixth, the merchants' subsequent return to the Rabbis' system is understandable [as, in fact, the Gemara had originally assumed (note 7)] (*Rashi*).

16. I.e. the defrauded party immediately forgoes any claim for a refund of the overcharge (see *Rashi, Tosafos* in explanation of *Rashi*; cf. *Tosafos*). [See *Rosh* §20 who considers the possibility that one may even be *permitted* to overcharge (or underpay) less than a sixth.]

17. [This would seem to mean that either the cheated party or the one who did the cheating can void the sale. Many Rishonim maintain, however (based on a passage in the Gemara elsewhere), that initially only the cheated party can pull out. Only if the cheated party seeks to maintain the sale but recover the over/underpayment can the cheater opt to void the transaction (see *Tosafos* ד"ה ואילו, *Rashba* et al.).]

18. Rava does not accept the Mishnah's position (below, 51a) that the defrauded party has the upper hand, and can even void the sale. Rather, he adopts the viewpoint of R' Nassan (in the Baraisa that follows) that in cases of a sixth, the defrauded party can demand a refund of the overpayment, but no one can back out (*Rashi*).

19. R' Yehudah HaNasi uses a seller by way of example. Likewise, if the *buyer* was defrauded, *he* has the upper hand (*Rashi,* based on the conclusion of the Gemara below, 51a).

20. Rava rules like R' Nassan of this Baraisa rather than like R' Yehudah HaNasi. Although R' Yehudah HaNasi's system is embodied in the Mishnah (below, 51a), R' Nassan was regarded as a superior judicial authority (below, 117b; *Bava Kamma* 53a), and his rulings were therefore accepted in practice (*Rashi*; cf. *Ritva*).

21. Since the buyer has the merchandise in his possession and can show it to a third party (*Rashi,* from Gemara below, 51a).

22. Since the seller has nothing to show a consultant, he can claim that he became aware of the underpayment only when he discovered similar merchandise being sold by others at a higher price.

Accordingly, where it is known that the current higher price is due to a general rise in price for that item (*Rashi*; see *Ritva* to 51a ד"ה הא דאמרינן), or where it is known that the seller later encountered the item being sold for more money but did not make a claim (*Rif*), he cannot make a claim now.